

T.C
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SON DÖNEM KIRAAT VE TECVİD ALİMLERİNDEN
DR. ALİ OSMAN YÜKSEL'İN HAYATI, HOCALARI,
ESERLERİ, GÖRÜŞLERİ VE HAFIZLIK
ÇALIŞMALARI

Mehmet BİNGÖL
2501170926

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Abdullah Emin ÇİMEN

İSTANBUL-2022

ÖZ

Kur'an-ı Kerim 1400 yıldan beri insanlığı ışık saçmaya devam etmektedir. Yüzyılların eskitemediği bu ilahi nur kaynağının yeryüzünde insanlarca anlaşılabilmesi, hayatlarına yerleşmesi ve günlük pratiklerce yorumlanabilmesi hayatını bu konuya adanmış insanlarca olabilmektedir. Bu insanların hayatları, yaşadıkları zorluklar Kur'an ve Allah biliminde hangi aşamaları yaşayıp geçtikleri ise genellikle göz ardı edilen ve önemsiz görülen konulardan olmuştur. Yrd. Dr. Ali Osman Yüksel de hayatını bu yolda harcamış, birçok insan yetiştirmiş ve dinine hizmet etmiş önemli ama fazla bilinmeyen şahsiyetlerden birisidir. Araştırmada onun hayatı bizzat onu tanıyan insanlarla yapılan röportajlarla, onun ders verdiği mekanlarda yapılan incelemelerle ve en önemlisi ortaya koyduğu değer biçilemez eserleri vasıtasıyla incelenmiş ve bu önemli şahsiyetin katkıları gün yüzüne çıkarılmıştır.

Keywords: Ali Osman Yüksel, kıraat, Cezerî, Tayyibetü'n-neşr

ABSTRACT

The Quran continues to shine a light on humanity for 1400 years. The fact that this divine source of light, which has not worn out for centuries, can be understood by people on earth, settled in their lives and interpreted by daily practices can only be possible by people who have devoted their lives this subject. The Lives of these people and the difficulties they faced, on the other hand, were among the subjects that were generally ignored considered unimportant, which stages they went through in the science of the Quran and Allah.

Asst. Dr. Ali Osman Yüksel is one of the important but unknown figures who spent his life in this way, raised many people and served his religion. In their search, his life was examined through interviews with people who knew impersonal through the examinations made in the places he taught, and most importantly through his precious works, and the contributions of this important personality were brought light.

Anahtar kelimeler: Ali Osman Yüksel, kıraat, Cezerî, Tayyibetü'n-neşr

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmasında Kur'an-ı Kerim'e bir ömür vermiş, hayatını Kur'an hizmetine adanmış son dönem kıraat ve tecvit alimlerinden Yrd. Dr. Ali Osman Yüksel'in hayatı, hocaları, eserleri, görüşleri ve hafızlık çalışmalarına yer vereceğiz. Ali Osman Yüksel; Kur'an-ı Kerim'in farklı kıraatleri ile iştigal edip insanlara doğru bildiği yolu göstererek Kur'an-ı Kerim vasfına sahip olmaya çalışıp, Kur'an-ı Kerim'i doğru okuma ve hafızlık alanlarında büyük bir rol üstlenmiştir. Ali Osman Yüksel'in hayatını incelediğimizde içerisinde bulunduğu çağa göre önemli şahsiyetlerden biri olduğunu, zamanınverdiği zorluklara rağmen birçok Kur'an aşığı talebeye yetiştirerek arkasında bıraktığı bu büyük mirasın insanlığın istifadesine sunulmasını sağladığını görmekteyiz. Birçok kitabı ve yüzlerce talebesi olan Ali Osman Yüksel, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden öğretim üyesi olarak emekli olmuştur. Kayseri'de dünyaya gelen Ali Osman Yüksel hocamızın hayatını konu alan bu tezde, eserlerinden ziyade hayatından söz edilmiştir. Ayrıca eserlerinin tahlillerine ve önemini anlatan başlıklara yer verilmekle birlikte, hayatı hocaları, eserleri görüşleri ve hafızlık çalışmaları detaylı anlatılmaktadır. Bu tez yazılırken ulaşılabilen kaynakların yanı sıra özellikle Ali Osman Yüksel'in çocukları başta olmak üzere, yakın arkadaşları, yetiştirdiği talebeleri ile görüşmeler ve röportajlar yapılmıştır. “Sizin en hayırlınız Kur'an-ı Kerim'i öğrenen ve öğretenlerinizdir” diyen bir Peygamberin ümmetine Hafız Yrd. Dr. Ali Osman Yüksel hocanın genel olarak hayatını anlattığımız bu çalışma vesilesiyle küçük de olsa bir katkımız olması bizi çok memnun etmiştir. Bu çalışmayı değerlendiren okuyan ve diğer çalışmalarında kaynak olarak gösterecek, hayatını, fikirlerini ve emeğini Kur'an-ı Kerim yoluna adanmış bütün herkese teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışma vesilesiyle bana desteğini esirgemeyen tez danışmanım Prof. Dr. Abdullah Emin Çimen hocama şükranlarımı sunarken, tezimi başlangıç aşamasında isteklerimi kırmayıp benimle söyleşi havasında röportaj yapan Dr. Halit Zevalsiz, Hamdi Aktaş, Prof. Dr. İsmail Yiğit, Prof. Dr. Ahmet Turan Arslan ve Prof. Dr. Halil İbrahim Kaçar hocalarıma, her konuda fikirlerinden istifa ettiğim özellikle çalışmamın ilgili teknik konularda yardımlarını eksik etmeyen Mustafa Özdere hocama teşekkür ederim. Bütün bunların yanında daha ismini saymadığım diğer hocalarıma ve büyüklerime mülakatı değerlendiren, savunma tezimde beni yalnız bırakmayan değerli hocalarıma ve diğer çalışma arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım. Gayret bizden, başarı yüce Allah'tandır.

Mehmet Bingöl

İstanbul 2022

KISALTMALAR

as.	: Aleyhi's-Selâm
sav.	: Sallallâhu Aleyhi ve Sellem
b.	: İbn
bkz.	: Bakınız
bs.	: Baskı
c.	: Cilt
h.	: Hicrî
hz.	: Hazreti
m	: Mîlâdî
s	: Sayfa numarası
ünv.	: Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
KISALTMALAR	iv
İÇİNDEKİLER	v
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ALİ OSMAN YÜKSEL'İN HAYATI

1.1.Doğumu, Çocukluğu ve Yetiştği Çevre	3
1.2. Gençlik Yılları	6
1.3. Üniversite Yılları: doktora çalışması ve Hocalık hayatı.....	10
1.4. Yaşadığı Dönem: (12 Eylül ve 28 Şubat Muhtıraları) ve İlmi Çalışmaları	16
1.5. Ahlaki Şahsiyeti.....	18
1.6. Ders okutma usulleri.....	20

İKİNCİ BÖLÜM

MESLEKTAŞLARININ, TALEBELERİNİN VE ÇOCUKLARININ DİLİNDEN ALİ OSMAN YÜKSEL

2.1. Meslektaşlarının Dilinden Ali Osman Yüksel	23
2.1.1. Yrd. Doç. Dr. Halit Zevalsiz	23
2.1.2. Prof. Dr. İsmail Yiğit	28
2.1.3. Prof. Dr. Ahmet Turan Arslan.....	32
2.1.4. Hamdi Aktaş.....	36
2.2.Talabelerinin Dilinden Ali Osman Yüksel.....	38
2.2.1. Mustafa Özdere	38

2.2.2. Prof. Dr. Ömer Çelik	44
2.2.3. Prof. Dr. Halil İbrahim Kaçar.....	47
2.2.4. Prof. Dr. Abdullah Emin Çimen.....	49
2.3. Çocuklarının Dilinden Ali Osman Yüksel	58
2.3.1. Hafize kızı Ümmügülsüm hanımın dilinden babası Ali Osman Yüksel	58
2.3.2. Oğlu Ömer beyin dilinden babası Ali Osman Yüksel.....	61
2.3.3. Oğlu Yahya'dan torunu Mahmut Hüdayi'nin dilinden dedesi Ali Osman Yüksel	63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ALİ OSMAN YÜKSEL'İN ESERLERİNİN TAHLİLİ İLE FİKİR VE DÜŞÜNCELERİ

3.1. Yazdığı Kitaplar.....	66
3.1.1. İbnü'l-CezerîveTayyibetü'n-Neşr İsimli Eserinin Tahlili.....	66
3.1.2. Ulumu'l Kur'an Kaynaklarından CezeriveTeyyibesi	70
3.1.3. Muhtasar Kur'an tarihi	74
3.1.4. İslam'da Hatun Kıyafeti	76
3.2.Yazdığı Makaleleri.....	77
3.2.1.Mütevatir Kıraatler	77
3.2.2. “Kırâ'at-ı Aşere” adlı makalesi.....	78
3.2.3. “Meşhur Kıraat Âlimi: İbnü'l-Cezerî”adlısempozyum tebliği.....	79
3.3. Fikir ve Düşünceleri.....	81
3.3.1. Kur'an'ın Mahiyeti.....	81
3.3.2.Kur'an'ın Kıraati	82
3.3.3 Kur'an'ın Uhrevi Yararı.....	84
3.3.4. Kuran ile Meşguliyet.....	84
3.3.5. Kuran'ın Sünnet ile İlişkisi	84
3.3.6. Kuran Eğitimi ve Hafızlık Müessesesi.....	85
SONUÇ.....	86
KAYNAKÇA.....	90
EKLER.....	93

GİRİŞ

Kur'an-ı Kerîm bir derya, bir deniz, bir hazine... Onda, doğru düşünenler için ibret, haram ve helalleri gösteren bir rehber, insanı aldatan her şeyden kurtuluş, dertli gönüllere şifa, her zaman koruyucu bir sığınak, insana ve hayatına dair yaş veya kuru, küçük veya büyük her şeyin kendisinde bulunduğu ilahi her hikmet mevcuttur. Kur'an-ı Kerîm; mucizelerinin sonu olamayan, geçmişe ve geleceğe ışık tutan, okuyanların ne kadar tekrar etseler de onu eskitemediği, ışık veren bir ziya, aydınlık saçan bir nur ve hidayet rehberidir. Peki, 1400 yıldan beri dünyayı ve insanlığı aydınlatan bu nuru yaşatan ve yaşatmaya devam edenleri acaba ne kadar tanımaktayız? Ona inananın muvaffak olduğu, hükmüne uyanın sadık olduğu, sarılanın hidayete erdiği, onunla amel edenin kurtulduğu Kur'an-ı Kerîm, kütüphanedeki yerinde mi duruyor, yoksa her fırsatta dilimize, gözümüze, gönlümüze, fikrimize ve dualarımıza mı giriyor? Peygamber Efendimiz (s.a.v) "İçerisinde Kur'an'dan bir şey bulunmayan kimse, harap olmuş ev gibidir." buyurarak, kalbinde, aklında, dilinde Kur'an-ı Kerîm'den bir şey olmayan insanı ise işe yaramayan, bir eve benzetmektedir.

Bu bağlamda tanıyanları tarafından Kur'an aşığı olarak bilinen Ali Osman Yüksel'i çalıştığımız bu eser; giriş bölümü ile başlayıp üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde hayatı incelenirken doğumu, çocukluğu, yetiştiği çevre, gençlik yılları, tahsil hayatı, üniversite yılları ele alınıp incelenmiştir. Bu çerçevede kişiliğinin şekillenmesinde önemli yere sahip olan eğitim aldığı hocaların bahsedilmiştir. İkinci bölümde Ali Osman Yüksel'in hayatında önemli bir yer tutan meslektaşlarının, talebelerinin ve ailesinin dilindenonu anlatan röportajlar serisine yer verilmiştir. Kur'an-ı Kerim'e hizmeti başlığı altında hizmetlerin en güzeli olan Kur'an-ı Kerim'e hizmeti, değerli talebelerinin anlatımıyla eğitim ve öğretim anlayışı açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda meslektaşları arasından Halit Zevalsiz, Hamdi Aktaş, İsmail Yiğit ve Ahmet Turan Arslan hocalar ile röportajlar yapılmıştır. Bu bölüme talebelerinden Mustafa Özdere, Ömer Çelik, Halil İbrahim Kaçar ve Abdullah Emin Çimen ile; ailesinden kızı Hafize Ümmügülüm, oğulları Yahya ve Ömer, torunu Mahmut Hüdayi ile yapılan röportajlar ilave edilmiştir. Röportajlarda sorulan sorular italik olarak yazılmıştır. Yine aynı bölümde bölümde hafızlık çalışmaları amacıyla yaptığı icraatlar sonucunda ortaya çıkan ders okutma usulleri, ders istikrarı ve geliştirdiği yeni hafızlık sistemi,

hafızlığı güçlendirme programı, değerli talebeleri arasında bulunan Prof. Dr. Ömer Çelik, Prof. Dr. Halil İbrahim Kaçar ve Prof. Dr. Abdullah Emin Çimen ile yaptığımız röportajlar sonucunda, onların da izniyle bu çalışma ya eklenmiştir. Üçüncü bölümde ise geride kalıcı bir iz olarak bıraktığı en önemli eserleri arasında bulunan *İbnü'l-Cezerî ve Tayyibetü'n-Neşr*, *Muhtasar Kuran Tarihi*, *Kuran Okumanın Edepleri ve Ulumu'l-Kuran Kaynakları ve İslam'da Hatun Kıyafeti* adlı eserlerinin ve makalelerinin kısaca tahlilleri yapılmıştır. Bu bölümde ilave olarak ta Ali Osman hocanın tespit edebildiğimiz şahsi görüşlerine de temas edilmiştir. Tezin sonundaki Ekler kısmında Ali Osman Yüksel'in hayatının değişik aşamalarına ait fotoğraflara yer verilmiştir.

Son dönemin kıraat ve tecvit alimlerinden olan Yrd. Dr. Ali Osman Yüksel hocamızın talim, tecvit ve kıraat ders anlayışı usulü anlamında ortaya çıkardığımız çalışmanın diğer yandan Kur'an okuma ve okutma usul ve adabı ile ilgili yaklaşımları belirttiğimiz bu çalışmada, "asıl olan gaye ve amaç, Kur'an-ı Kerim'e göre ahlakımızı şekillendirip onun emrettiği gibi yaşayıp onu en iyi şekilde temsil etmemiz gerektiğidir." vurgusunu hayatın her döneminde aktarmaya çalışan bir gayretin olduğuna müşahit olmamız, okuyucular tarafından ziyadesi ile memnuniyetle karşılanacaktır, kanaatindeyiz.

Kur'an aşığı bir hocanın, Kur'an'ın doğru okunması, doğru anlaşılması adına vakfedilen hayatını, eserlerini, yetiştirdiği talebelerini, fikir ve düşüncelerini yakın çevresini merkeze alarak bütün yönleriyle, şahsiyetinin tanınması ve anlaşılması için gayret gösterdik. İlmi bir şahsiyetin yapmış olduğu hizmetinin en doğru şekilde anlaşılması ve insanlara aktarılması için bu şahsın eserlerini ve yapmış olduğu çalışmaları incelemek, tahlil etmek son derece önem arz ederken bütün ömrünü Kur'an-ı Kerim hizmetine adan, doğruluğu dürüstlüğü ve güzel ahlakı benimseyerek, Kur'an-ı Kerim eğitim ve terbiyesinde en doğru bir şekilde ilerlemeye çalıştığı da eserimizde görülecektir.

Ali Osman Yüksel hocanın hayatına dair elde edinilen kaynaklar, başta çocukları olmak üzere, arkadaşları ve talebeleri ile yapılan röportajlardan elde edilerek, bu bilgilerle hayatı anlatılmaya çalışılacaktır. Buna ilave olarak özellikle Ali Osman hocanın kıraat ve tecvit alanında, talebelerinden edindiğimiz bilgilere göre hafızlık çalışmalarına ne gibi katkılar sunduğu da detaylı bir şekilde anlatılmaya gayret edilecektir. Netice itibarıyla son zamanların kıraat ve tecvit hocalarından görülen Ali Osman Yüksel'in hayatı, hocaları, eserleri, hafızlık çalışmaları, fikir ve düşüncelerine şahit olunacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ALİ OSMAN YÜKSEL'İN HAYATI

Kişinin çocukluk çağında aldığı eğitim ve yetiştiği çevre, gelişiminde önemli bir etkiye sahiptir. Bu bağlamda Ali Osman Yüksel'in hayatının bu bölümüyle alakalı bilgiler edinmek onu tanımaya bizi bir adım daha yaklaştıracaktır. Bu bölümdeki bilgiler, onu en iyi tanıyan eşi, çocukları ve yakın çevresinden alınan bilgiler ile oluşturulmuştur. Bu bağlamda bu bölümde Yüksel'in doğumu, çocukluğu ve yetiştiği çevre başta olmak üzere gençlik yılları ve üniversite dönemi ele alınacaktır. Ayrıca yaşadığı dönemin siyasi durumuna da değinilecektir. Bunun yanında Yüksel'in ahlaki şahsiyeti ve Kur'an eğitiminde takip ettiği usullere de ayrı bir başlık açılacaktır.

1.1.Doğumu, Çocukluğu ve Yetiştği Çevre

Ali Osman Yüksel 1939 tarihinde Kayseri'nin Felahiye ilçesi Silahtar köyünde¹ dünyaya geldi. Babasının adı İbrahim annesinin adı Ayşe'dir². Kendi gibi geceli gündüzlü ilim tahsil eden dedesi de ilim sahibi Hoca Osman Efendi'dir.³ Ali Osman Yüksel'in babası hayatını genel olarak hamallık yaparak idame ettirmiş, annesi ise ev hanımıdır. Ali Osman Yüksel'in oğlu Ömer, babasının köyde başladığı eğitim hayatının nasıl geliştiği ile alakalı şunları söylemektedir: “Rahmetli dedem İbrahim Yüksel köyde gizirlik ve rençberlik yapan fakir bir ailede yaşıyordu. O yıllar yokluk ve zorluk dönemiymi. İbrahim dedem, babamı kendi gibi rençberlik yapmasın diye okutmaya karar verir ve ilk olarak köyümüzde merhum Mustafa Yazıcı hocadan ders alması için kendisine rica ederek şöyle der; eti senin kemiği benimdir. İlk Kur'an-ı Kerim derslerine böylece başlar. Köyde hem ilkokula gider hem de Kur'an

¹İlçenin kuruluş yılları çevredeki eserlere göre Hitit'ler Devrine kadar uzanır. Hitit'lerden sonra ilçe ve çevresinde çeşitli medeniyetler hüküm sürmüş olup, bunlardan en belirginini Roma ve Osmanlı Medeniyetleridir. Cumhuriyetin ilk yıllarında Yozgat İl'i Boğazlıyan İlçesine bağlı bir nahiye durumunda iken, 1925 yılında Yozgat İl Daimî Encümeninin kararı ile 'Kurtuluş' anlamına gelen 'Felâhiye' adını almıştır. İlçe 1926 yılında Kayseri İl'i merkez bucaklarından Güneşli "Mancusun"a bağlanmıştır. 15.10.1930 tarihinde bucak olmuş ve daha sonra 07.10.1957 tarihinde 7033 sayılı yasa ile ilçe olmuştur. <http://www.felahiye.bel.tr/sayfa-page-Tarihce> (03.08.2019). Ayrıca bkz şekil1. Silahtar Köyünün Şimdi ki Hali.

² Kızı Ümmü Gülsüm Yüksel ile yapılan röportajdan, 2018 Ayrıca bkz. şekil 2 Nüfuz cüzdanı.

³ Oğullar Yahya ve Ömer ile yapılan röportajdan, 2019.

talebeliğine devam eder. Ayrıca fıkıh derslerini de Muhammed Yazıcı hocadan alır. İlkokul üçe kadar okuduktan sonra hafızlığa başlar. Kayseri’de bulunan Taşcıoğlu Kur’an kursunda hafızlığa başlar ve yıllarca burada bulunan zamanın hocalarından Hasbekli Hoca ve Mümin Genç hocadan tedrisat görür.”

Erken yaşlarda Kur’an-ı Kerim ve sosyal eğitimlerine başlamasında dedesi Osman Hoca’nın rolü büyüktür.⁴ Köyde yaşayan diğer kardeşleri bu imkanlardan yararlanamamıştır. Allah insanların her birine bazı yetenekler ihsan etmiştir. Bazıları el sanatlarında üstün iken bazıları zekâsı ve ilme yatkınlığıyla insanları kendine hayran bırakır. Zamanında dedesi tarafından tarlada, bayırda çalıştırılan fakat bu alanlarda pek de becerikli olmadığı anlaşılan Ali Osman Yüksel’in tahsil hayatı da böyle başlamıştır. Dedesi onun ilme yatkın bir tabiata sahip olduğunu anlayınca tahsil hayatına devam etmesi için teşviklerde bulunmuş⁵ ve onu Kayseri Mustafa Taşcıoğlu Kur’an Kursu⁶ (Hâfız Okulu)’na göndermiştir.⁷

Tam olarak bilinmemekle beraber Ali Osman Yüksel’in dokuz ile on yaşları arasında hafızlık yaptığı söylenmektedir. Bütün bu eğitim süreçlerinin yanında babası İbrahim Efendi sonuna kadar eğitim sürecinde maddi desteğini ondan eksik etmemiştir.⁸

Ali Osman Yüksel, ilkokul eğitiminin ilk üç yılını Silahtar Köyü İlkokulu’nda geçirmiş, kalan dört ve beşinci sınıflarını hafızlık eğitimine devam etmesi sonucu okuyamamış fakat dışarıdan imtihanlara girerek ilk okul diplomasını almayı hak kazanmıştır.⁹

Ali Osman Yüksel Kayseri Mustafa Taşcıoğlu Kur’an Kursu (Hâfız Okulu)’nda dönemin Kurrâlarından Hasbekli Hacı Hâfız Mü’min Akan¹⁰ ve yardımcısı Germirli Hacı Hâfız Hasan Bulduk hocaların nezaretinde iki yılda hafızlığını tamamlamıştır.¹¹

⁴Oğullar Yahya ve Ömer ile yapılan röportajdan, 2019.

⁵Oğullar Yahya ve Ömer ile yapılan röportajdan, 2019.

⁶ Kayseri'deki Taşcıoğlu Hafız Okulu ve Kur'an Kursu'nda 68 yılda yaklaşık 1300 hafız yetiştirildi. Taşcıoğlu ailesinin Kicıkapı Mahallesi'nde Kur'an kursu hizmeti için bağışladığı evde, 1948'de hafızlık eğitimi vermeye başlandı. Eğitimin 9 yıl önce yapılan yeni binada sürdürüldüğü kurstaki öğrencilerin ihtiyaçları, Diyanet İşleri Başkanlığı ile Taşcıoğlu Hafız Okulu Yardım Derneğince karşılanmaktadır. Kaynak: [https://www.haberturk.com/yerel-haberler/haber/8639355-kursta-68-yilda-bin-300-hafiz-yetistirildi\(13/11/2019\)](https://www.haberturk.com/yerel-haberler/haber/8639355-kursta-68-yilda-bin-300-hafiz-yetistirildi(13/11/2019)).

⁷ Oğullar Yahya ve Ömer ile yapılan röportajdan, 2019.

⁸ Oğullar Yahya ve Ömer ile yapılan röportajdan, 2019.

⁹Oğulları Yahya ve Ömer ile yapılan röportajdan, 2019.

Her iki hocasının imzaları ve Kayseri Müftülüğü onayıyla 23 Nisan 1954 tarih ve 626 nolu¹² hafızlık icazetnamesini almıştır.¹³ Hafızlığı tamamladıktan sonra Arapça eğitimini o dönemin klasik metodu ile ikmal etmiştir. İlkokul dört ve beşi, ortaokulu ve İmam Hatip lisesini dışarıdan tamamlamıştır.¹⁴ 1957'ye kadar Arapça, Farsça, fıkıh, akait, mantık ve meani gibi klasik islami ilimler ile meşgul olmuştur.¹⁵

¹⁰Hasbekli Hacı Mümin Hoca, 1904 yılında Yunanistan'ın Selânik vilayetine bağlı Kayalarkasabasının Baraklı köyünde dünyaya gelmiş, Baraklı köyündeki ilkokulunda Kur'an-ı Kerim öğrenmeye başlamış, daha sonra memleketin kıymetli hafızlarından hıfzını tamamlamıştır. 16 yaşında iken babasıyla Türkiye'ye hicret etmiş, Giresun, Zile, Su şehrinde dolaşarak Yozgat'ın Güllük köyüne yerleşmişlerdir. Bir taraftan okumak, hafızlığını ve Arapçasını geliştirmek ve bir taraftan da geçiminin temini için ticaret yapmak istiyordu. Bu niyetle Yozgat'ın Sarıkaya kazasının Hasbek nahiyesine geçer. Bir taraftan ilimle meşgul olurken, öbür taraftan da Kayseri'ye buğday satmaya gelir. Bir defasında yine Kayseri'ye geldiklerinde Hunat Camii Şerifinde o tok ve davudi sesiyle bir aşr-ı şerif okur. Tüm cemaat hayran kalır. Cemaat arasında bulunan Kayseri'nin hayırsever eşrafından Hacı Seyyid Mehmet Efendi "Aman Hafız Efendi her türlü masraflarınız bize aittir. Sizi Kayseri'ye yerleştirelim?" der. Aslında O da Kurra Hafız Mahmud Kuşçulu Efendi'nin derslerine devam etmek için Kayseri'ye yerleşmeyi düşünmektedir. Hafız Mahmud Kuşçulu Efendi bir taraftan Kur'an talimiyle meşgul olurken, bir taraftan da hafız yetiştiriyor diğer taraftan da Hunat camii imam ve hatiplik görevini yürütüyordu. Kayseri'ye yerleşen Hasbekli Hacı Mümin Hoca; maddi ihtiyaçlarını Hacı Seyyid Mehmed efendinin yanında kumaş mağazasında tezgâhtarlık yaparak temin ediyor, diğer taraftan Üstâdi Mahmud Kuşçulu Efendiden hıfzını pekiştiriyor, talim okuyor, aşara-takrib ilminden mezun oluyor ve emsallerinin arasında hocasının yerine namzet bir Kurra Hafız oluyor. Hocası Hacı Mahmud Efendi kendi yerini dolduracak bir zat olarak gördüğü için bir gün huzuruna çağırır ve "Yâ Rabbi, Kelâm-ı Kadim'ine hizmet edecek gözümün nûru bu hafızımızın ağzını bozma ve sıhhatini daim, ömrünü uzun eyle." diye dua eder. Merhum Hasbekli hocafefendi, hocasının bu duası sebebiyledir ki, vefatına iki ay kala azı dişlerinden biri rahatsızlanarak çekilince bu duruma çok üzülmüş ve bu durumun ömrünün bitmek üzere olduğuna işaret sayarak ağlamış. Hasbekli Hacı Mümin Hoca'nın öğretmenliği bu meslekte hizmet gören ve görececek herkese örnek teşkil eder. O bu sahada muvaffakiyetin zirvesine ulaşmış, binden fazla hafız yetiştirmiştir. Kaynak: <http://www.kayserihaber.com.tr/kose-yazilari/hasbekli-haci-mumin-hoca-5677.html> (13.11.2019).

¹¹ Çevrimiçi, <http://hafizaliosmanyuksel.com/index.php>(03.08.2019).

¹²Ayrıca Diyânet İşleri Başkanlığı'nın, (27,6- 27.10.1969) târihleri arasında, Kayseri Müftülüğün de açtığı Kur'an-ı Kerîm İhtisas Kursu'nda, kendisinden Aşere okuduğu Akdağmâdeni Müftüsü Hacı Hâfız Sâdık FİDANCI ile Diyânet İşleri Başkanlığı Olgunlaştırma Dâiresi Başkanı Ahmed BALTACI ile o günkü Diyanet İşleri Başkanı LÜTFÜ DOĞAN'ın da onay ve tasdikiyle, kendisine "Pekiye" dereceli İhtisas İcâzetnâmesi verildi. Diyânet İşleri Başkanlığı'nda, Ankara'da 20.1.1974'te başlayan ve 18 ay devâm eden Kur'an-ı Kerîm Yüksek İhtisas Kursu'nda Kurrâ'dan Hacı Hâfız Abdurrahman GÜRSER ile Kurrâ'dan Of'lu Hacı Hâfız Mehmed Rüşdî AŞIKKUTLU'dan Aşere (2. kez), Takrîb (Tayyibe) okuyup Ankara Maltepe Câmii'nde yapılan merâsimle, AŞIKKUTLU imzâlı ve 26 Rabûlâhîr 1395 hicrîtârihli Kırâat İlmi İcâzetnâmesi aldı veböylece kendisine icâzet verme yetkisi tanındı. Çevrimiçi, <http://hafizaliosmanyuksel.com/index.php>(03.08.2019).

¹³ Çevrimiçi, <http://hafizaliosmanyuksel.com/index.php>(03.08.2019).

¹⁴ Oğulları ile yapılan röportajdan, 2019.

¹⁵ Oğulları ile yapılan röportajdan, 2019.

Eşi Fatma Hanım'dan Ali Osman Yüksel'in ilmi kimliğinin gelişiminde yetiştiği aile ve çevrenin etkisini göz ardı etmemek gerektiğini öğreniyoruz. Zira ilmi bir eğitim almış dedesi, ilim ve medrese geleneğinin bulunduğu Kayseri bölgesi, onun gelişimine olumlu manada etki eden unsurlardan ikisidir. O zamanlar var olan yoksulluk ve maddi anlamdaki imkansızlıklara rağmen, herkesin maddi kaygılarla evlatlarını çalışmaya yönlendirdiği bir dönemde dedesinin gayretleri ile ilme yönelmesi de Ali Osman Yüksel'in gelişimine katkı sağlamıştır.¹⁶

1.2. Gençlik Yılları

Ali Osman Yüksel ilkokul üçüncü sınıftan sonra okulu bırakıp açıktan eğitime devam ederken bütün bu süreçlerde sürekli ilme vakit harcamıştır. Hocanın hayatındaki dönüm noktalarından en önemlisinin gençlik dönemi olduğu ailesinin anlattıklarından anlaşılmaktadır.¹⁷

Çocuklarının anlatımına göre ailesi, özellikle anne ve babası resmi eğitilmiş olmadıklarından evlatları Ali Osman Yüksel'i okutmaya çok önem vermişlerdir. Gençliğini Kur'an ilmi ile uğraşmakla geçiren, bunun için gayret eden hoca, Allah'ın ve vahiy meleği Cebail'in Peygamberimize indirdiği Kur'an-ı Kerim'i öğrenmeye bütün bir gençliğini adamıştır. Hocanın hayatının ilerleyen dönemlerinde ilimle uğraşan insanlara önderlik etmesi ve bu konuda ayrıca kitaplar yazması¹⁸ onun gençlik döneminde ne kadar idealist birisi olduğunu da göstermektedir. Ancak bütün bunlar Ali Osman Yüksel hocanın gençlik hayatı hakkında gerekli olan her şeyi bize vermemektedir. Geleceğin çekirdeklerinin atıldığı gençlik dönemi, Ali Osman hoca için çok önemli noktalara sahip olmuştur. Bunlardan ilki ilmin çekirdeğinin atıldığı o dönemlerde görüşlerinin ve düşüncelerinin bir kalıba girmesidir.

İlim denilince akla gelen ilk şey Allah'a ve iman esaslarına dair olan ilimlerdir. Bu ilimleri de ele alan yüce kitabımız Kur'an'ı Kerim hayatına geçiren Ali Osman Yüksel hoca, bütün hayatını O'na hizmet ederek geçirmiştir.¹⁹

¹⁶Fatma Hanım ile yapılan röportajdan, 2019.

¹⁷ Oğulları ile yapılan röportajdan, 2019.

¹⁸Kitapları “İbnü'l-cezeri ve Tayyibetü'n-neşr”, “Kur'an tarihi ve Kur'an okumanın edebleri”, “Ulumu'l kur-an kaynaklarından cezeri ve tayyibesi”, “kur'an okumanın edebleri ve hafız olmanın sorumlulukları”, “İslamda hatun kıyafeti” Çevrimiçi: <http://hafizaliosmanyuksel.com/kitap.php>(03.08.2019).

¹⁹ Oğulları ile yapılan röportajdan, 2019.

Gençlik dönemlerinin ikinci büyük kırılma noktası olan evlilik dönemi 1956 yılında gerçekleşmiştir. Hoca, kendisi ile aynı köyden olan Fatma Hanım ile 1956 yılında evlenmiştir. Bu evlilikten Yahya, Devlet, İbrahim, Selma, Ümmügülsüm ve Ömer adında altı çocuğu dünyaya gelmiştir. Oğullarından biri olan Yahya öğretmen olmuştur.

Askerlik hizmetini yaparken çocuğu dünyaya gelen Ali Osman Yüksel hoca, Edirne Babaeski'de yirmi dört ay gibi zaman zarfında askerlik görevini ifa etmiştir. Askerliği sürecinde sıhhiyeciler olarak görev yapmıştır. Çocukluğundan beri kendisine bir vazife olarak benimsediği hocalığı, askerlik döneminde de bırakmamış, askerlik sürecinde askerlere hocalık yapıp onlara namaz kıldırıştır. Yirmi dört aylık askerlik süresini tamamladıktan sonra geri dönen Ali Osman Yüksel hoca, bir an önce görev almak ve hocalık yapmak istemiştir.²⁰

İlkokul diploması olmayan Ali Osman Yüksel hoca çeşitli zorluklarla karşılaşmıştır. Çocukluk yıllarında bahsedilen ilkokul üçüncü sınıfa kadar okuması onun görev hayatına başlamasında büyük engeller çıkartmıştır. İmamlık görevi için başvurduğu müftülüğten ilkokul diploması olmadığı için göreve uygun olmadığı kendisine söylenmiştir. Türkiye'de vazife alması ve resmi görevlerde bulunması için resmi eğitime ihtiyacı olduğunu anlayan Ali Osman Yüksel hoca, bir an önce ilkokul diplomasını almanın yollarını aramaya başlamıştır.²¹

Oğlu Yahya'nın anlattığına göre Ali Osman Yüksel hoca'nın asıl eğitim hayatı askerlikten sonraki süreçte başlamıştır. Askerlikten sonra göreve başlama isteğinin önündeki en büyük engel olan ilkokul mezuniyetinin olmamasının hocayı çok üzdüğünden bahsedilmiştir. Bir an önce ilkokul diplomasını almak için arayış yoluna giren Ali Osman Yüksel hoca, o zamanın eğitim sistemine uygun olarak, dışardan sınavlara girerek dört ve beşinci sınıf sınavlarına girerek ilkokul diplomasını almıştır.²²

Hoca'nın hayatında büyük bir dönüm noktasına sahip olan ilkokul diplomasını alması, ona görevini yapma yetisi sağlamıştır. Öncelikle oğlu Yahya'nın anlattığına göre ilkokul diplomasını²³ aldıktan sonra o dönemde, müezzin²⁴ olabilme imkânı varmış. Bu durumdan

²⁰Fatma Hanım ile yapılan röportajdan, 2019.

²¹ Oğulları ile yapılan röportajdan, 2019.

²² Oğlu Yahya Yüksel ile yapılan röportajdan, 2019.

²³ 1950 seçimlerinin getirdiği iktidar değişikliği ve özgürlük ortamı çerçevesinde din eğitimine duyulan ihtiyaç, geniş bir toplumsal talep olarak daha yoğun bir şekilde dile getirilmeye başlandı (meselâ bk. T.B.M.M. Tutanak Dergisi, XX [1997], s. 524). Nihayet Millî Eğitim Bakanlığı bünyesindeki Müdürler Komisyonu'nun 13 Ekim 1951 tarih ve 601 sayılı kararıyla Tevhîd-i Tedrîs Kanunu'nun 4. maddesine istinaden İmam-Hatip okullarının

istifade eden Ali Osman Yüksel hoca ilk görev hayatına Kayseri’de bulunan Örnek Evler Camisi²⁵’nde Müezzin olarak göreve başlamıştır.²⁶

Oğlu Yahya Yüksel bize verdiği röportajda o dönemlerde altı yaşında olduğunu belirtirken şunları da cümlelerine eklemektedir: “Ben o dönemlerde altı yaşındaydım. Babam ilkokul diplomasını aldıktan sonra Kayseri’nin Örnek Evler Camisi’nde (istasyonun karşısında olan) müezzin olarak göreve başladı. O dönemlerde ilkokul diplomasıyla müezzin olarak göreve başlayabiliyordunuz. Babam ilk göreve başladığında caminin yanında baraka gibi bir yer vardı. Adeta bir kümes gibiydi. Uyduruktan bir yer yapmışlardı. Babam camide görev yaparken bizi de okutmaya başlamıştı. Camilerde geçti bizim çocukluğumuz... Dediğim gibi cami müstemilatının içinde tek odalı bir yerde. O zamanlar Kayseri’nin en dışında kalan bir yerde. Ama şimdi en ortası. O zamanlar etrafa bakıldığında dümdüz arazi hiçbir şey gözükmezdi.”²⁷

Oğlu Yahya, Ali Osman Yüksel hocanın ilkokul eğitiminden sonra devam ettiği ortaokul ve lise hayatını anlatırken “O yaşta birisinin nasıl eğitim aşkıyla yanıp tutuştuğunu anlamamak mümkün değil” ifadelerine de yer vermiştir. Yahya çocukluk dönemlerini

açılmasına karar verildi ve bu karardan dört gün sonra yedi ilde (İstanbul, Ankara, Adana, Konya, Kayseri, Maraş, Isparta) ilkokula dayalı ortaokul seviyesinde dört yıllık İmam-Hatip okulları öğretime başladı. İmam-Hatip okullarının ilk mezunlarını verdiği 1954-1955 öğretim yılında bu okulların üç yıllık lise kısmı da açıldı. İmam-Hatip okullarının orta kısmında Kur’ân-ı Kerîm ve tecvid, Arapça, tefsir, akaid, kelâm, din dersleri, fıkıh usulü, siyer ve ahlâk, hadis ve hadis usulü, Türkçe, Türkçe hitabet, el yazısı, psikoloji, tarih, coğrafya, yurttaşlık ve kanun bilgisi, matematik, fizik, kimya, beden eğitimi, müzik, tabiat bilgisi, sağlık bilgisi, Türk-İslâm sanatı, yabancı dil, resim-iş dersleri; lise kısmında ise Kur’ân-ı Kerîm ve tefsir, Arapça, İslâm felsefesi ve kelâm, fıkıh ve ferâiz, dinler tarihi ve İslâmiyet, hadis ve hadis usulü, psikoloji, sosyoloji ve ahlâk, mantık, Türk-İslâm sanatları, Türk dili ve edebiyatı, tarih, coğrafya, fizik, kimya, biyoloji ve sağlık bilgisi, matematik, kozmografya, beden eğitimi, müzik, millî savunma, resim, yabancı dil dersleri bulunuyordu. İmam-Hatip okullarının müfredatındaki meslek derslerinin ağırlığı yaklaşık %40, kültür derslerinin ağırlığı ise %60 olarak tesbit edilmiş olup bu oran daha sonraki düzenlemelerde de korunmuştur. Kaynak: <https://islamansiklopedisi.org.tr/imam-hatip-lisesi> (13.11.2019).

²⁴ Sözlükte “çağrıda bulunan, ezan okuyan, kâmet getiren kimse” mânasındaki müezzin kelimesi Kur’ân-ı Kerîm’de “münâdî” anlamında iki âyette geçmektedir (el-A ‘râf 7/44; Yûsuf 12/70). Hadislerde “ezan okuyan, kâmet getiren” mânasında kullanılır, bazan bu anlamda münâdî kelimesi de yer alır (Buhârî, “Vuğû’”, 5; “Ezân”, 7). Müezzinler için sâih (çağırın, davet eden; Taberî, VIII, 439) ve mükebbir (tekbir alan) gibi unvanlara rastlanmaktadır. Münâdîlik İslâm’dan önce Araplar’da mevcuttu. Mekke’de Dârünnedve’de yapılacak toplantılar münâdîler vasıtasıyla duyurulduğu gibi şehirlerde ve kabileler arasındaki önemli olaylarla umumi toplantılar müezzin veya münâdî adı verilen şahıslar tarafından halka ilân edilirdi. Kaynak: <https://islamansiklopedisi.org.tr/muezzin> (13.11.2019).

²⁵ Ayrıca bkz. Örnekevler Cami, Kayseri Kocasinan ilçesine bağlıdır.

²⁶ Oğulları ile yapılan röportajdan, 2019.

²⁷ Oğlu Yahya Yüksel ile yapılan röportajdan, 2019.

anlatırken aynı zamanda babasının gençlik dönemlerindeki önemli detaylara da röportajda yer verilmiştir.

Babasının ortaokul ve lise eğitim sürecini anlatırken şöyle bahsetmektedir “Babam ilkokul eğitimini tamamladıktan sonra hiç hız kesmeden ortaokul ve lise eğitimine açıktan devam etmişti. Tabii o zamanlar çok kolaydı, bir yılda bütün dersleri verebiliyordunuz. Bende babamla birlikte İmam Hatip okumaya devam ediyordum. O dışarıdan okuyordu ben içeriden. Baba oğul İmam Hatip okuyorduk. O zamanlar babam gibi ilkokul mezunu imam çok fazlaydı. Bir araya toplanıyorlardı, fizik, kimya ve biyoloji çalışıyorlardı. Çünkü Arapçaları çok iyiydi fakat diğer derslerde yeterli değillerdi. İmam Hatip’i bitirip diplomasını aldıktan sonra babam hemen imamlığa terfi etti. Örnek Evler Camisi’ndeki Müezzin görevinden sonra Hacı Veled Camisi’ne²⁸ imam olarak atandı. O sırada ben ilkokulumu okuyordum. Hacı Veled Camisi’nden sonra Yanıkoğlu Camisi²⁹’ne tayin oldu. Kayseri’de en son görev yaptığı cami Yanıkoğlu Camisi’dir, Kayseri’nin merkezinde bulunan bir yerdir.”³⁰

Yahya, röportajın ilerleyen kısımlarında, babasının ve kendisinin İstanbul hayatına yavaşça giriş yapmıştır. Tezin bu bölümünün üçüncü kısmında bahsedilecek olan üniversite yılları Ali Osman Yüksel hoca için büyük zorluklar ve bunlarla beraber büyük başarılar barındırmıştır.

Bu bölümün üçüncü kısmı olan Ali Osman Yüksel hocamızın üniversite yıllarına giriş yapmadan önce son olarak İstanbul’a geldiklerinde karşılaştıkları zorlukları Yahya şöyle anlatmaktadır. “Tabii, babam birazcık Yanıkoğlu Camisi’nde görev yaptıktan sonra 1969’da

²⁸ Bugünkü Tacettin Veli Mahallesi’nde bulunan Erciyes Hastanesinin kuzeyindeki Hacı Veled Camii. Eski adlarıyla Hacı Veled ve İsa Ağa mahallelerinin kesiştiği noktada bulunuyor. Eski Kayseri’nin güney bölgesinde yer alıyor. Yola paralel, uzun dikdörtgen bir yapıya sahip olan caminin, sonraki onarımlarda ahşap olan tavanı betonarmeye dönüştürülmüş ve toprak damı yerine de çatı yapılmıştır. Kitabesine göre ilk yapılışı 1350 yılı olup, 1706 yılında da esaslı bir onarım geçirmiş ve yenilenmiştir. En son köklü restorasyonu ise 1956 yılında yapılmış. Yakın zamanda da duvar taşları sağlamlaştırılıp, derzlenmiş, içi sıvası yenilenmiş ve 120 cm’lik parlak vernikli iç ahşap lambriyle döşenmiştir. Düz beyaz sıvalı iç mekân daha çok modern zaman camilerini andırıyor. Parçalı mermerden yapılan mihrabı ise klasik nişli bir yapı, camiye, kuzaybatıya ilave edilen küçük bir yapıdan geçilerek girilebiliyor. Girişte yeni yapılmış 3 adet taştan lavaboların olduğu abdesthane bulunuyor. Girişin karşı ve sağ tarafı camekânla kaplanmış. Aynı zamanda hanımlar mahfiline bu camekânda bulunan merdivenlerden çıkılabilir. Batı köşesindeki silindirik minaresi 1957 yılında yapılmış. Kaynak: <https://osmangercek.wordpress.com/2018/05/23/12-teravih-haci-veled-camii/>(15.11.2019).

²⁹ 1723 yılında Bayraktar Yanık Ömer Ağa tarafından yaptırılmıştır. Yanıkoğlu Mahallesindedir. Minaresi kesme taş kaidelidir. Klasik Osmanlı mimari özelliğini taşır. Caminin girişinde sütun olarak kullanılan ağaçlar dikkat çekicidir. Kaynak: <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=27585>(15.11.2019).

³⁰ Oğlu Yahya Yüksel ile yapılan röportajdan, 2019.

Yüksek İslam Enstitüsü'nü kazandı. Ardından İstanbul'a göç ettik. Babam, Yüksek İslam Enstitüsü³¹'nü kazandı ama nasıl kazandı? O zamanlar belli bir yaştan sonra kayıt yaptırmıyorlardı. Yaşı tutmadı, 1939 doğumlu olduğu için otuz yaşında olması, kayıt yapmasına engel oluyordu. Tabi buna çare olarak mahkemeye başvurdu ve yaşını yeniden tashih ettirdi. 1944 doğumlu olarak kendisini göstermiş oldu. Ardından Yüksek İslam Enstitüsü'ne kaydını yaptırdı. Yaşını yeniden tashih edince bu sefer kardeşi, ondan büyük oldu. Çünkü ondan iki yaş küçük bir amcam vardı. Neyse, Yüksek İslam Enstitüsü kaydını yaptırdıktan sonra imamlık görevine de Zeynep Kâmil'de bir camide başladı.”³²

Ali Osman Yüksel hocanın hayatını oğlundan öğrenirken hocanın eğitime olan tutkusuda ayrı bir önem arz etmektedir. Gençlik dönemlerinden bahsedilen bu bölümden, hocanın özellikle üniversite yılları, doktora ve hocalık çalışmalarının anlatılacağı bir sonraki kısma geçilecektir.

1.3. Üniversite Yılları: doktora çalışması ve Hocalık hayatı

1969 yılında, İmam Hatip diplomasını alan Ali Osman Yüksel hoca, büyük bir heyecanla eğitim ve öğretim hayatını devam ettirmek için beş çocuğu ile beraber İstanbul'a göç etmiştir. Yüksek İslam Enstitüsü'ne kayıt esnasında birçok sorun ve problem yaşayan Ali Osman Yüksel hoca kısa bir mahkeme ile yaşını tashih ederek enstitüye kaydını başarıyla

³¹ 1951 yılında açılan İmam-Hatip okullarından mezun olanların dinî yüksek öğrenim görmelerini sağlama düşüncesinin ortaya çıkardığı bir kurumdur. Ali Fuat Başgil, 1954'te yayımlanan Din ve Lâiklik adlı eserinde böyle bir ihtiyaçtan söz etmiş, ardından konu üzerindeki düşünce ve arayışlar giderek yoğunlaşmıştır. İmam-Hatip Okulu mezunları, 1949'da açılan Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi dahil hiçbir yüksek öğretim kurumuna giremiyordu. Öte yandan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yüksek tahsil görmüş din görevlisine olan ihtiyacını, giderek sayıları artan İmam-Hatip okullarındaki meslek dersleri öğretmeni ve diğer okullara yeniden din bilgisi derslerinin konulmasıyla meydana gelen öğretmen açığını sadece Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nin karşılaması mümkün değildi. 1957-1958 öğretim yılı sonunda İmam-Hatip okulları ilk mezunlarını verdi. İstanbul'daki mezuniyet törenine katılan dönemin başbakanı Adnan Menderes, Millî Eğitim Bakanı Celâl Yardımcı'ya bu okul mezunları için bir dinî yüksek öğretim kurumunun açılması için tâlimat verdi. Celâl Yardımcı'nın görevlendirdiği Millî Eğitim Bakanlığı Müdürler Komisyonu 29 Ağustos 1958'de, “Orta dereceli okullara din bilgisi öğretmeni, İmam-Hatip okullarının birinci devrelerine yeter sayı ve değerinde bir tedris heyeti kazandırmak” amacıyla Eğitim enstitüleri seviyesinde bir din okulunun açılmasına karar verdi. O sırada öğrenim süresi iki yıl olan Eğitim enstitüleri örnek alınarak dinî eğitim verecek iki yıllık bir yüksek okul tasarlandıysa da muhtemelen hukukî dayanağı bulunmadığından o yıl açılması mümkün olmadı. Kaynak: <https://islamansiklopedisi.org.tr/yuksek-islam-enstitusu> (15.11.2019).

³²Oğlu Yahya Yüksel ile yapılan röportajdan, 2019.

yaptırmıştır. Aynı zamanda hocalık görevini yapmak için Üsküdar Çavuşbaşı'nda Boybey Sokak'ta bulunan Fenai Ali Efendi Camisi³³'nde de imamlık görevine atanmıştır.³⁴

Oğlu Yahya Yüksel'in aktardığına göre beş çocuğu ile beraber İstanbul'a geldiğinde hoca, sadece üniversitede değil, hayatın içinde de birçok zorlukla karşılaşmıştır.³⁵

Bunlardan ilki Fenai Ali Camisi'nde göreve başladıktan sonra yaşadıkları lojmanın problemlili olmasımı. Kur'an-ı Kerim'e hizmet yolunda bütün ailesi ile çıktığı bu zorlu mücadelede asla pes etmeyi düşünmeyen Ali Osman Yüksel hoca, kendisine tahsis edilen, banyosu dahi iyi olmayan, oğlu Yahya'nın tabiriyle baraka gibi bir evde yaşamaya razı olmuştur. Bunun yanında hocanın kişilik özellikleri arasında bahsi geçen, kimseden şikayetçi olmaması ve çektiği çileyi içinde eritip, hizmetlerin en güzeli olan hocalığını en güzel şekilde ifa etmeye devam etmiştir.³⁶

Oğlu Yahya'nın söylediğine göre aynı caminin müezzinin çok lüks bir evde yaşamasına rağmen Ali Osman Yüksel hoca, halk tabiriyle "kimseye eyvallahı olmayan" bir kişiliği olduğu için caminin lojmanında yaşadığı problemleri asla sorun yapmamıştır ve asla bu konuda şikayetçi olmamıştır.³⁷

Yüksek İslam Enstitüsü'ne kayıt yaptırırken yaşadığı sıkıntılara bir de cami lojmanı problemi eklenen Ali Osman Yüksel hoca, her türlü sıkıntılı koşullarda bile Kur'an-ı Kerim'e hizmet etme azmi ve gayretini yitirmemiştir.³⁸

Bütün bu problemlerin içinde 1970'te Ali Osman Yüksel hocanın hayatına renk ve neşe katacak bir hadise gerçekleşmiştir. Oğlu Ömer, hocanın ailesiyle birlikte İstanbul'a gelişinden bir yıl sonra dünyaya gelmiştir.³⁹

³³ Üsküdar Çavuşbaşı'nda Boybey Sokak'ta bulunan Fenai Ali Efendi Cami, 1714 yılında Şeyh Fenai Ali Efendi tarafından yaptırılmıştır. Caminin minaresi, 1767 yılında yıldırım düşmesi sonucu harap olmuş ve Sultan III. Mustafa'nın bina emini tayin ettiği Tıflı Mehmed Emin Efendi tarafından yeniden inşa edilmiştir. Cami, 1876 yılında Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın kızı Zeynep Kamil Hastanesi'nin banisi Zeynep Hanım tarafından son şekliyle ihya edilmiştir. 1996 yılında, İmam Hacı Süleyman Bilir ve cemaatin katkılarıyla cami onarılmıştır. Tek minareli ve tek şerefeli olan bu caminin bahçesinde, türbeler bulunmaktadır. Kaynak:<http://www.tarihi.ist/fenai-ali-efendi-cami/> (15.11.2019).

³⁴ Oğlu Yahya Yüksel ile yapılan röportajdan, 2019/ Ayrıca bkz Şekil 2 Fenai Ali Efendi Caminin şimdi ki hali.

³⁵ Oğlu Yahya Yüksel ile yapılan röportajdan, 2019.

³⁶ Oğlu Yahya Yüksel ile yapılan röportajdan, 2019.

³⁷ Oğulları ile yapılan röportajdan, 2019.

³⁸ Oğlu Yahya Yüksel ile yapılan röportajdan, 2019.

Altı çocukla beraber banyosu dahi olmayan baraka gibi bir lojmanda yaşama mücadelesi veren Ali Osman Yüksel hoca'nın çektiği sıkıntıları, oğlu Yahya şöyle anlatmaktadır. “1969 yılında İstanbul'a geldiğimizde babam enstitü kaydını yaptırdıktan sonra hem imamlık görevini yapıyor hem de eğitimine devam ediyordu. Ben o zamanlarda İmam Hatip Lisesi'nde okuyordum. O zamanlar caminin lojmanında kaldığımız için evden kaynaklı birçok problem yaşıyorduk. Yine baraka gibi bir evde yaşıyor, yağmur yağdığında evimiz ıslanıyor ve ayrıca rüzgâr çok sert estiğinde evimizi keskin bir soğuk kaplıyordu. Tabii bütün bunlara karşılık caminin müezzini olan arkadaşımız Afyonlu işini bilen bir kardeşimizdi. Bundan dolayı cemaatle konuşarak kendisine çok lüks bir lojman yaptırmıştı. Yalnız babam insanlara çok eyvallahı olmayan bir kişiliğe sahip olduğu için bu konuda şikayetçi olmazdı. Ayrıca Ömer'de dünyaya geldikten sonra altı çocuklu bir aile olarak sadece bir maaşla geçinmek zorunda kalıyorduk. Maddi olarak çok sıkıntılar çekmiştik. Benim bir veresiye defterim vardı. Bir şey alacağım zaman onunla birlikte bakkala giderdim. Aldığım ürünlerin borçlarını hem bakkal kendi veresiye defterine yazar, hem de ben kendi veresiye defterime yazardım. Ay sonu geldiğinde babam o defterle birlikte bakkala gidip borcu öderdi. İlk dönemlerimiz bu şekilde çok sıkıntılı geçmişti.⁴⁰

Yahya'nın anlattıklarına göre çok büyük sıkıntılar çeken Ali Osman Yüksel hoca, bütün bu problemlerin içinde Yüksek İslam Enstitüsü'ndeki derslerine büyük bir azimle ve kararlılık da çalışıp aynı zamanda hocalık görevini de tam layıkıyla yapmaya çalışıyormuş.⁴¹

Tarihte yer almış sembol kişilerin hemen hepsinin ortak özelliği hedeflerine doğru giden yolda karşılarına çıkan sıkıntı ve engellere göğüs germeleri ve yaşadıkları bu sıkıntıların onların azmini törpüleyip çalışmalarına daha sıkı bir şekilde sarılmalarını sağlamasıdır. Ali Osman Yüksel'in de hem çocukluk döneminde yaşanan yoksulluğa rağmen eğitimine devam etmesi ve hem de ileriki dönemlerde eğitim hayatına ek olarak aile babası olmanın getirdiği sorumlulukla iş hayatında yaşadığı zorluklara rağmen kararlı bir şekilde yol alması onun da bu özelliğe sahip olduğunu göstermektedir. Yaşadığı onca zorluğa rağmen pes etmeyip mücadelesine devam etmiş olması sayesinde daha sonraki dönemlerde bu gayretinin semeresi olarak verimli bir hoca/eğitimci haline geldiğini görmekteyiz.

³⁹ Oğlu Yahya Yüksel ile yapılan röportajdan, 2019.

⁴⁰ Oğlu Yahya Yüksel ile yapılan röportajdan, 2019.

⁴¹ Oğulları ile yapılan röportajdan, 2019.

Hocanın İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'nde gördüğü dersler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

DERSİN ADI	SINIFLAR											
	Genel Sınıf			Tefsir-Hadis Bölümü			Fıkıh-Kelam Bölümü			İslâm Dini ve Esasları Bölümü		
			Toplam			Toplam			Toplam			Toplam
GENEL KÜLTÜR DERSLERİ												
Türkçe-kompozisyon			2			-			-			-
Edebiyat			2			2			2			4
Osmanlıca			4			-			-			-
İslâm Türk medeniyeti tarihi			3			-			-			-
Mantık-felsefe			3			-			2			2
Türk inkılâp tarihi			-			2			2			2
Yabancı dil			6			6			6			6
Seçmeli dersler			4			-			-			-
TOPLAM	3	1	24			10			12			14

ÖZEL ALAN (MESLEK) DERSLERİ											
Kur'ân-ı Kerîm			6			4			4		-
Arap dili ve edebiyatı			15			8			8		-
Tefsir			-			11			2		4
Hadis			-			11			2		4
Fıkıh			-			2			10		-
Kelâm			-			2			8		-
İslâm dini ve esasları			-			-			-		11
Siyerve İslâm tarihi			4			-			-		3
İslâm ahlâkı			2			-			-		5
İslâm mezhepleri tarihi			-			-			2		-
Dinler tarihi			-			-			-		3
Tasavvuf ve irşad			-			2			2		2
Din psikolojisi			-			-			-		2

Din sosyolojisi			-			-			-			2
TOPLAM	3	4	27	1	9	40	1	7	38	9	7	36
PEDAGOJİK FORMASYON DERSLERİ												
Eğitime giriş			2			-			-			-
Eğitim psikolojisi												
a) Gelişim psikolojisi			2			-			-			-
b) Öğrenme psikolojisi												
c) Ruh sağlığı												
Genel öğretim metotları			-			3			3			3
Ölçme ve değerlendirme			-			1			1			1
Eğitim idareciliği			-			1			1			1
Eğitim sosyolojisi			1			-			-			-
Araştırma teknikleri			-			1			1			1
TOPLAM			5			6			6			6

GENEL TOPLAM	8	8	56	8	8	56	8	8	56	8	8	56
-------------------------	----------	----------	-----------	----------	----------	-----------	----------	----------	-----------	----------	----------	-----------

1978 yılında uygulamaya konulup 1982’de İlahiyat Fakültesi’ne dönüştürülünceye kadar Yüksek İslâm Enstitülerinde okutulan derslerin sınıflara göre dağılımını bu tabloda görmüş oluyoruz.⁴²

Ali Osman Yüksel’in Yüksek İslam Enstitülerinde gördüğü dersler hakkında bilgi verdikten sonra hocanın telif ettiği, aynı zamanda bir ilm-i kırâat klasığı olan kırâat ilmi⁴³ literatüründe zirve eser niteliğindeki *Tayyibetü’-Neşr*, kırâat erbâbı tarafından oldukça rağbet ve itibar görerek kısa zamanda kırâat ilmi eğitim öğretiminde okunup ezberlenmeye başlanmıştır. Literatürde çok önemli yer tutan eser, on kırâat ile ilgili en önemli dayanak haline gelmiş, telif edildiği zamandan günümüze kadar, hakkında birçok şerh ve müstakil çalışma yapılmıştır. Ali Osman Yüksel Hoca da *İbnu’l-Cezerî ve Tayyibetü’n-Neşr* adlı doktora çalışmasında (1982, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, bk. bibl.) Kur’an tarihine ve kıraat ilmine genel bir bakıştan sonra İbnü’l-Cezerî’nin hayatı ve eserlerini incelemiş, *Tayyibetü’n-Neşr*’in baştan itibaren 432 beytinin Türkçe’ye tercümesini ve izahını yapmıştır.

1.4. Yaşadığı Dönem: (12 Eylül ve 28 Şubat Muhtıraları) ve İlmi Çalışmaları

12 Eylül 1980 gününde yaşanan darbe, Türkiye’yi en çok yıpratın olayların ilk sıralarında yer alan darbelerden biri olan 12 Eylül darbesinde Türkiye Büyük Millet Meclisi lağvedilmiştir.

⁴²Öcal, Mustafa, “25. Yılında Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 9, c. 9, 2000, s. 5.

⁴³Sözlükte kırâat, “‘okumak, tilâvet etmek, telaffuz etmek’ anlamında masdar; ‘sesli veya sessiz, nağmeli veya nağmesiz okumak, tilâvet etmek’” anlamında isimdir. “Aynı kökün kur’ân şeklinde gelen masdarı da kıraât ile eş anlamlıdır” (İbn Manzûr, Lisânü’l- ‘Arab, “kr’e” md.; Kâmus Tercümesi, “kr’e” md.). “Kıraat kelimesi Kur’ân-ı Kerîm’de yer almamakla birlikte “tilâvet” mânasını veren fiil kalıplarında ve masdar olarak (kur’ân) birçok yerde geçer (el-A ‘râf 7/204; en-Nahl 16/98; el-İsrâ 17/14, 45, 106; el-Kıyâme 75/17, 18; el-İnşikâk 84/21; el-Alak 96/1, 3).” (Birişik 2002: 426-433.) Serinsu, Ahmet Nedim. *Sadakallahu’l-Azîm” Dediğimizde Ne Demek İstiyoruz? Yıl 2020*, Cilt 23, Sayı 58 s.7.

Anayasa uygulamadan kaldırılmıştır. 12 Eylül Darbesi sonrasında Kenan Evren⁴⁴ ve kuvvet komutanlarından oluşan Milli Güvenlik Konseyi⁴⁵ 1983 genel seçimlerine kadar Türkiye'ye ilişkin tüm kritik kararları almıştır. 1980 ihtilali ile Süleyman Demirel'in Başbakan olduğu hükümet görevden alınmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi lağvedilmiştir. Anayasa uygulamadan kaldırılmıştır.⁴⁶

12 Eylül askeri darbesinin İslami kesime faydası olmadığı gibi fazlasıyla zararı olmuştur. Ali Osman Yüksel hoca da Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde iken, bu sıkıntıları bizzat yaşamıştır.

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi dekanı Prof. Dr. Ahmet Turan Arslan ile yapılan röportajda Arslan şöyle bahsetmektedir. "Hocam ile Yüksek İslam Enstitüsünde 1977'de asistanlık yaparken tanıştık. Daha önce bir tanışmışlığımız yoktu. Kendisini severdik. Hoş sohbet ve cana yakın bir insandı. Dürüst ve dobra dobra konuşan bir Kayserili arkadaşımızdı. Talebe iken vaazlar verir, hutbeler okurdu. Bazen yetişemediğinde onun yerine ben giderdim. O zamanlar sakal bırakırdık. Ali Osman hoca da sakal bırakmıştı. 1980 darbesi olunca idare bu sakal meselesine karışmaya başlayınca kesmek zorunda kalmıştık. Ali Osman da bir gün odama geldi ve sinirli bir şekilde "Ya arkadaş! Ben kesmiyorum sakal falan, atarlarsa atsinlar beni fakülteden, siz keserseniz kesin." demişti. Ben de o öyle deyince onu sakinleştirmeye çalıştım ve haklısın ama, biz böyle isyan edip atılırsak arkamızdan iyi oldu iyi ki de gitti diyenler daha çok olur, kimse de çıkıp demez ki yazık oldu bunlar ilim adamı olacaktı, ilime hizmet vereceklerdi diye. Belki çok azı çıkar böyle der

⁴⁴ Ahmet Kenan Evren (17 Temmuz 1917, Manisa - 9 Mayıs 2015, Ankara), Türk asker ve siyasetçi. Türkiye'nin yedinci cumhurbaşkanı ve Türk Silahlı Kuvvetleri'nin 17. genelkurmay başkanıydı. 1980 askeri darbesini gerçekleştirerek 1980'den 1989'a kadar cumhurbaşkanlığı koltuğuna oturmuştu. Kaynak:https://tr.wikipedia.org/wiki/Kenan_Evren (16.11.2019).

⁴⁵ Millî Güvenlik Konseyi, 12 Eylül Darbesi ile ülke yönetimine el konulmasından sonra yasama yürütme ve yargı yetkilerini kullanmak üzere Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Genelkurmay Başkanı Orgeneral Kenan Evren, Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Nurettin Ersin, Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Tahsin Şahinkaya, Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Nejat Tümer ve Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Sedat Celasun'dan oluşan cuntadır. 7 Kasım 1982 Türkiye anayasa referandumu ile onaylanan Anayasa'nın Geçici 1. maddesi uyarınca Kenan Evren Cumhurbaşkanı seçilerek yedi yıllık görev süresi başlamış oldu. Millî Güvenlik Konseyi'nin varlığı da 6 Kasım 1983 tarihindeki genel seçimlerin ardından, TBMM'nin Başkanlık Divanı'nın olduğu 7 Aralık 1983'te sona ermiştir. Anayasa'nın Geçici 2. maddesi uyarınca, Millî Güvenlik Konseyi üyeleri, 6 yıl süreyle Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyesi sıfatını aldılar. Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/Millî_Güvenlik_Konseyi (16.11.2019).

⁴⁶https://www.sozcu.com.tr/2018/gundem/12_eylulde_neler_oldu_iste_12_eylul_1980_darbesinin_aci_dolu_tarihi-2621798/ (15.10.2019).

demoştım. Onun için meydan okurcasına davranma demoştım. Sonrasında sakalını biraz kısaltmıştı galiba. Yani sen dedim bak hafız yetiştiriyorsun bu vazife öyle kolay bulunacak bir şey değıl. Çok önemli bir görevdir; bunun için bu şekilde davranma diye konuşmuştum onunla.”⁴⁷

1.5. Ahlaki Şahsiyeti

Hayatın en başından beri sınımsıkı bir şekilde Kur'an-ı Kerim'e bağlanan, onunla donanmış sadece onun yolunda gitmiş tam manası ile ona hizmet etmek için kendini geliştirmek ve kâmil bir insan olmak için ona sarılmış, Kur'an yoluna hizmeti tam manasıyla benimseyen hoca, sağlam bir inanışa ve bu inanışın gerektirdiğı vecibeleri yaşamaya başladığından itibaren fiilleri ve davranışları ne olursa olsun bir müslüman gibi yaşamayı amaçlamıştır.

Lüzumsuz şeylerle uğraşmadığı gibi vakti boş şeylere harcamaz, zamanının büyük bir kısmını ilim ve irfan ile uğraşarak geçirirmiş. Onun ahlaki kişiliğı hakkında meslektaşları şunları söylemektedirler: “Bazı insanlar vardır içten pazarlıklı, aklına bir şey gelir ama onu söyleyemez, içinde saklar. Ali Osman hoca da hiç böyle bir şey yoktu, ne düşünüyorsa onu söyler, çok rahattı yani içi dışı bir, içi de mümin dışı da mümin halis bir insandır. Ben öyle inanıyorum ki Kur'an-ı Kerim onun en büyük şefaatçisi olacak.”⁴⁸

Bir olayımızı aktarayım. Bir yerde teravih namazı kılıyorduk. Namazı kıldıran arkadaş öyle bir hızlı okuyordu ki ikimiz de hafız olmamıza rağmen okuduğunu anlayamıyorduk. Ali Osman hoca durdurdu onu. “Geri kalan kısmını ben kıldırayım” dedi. Zannediyorum namazın yarısıydı. Geri kalan kısmını güzelce talimine tecvidine riayet ederek kıldırdı ve sonra dedi ki: “Bak işte namaz böyle kıldırılır.”

Ben o esnada adam biraz mahcup oldu diye düşündüm ama Ali Osman hoca bu konularda hiç taviz vermezdi. Biz adam mahcup olacak diye çekiniriz, o hiç taviz vermezdi. Yani hakkın hatırı için halkın hatırına hiç bakmazdı, böyle güzel bir insandı. Benim söyleyeceklerim bu kadar.”⁴⁹

⁴⁷ Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi dekanı Prof. Dr. Ahmet Turan Arslan röportajından (11.10.2019).

⁴⁸ Halit Zevalsiz ile yapılan röportajdan, 2019.

⁴⁹ Halit Zevalsiz ile yapılan röportajdan, 2019.

“Kendisi şakacı, bir o kadar da kızınca sert bir insan olabilirdi. Aynı zamanda çok cömert biriydi. Boğaziçi köprüsüne yakın bir yerde bahçeli bir evde otururdu. Bahçesinde de meyve yetiştirirdi. Zaman zaman bizleri çağırır bize o meyvelerinden de ikram ederdi. İlimli, edepli, dürüst bir insandı. Namazında niyazında olan, ibadetini aksatmayan vedevamlı Kur’an okuyan biriydi.”⁵⁰

Ali Osman Yüksel, kimse hakkında kötülük düşünmeyen bir insandı. İnsanların kusurlarını araştıran, yanlışlarını ortaya çıkarmaya çalışan bir insan değildi. Dobra bir insandı ve ne söyleyecekse kişinin yüzüne karşı söyler, hiç çekinmezdi. İnsanların arkasından konuşan, tevzirat yapan, dedikodu yapacak karakterde bir insan değildi. Mesela bizim fakültede eski binada dışarıdan gelirken fakültelerin hocalarının odaları dışarıdan görünürdü. Bir hoca vardı. Ord. Prof. Dr. Recai Galip Okandan. Ali Osman hoca okula sabahleyin derse gelirken Recai Galip hocanın odasında ayaklarını perdeye uzatmış, ayakkabılarını perde ile temizlediğini görmüştür. Bir ara Recai Galip hoca derste perdelere baktı ‘‘Ne kadar pis perdeler’’ gibi bir şeyler söyledi. O esnada Ali Osman hoca hemen şöyle cevap verdi; Recai Galip hocanın yüzüne bakarak: “Biz o perdeleri yıkıyoruz ama bazı hocalarımız ayakkabılarını siliyorlar.” Böyle sözünü esirgemeyen karakterde bir insandı. Çok doğrucu bir insan. Özü sözü bir olan karakterde bir insan. Aynı zamanda çok cömert de bir insandı. Bizi çok defa yemek yemeye davet etmiştir. Böyle hoş, çok güzel yanları olan bir insan. Böyle ahlakı son derece güzel olan bir hoca arkadaşımız.”⁵¹

Talebelerinden Prof. Dr. Ömer Çelik ise Ali Osman Yüksel’in ahlaki kişiliği hakkında şöyle demiştir: “Yani hocamızın kişiliği ahlakı Kur’an ahlakı idi. Tıpkı Peygamberimiz (s.a.v.) gibi hocamızın kişiliğinde de Kur’an ahlakının her yönüyle onda açığa çıktığını söylememiz mümkündür. Camiyi cemaati sever, namazına devam ederdi. Gittiği yerlerde eğer ikram edilirse mutlaka namaz kıldırırdı. İşte böyle hep camiyle, cemaatle, mihrapla ilgisi çok yüksek olan bir insandı. Yani ne kadar güzel vasıflar varsa hocamızda toplandığını ifade etmek mümkündür.”⁵²

⁵⁰ Ahmet Turan Arslan ile yapılan röportajdan, 2019.

⁵¹ Hamdi Aktaş ile yapılan röportajdan, 2019.

⁵² Ömer Çelik ile yapılan röportajdan, 2019.

1.6. Ders okutma usulleri

Kur'an-ı Kerim'e hizmet için adanmış bir ömrün sonuna doğru bunca zamandır kullandığımız dili ve üslubu bırakıp yepyeni bir dil anlayışını benimseyen Ali Osman Yüksel, yeni bir hafızlık stratejisi kullanmıştır.

Kur'an-ı Kerim'e hizmet için adanmış bir ömrün, geçmişte olduğu gibi sadece belli yerlerde hafızlığın yapılabilecek kanısını değiştirmiş olması, kullanmış olduğu yeni bir metodu uygun bir zemin ve üslup ile yeni bir hafızlık stratejisi kullanması onu diğer hocalardan farklı bir konuma getirmiş ve hafızlık gibi ulvi bir makamı daha fazla insan ile tanışma imkanını elde etmesini sağlamıştır.

Ali Osman Yüksel, ilahi kelimeler olan Kur'an-ı Kerim dersini en güzel ve ciddi şekilde vermeyi kendisine bir ilke edinmiştir. Zaman ve mekan konusunda hiçbir fark gözetmeksizin talebe dinleyen Ali Osman Yüksel hoca'nın Kur'an-ı Kerim'i dinleme hususundaki ciddiyetini çocukları, öğrencileri ve meslektaşlarının dilinden anlamaktayız.

Bununla alakalı öğrencisi olan Ömer Çelik şöyle demektedir: "Hocanın güzel bir kıraati vardı, çok hoş Kur'an-ı Kerim okurdu. Ne çok bağırır ne de çok kısık okurdu. Tecvide, harflere çok dikkat eder, harflerin hakkını vererek ve acele etmeden tertil üzere Kur'an-ı Kerim'i okurdu. Kur'an-ı Kerim dersi işleyişi noktasında daha çok talebenin Kur'an-ı Kerim'i sevmesine öncelik verirdi. Eğer talebe Kur'an-ı Kerim'i severse ezberini de yapar, diğer çalışmalarını da yapar, hepsini yapabilir diye düşünürdü. Ali Osman Yüksel hocamız kendine özgü bir hocalık anlayışı olan bir insandı."⁵³

"Ders alma hususunda çok titiz bir şekilde davranır, en iyisi olması için çaba gösterirdi. Mesela ben oğlu olarak aynı zamanda onun talebeliğini de yaptım. Örneğin bir Fatiha suresini bile Ali Osman hocamızdan geçmek oldukça zordu. Tam ve güzel okumadan dört dörtlük olmadan kesinlikle sizi diğer bir sure-i şerife geçirmez ve bir harfi bile mahreci bozuk olursa onu kabul etmezdi. Talebeleri onun dersinde belki çok zorlanırlardı ama, sonunda dört dörtlük bir hafız olup icazetlerini alırlardı."⁵⁴

⁵³ Prof. Dr. Ömer Çelik ile yapılan röportajdan, 2019.

⁵⁴ Oğlu Ömer ile yapılan röportajdan, 2019.

“Klasik Osmanlı hafızlık usulünü uygulardı. Her cüzün sonundan başlatarak hafızlık yaptırır, hafızlığını yapanlar için mutlaka icazet merasimi düzenlerdi.”⁵⁵

“Ali Osman Yüksel hoca sabah erkenden daha dersler başlamadan dersine gelirdi. Hatta dersi olmadığı günlerde gelir hafızlık yapanları dinlerdi. Onların derslerini alırdı ve ben de ara sıra kulak misafiri olurum. Bazen aynı odada olduğumuz için duyardım. Talebe, mesela hafızlığını hızlı okumakla ayetin talimine, tecvidine dikkat etmediği esnalarda, hoca hızlı okurken bile talim tecvide çok dikkat eder, onları dinlerdi.”⁵⁶

“Talebenin yanlışı çıktığı zaman onu hiç affetmezdi. Yanlışı derken talim, tecvit yanlışıdan bahsediyorum. Zaten ayette yanlışı olursa onu elbette söylemek gerekiyor, ama talim tecvitte yanlışı da affetmezdi. Mesela medleri uzatılması gerekirken kısa okunması, kısa okunması gereken yerde uzun okunması, medlerin hakkının verilmemesi gibi yanlışlara hiç sabredemez hemen yanlışları düzeltirdi. Şayet talebelerin ezber sayfaları zayıf olmuşsa diğer cüze geçirmezdi. “Bunları güzelce kuvvetlendir, öyle gel” derdi. Yani sayfaları zayıf geçirmez kuvvetli olmasını isterdi. Benim onun dersi ile ilgili gördüklerim bunlardır.”⁵⁷

“Hocanın branşı olan Kur’an-ı Kerim’i okutma ile ilgili titizliğini ve gayretini daima hatırlarım; Kur’an-ı Kerim’in yanlışı okunmasına tahammülü olmaz, nerede olursa olsun uyarısı ve ikazını yapar, tavsiyelerini tanıdıklarına her fırsatta iletirdi. Birkaç kere peşinde namaz kıldığımız imamın hatalarını, imamı çağırarak bizim de bulunduğumuz meclislerde de düzelttiği oldu. İşte hocanın Kur’an-ı Kerim’e olan bağlılığı, kıraate olan tutkusu, aşkı diyelim böyleydi. Zamanının büyük bir kısmını Kur’an-ı Kerim ile meşgul olarak geçirirdi. Sürekli olarak hıfzını tekrarlamak, talebe okutmak olsun, onun için Kur’an-ı Kerim ile meşgul olmak bir gelenek haline gelmişti. Ali Osman hoca Kur’an ile bir bütündü. Onun gibi Kur’an’a bağlı bir kimse görmedim.”⁵⁸

“Ali Osman hoca esas olarak hangi hocadan etkilendi bilmiyorum ama odasında hep Minşevi’yi dinlerdi. Mustafa İsmail’in okuyuşunu ilk defa onun odasındaki kasetten dinledim.

⁵⁵ Prof. Dr. Abdullah Emin Çimen ile yapılan röportajdan, 2019.

⁵⁶ Halit Zevalsiz ile yapılan röportajdan, 2019.

⁵⁷ Halit Zevalsiz ile yapılan röportajdan, 2019.

⁵⁸ İsmail Yiğit ile yapılan röportajdan, 2019.

Hoca Minşevi gibi okumaya çalışırdı yani Arap usulünü uygulardı. Diğer Kur'an-ı Kerim hocaları Ali Osman hocayı bu yönüyle pek tasvip etmezlerdi.”⁵⁹

⁵⁹ Prof. Dr. Abdullah Emin Çimen ile yapılan röportajdan, 2019.

İKİNCİ BÖLÜM

MESLEKTAŞLARININ, TALEBELERİNİN VE ÇOCUKLARININ DİLİNDEN ALİ OSMAN YÜKSEL

Çalışmanın bu ikinci bölümünde Ali Osman Yüksel'in çevresinde bulunan aile efradı başta olmak üzere, insanların penceresinden Yüksel'in insani ilişkileri ve mesleki çalışmalarının incelenmesi yapılacaktır. Bu bağlamda başta Yüksel'i çok iyi tanıyan aile efradı olmak üzere meslektaşları ve talebelerinin kendisi ile ilgili değerlendirmelerine değinilecektir. Bu konuda aile efradından görüşlerine başvurulacak kişiler kızı HafizeÜmmügülsüm, oğulları Yahya, Ömer ve torunu Mahmut Hüdai Yüksel'dir. Meslektaşlarından görüşlerine başvurulacak kişiler ise Halit Zevalsız, İsmail Yiğit, Ahmet Turan Arslan ve Hamdi Aktaş'tır. Talebelerinden ise görüşlerine başvurulacak kişiler Mustafa Özdere, Ömer Çelik, Halil İbrahim Kaçar ve Abdullah Emin Çimen'dir.

2.1. Meslektaşlarının Dilinden Ali Osman Yüksel

Tezin bu bölümünde Ali Osman Yüksel hoca ile ilgili görüşlerini ve duygularını dile getiren meslektaşlarından Yrd. Doç. Dr. Halit Zevalsız, Prof. Dr. İsmail Yiğit, Prof. Dr. Ahmet Turan Arslan ve Hamdi Aktaş ile yapılan röportajlardan bazı kesitler alıntılanacaktır.

2.1.1. Yrd. Doç. Dr. Halit Zevalsız

Hocam öncelikle kedinizden biraz bahsedebilir misiniz, sizi biraz tanıyabilir miyiz?

Bismillahirrahmanirrahim.

Adım Halit Zevalsız. Fakültede Zevalsız olarak bilirler. Benim de dilci olmamdan dolayı zevalsız ne demek diye hep düşündüm. Bu da zaleyezulu, zeval زال يزول زوال olması lazım. Zeval Arapçadaki zeval kelimesinde türemiş olması gerekir. Nüfus kâğıdında Zevalsız yazdığı halde hep ben zevalsız dediğim için çok yerde Zevalsız geçmiş. 1948 Giresun Alucra ilçesi konaklı köyü doğumluyum. Rahmetli babamın söylediğine göre 1948 değil de 1946 imiş 2 sene geç yazmışlar. İlk bilgilerimi köyümde aldım. Ayşe hoca hanım adında belden aşağısı felç bir bayan vardı. Köydeki çocukları o okutuyordu. Bize de elif bâyı Kur'an-ı Kerim'in ilk bilgilerini o öğretti. 3 ay kadar zaman dilimine elif bâyı, Kur'an-ı Kerim'i öğretti ve onu hatmettirdi. Sonraları başka bir hoca geldi köyümüze. O zamanlarda köylerde imam müezzin kadrosu yoktu fakat şimdilerde var. Başka bir köyden bir imam geldi ve onda da biraz karabaş tecvidi okuduk. 1957'nin sonunda Ordu'ya geldim ve orada Kur'an kursuna

girdim. Bu kursta hafızlık eğitimini tamamladım. 1958'te başladığım hafızlık eğitimini 1960'ta bitirdim. O Dönemde öğrendiğim tecvit bilgisi bana yeterli gelmişti. Köyümüzde ilkokul olmadığından ilkokulu okuyamadım. Fakat yazıyı köyümüzdeki birisinden öğrenmişim. Kur'an kursunda okuduğum yıllarda hafızlığı bitirdim ve 1960, 1962 yıllarında kursumuzda bir miktar Arapça eğitimi aldım. Emsile, Bina, Maksud, Avamil ve İzhar gibi temel kitapları burada okuyup biraz bir şeyler öğrendim. 1962'de İstanbul'a gelip Daru'l Kur'an denilen İsmailağa Kur'an Kursunda yine bir miktar Arapça eğitimi aldım. İlkokulu dışarıdan eğitim alarak 1966'da 20 yaşlarında bitirdim. 1966'da İmam Hatip Lisesinin orta kısmını da dışarıdan imtihanlara müracaat ettim ve 1967'nin Eylül ayında bitirdim. Çok sıkı bir şekilde çalışarak 1 yılda 4 senelik okulu ve 1967'de de İstanbul İmam Hatip Lisesine girip 1970 yılında bitirdim. 1970 yılında Yüksek İslam Enstitüsüne girip ve 1974 yılında buradan mezun oldum. Yüksek İslam Enstitüsünde okuduğum yıllarda Diyanet İşleri Başkanlığında imam hatip görevini yapıyordum. 1975 yılında gittiğim askerliğimi yedek subay olarak tamamladım ve askerliğimi 1976 yılında bitirdim. Aynı yıl Eskişehir İmam Hatip Okulunda öğretmen olarak görev yaptım. 1977 yılının Nisan ayında girmiş olduğum Yüksek İslam Enstitüsün asistanlık sınavlarına Ali Osman Yüksel hoca da girmişti. Ali Osman Yüksel hoca Kur'an'ı Kerim'den ben de Arapçadan girmiştim. Bu arada öğretim üyeliği tezi için Arapça üzerine tez yaptım. Bu zamanlarda fakültemizin adı Yüksek İslam Enstitüsüydü. Daha sonraları 1982 yılında Marmara Üniversitesine bağlı olarak İlahiyat Fakültesi olarak değiştirildi. Dolayısıyla bizim yazmış olduğumuz tezler o zamanlar doktora tezi olarak kabul edilmeyip öğretim üyeliği tezi olarak geçmekteydi. O tezinizi yaptıktan sonra ancak öğretim üyesi olabiliyordunuz. Fakat bizler tezleri hazırlarken aynı zamanda asistan olarak derslere giriyorduk. Bazen bu, on, onbeş yıl kadar uzun sürebiliyordu. Dolayısıyla hem eğitim görüp hem de görev yapılıyordu. Daha sonraları 1982 yılında Yüksek İslam Enstitüleri İlahiyat Fakültelerine dönüşünce, bizim okul da Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesine dönüştü. Yapmış olduğumuz tezler kurul tarafından incelenip doktora tezi olarak kabul gördü. Böylece ben ve Ali Osman hoca doktor olup devam ettik. 1977 yılından 2015 yılına kadar Arap Dili ve Edebiyatı öğretim üyesi olarak fakültede çalıştım. 2015 yılında emekli oldum. 5 yıl kadar da Kıbrıs'ta Sosyal Bilimler Üniversitesinin İlahiyat bölümüne eğitim vermek için gidip orada dersler verdim. Şu an da kitaplarım var ve onlarla çalışıyorum. Onun dışında herhangi bir işim yok.

Ali Osman hoca ile ilk tanışmanız nasıl olmuştur?

Ali Osman hoca ile talebelik yıllarımızın bir kısmı beraber geçti ve ben son sınıfa geçtiğimde o mezun olmuştu. Ama 3 sene beraber geçti. Tabi o zaman sınıflarımız farklı olduğu için uzaktan görüyordum onu. Simsiyah sakalları olan bir arkadaştı. Yüksek İslam Enstitüsünde sakalı olan iki kişi vardı ve birisi de Ali Osman Yüksel hocaydı. Güzel nurlu bir insan. İlk tanışmamız yani ilk muhabbetimiz 1977’de her ikimizde asistan olarak Yüksek İslam Enstitüsünde girdiğimizde oldu. Bizi aynı odaya verdiler. 36 numara diye bir odamız vardı ve aynı odada beraber yıllarca kaldık. O Kur’an-ı Kerim derslerine, ben ise Arapça derslerine giriyordum. Yıllarca çok güzel beraberliğimiz arkadaşlığımız oldu. Bizim ağabeyimiz, tabi 1980’de Yüksek İslam Enstitüsüydü o zaman. Enstitünün bahçesine bir cami yapılacaktı ve o zamanki müdür olan Ali Özek Hoca, cami yapılacağı sırada Ali Osman hoca ile beni Avrupa’ya gönderdi. Almanya’ya 1980 Temmuz ayında Ramazan’da görevli olarak gittik. Beraber Almanya’da milli görüş teşkilatlarının camilerinde her teravihte sohbet ederek fakülteye biz yardım getirdik. Hoca ile birlikte 40 bin mark para getirdik. Böylece orda da beraber olduk ve dostluğumuz devam etti. İlk tanışmamız böyle oldu ve 1977’den bu zamana kadar devam ediyor. Ali Osman hoca emekli olduktan sonra biraz daha bu hafızlık çalışmalarına devam etti. Emekli oldu ama yine de fakülteye ders dinlemeye geldi. Bir odada hafızlık yapmak isteyen öğrencileri kız ve erkek hepsini dinliyordu. En son benim bildiğime göre Üsküdar İmam Hatipten emekli olan Salim Özyurt’u hafız yaptı ve ondan biraz sonra Ali Osman Yüksel hoca hastalandı. Burada Salim hocayı da tebrik etmemiz lazım, emekli olmuş ve 60 yaşına geldiği halde hafızlık yaptı. Evleri birbirine yakındı ve böylece hafız oldu. Bundan sonra da Ali Osman hoca hastalandı. Sonra 5 altı arkadaş evine ziyarete gittik. Çünkü Alzheimer rahatsızlığından dolayı hoca evinden çıkamıyor. Bildiğim kadarıyla evinden çıkınca kaybolabiliyor. Gittik biraz muhabbet ettik ama Ali Osman Yüksel hoca aşağı yukarı yirmi dakika sonra İsmail Yiğit hocayı tanıyabildi. Fakat beni tanımadı hoca. Şu an durumu bu şekilde idare ediyor.

Ali Osman Yüksel hoca benim sevdiğim dostlarımdan birisidir. Bildiğim kadarıyla Ali Osman hocanın yetişme tarzı da benim tarzıma uygun bir şekildeydi. Kayseri’nin Felâhiye kasabasında okumuş, hafızlık yapmış ilkokulun bir bölümü, orta ve lise kısımlarını da dışarıdan imtihanlara girerek bitirmiştir. Yine bildiğim kadarıyla Yüksek İslam Enstitüsüne girebilmek için yaşını küçültmüş ve 1939 doğumlu olan yılını 1944’e değiştirmiştir. Benden yedi yaş büyük olması da bunu ortaya koymaktadır.

Ali Osman Yüksel hoca bir defa iyi bir hafız. Yüksek İslam Enstitüsünü bitirdikten sonra zaten Diyanet İşleri Başkanlığında imamlık yapıyordu. Ankara’da hizmet içi eğitim kurslarında benim ondan duyduklarım göre Reis’ul Kurra Mehmet Âşık Kutlu hocadan kıraat okudu. Onun için Ali Osman hoca talim ve tecvide çok dikkat eder çok titiz davranırdı bu konularda. Bu yüzden onun yanında Kur’an okumaktan biraz korkuyordum. Ben de hafızım Allah’a şükür, ama onun yanında okurken çekiniyordum, çünkü benim yanlışlarımı düzeltiyor, maharic-i huruf ve tecvit talimimin iyi olmadığını söylüyordu.

Yine de onun yanında Kur’an-ı Kerim okurken dikkat ederek okuyorduk. Allah kendisine uzun ömürler versin. Ali Osman Yüksel hoca Ankara’da henüz Yüksek İslam Enstitüsüne girmeden önce talim, tecvit işlerini bitirmiş sonra da Haseki ihtisas kursuna girmiştir. Ali Osman hoca Haseki eğitim kursiyerlerinin ilk talebelerindedir. Ali Osman Yüksel hoca orada da yaklaşık 2 buçuk 3 yıl kadar Arapça üzerine de eğitim aldı. Zaten hem Arapçası hem de hem hafızlığı vardı. Kayseri’de hafızlık yaptığı esnada klasik usulde Arapça da okumuş ve Arapçası da iyidir. Yüksek İslam Enstitüsüne Haseki döneminde sınava girerek enstitünün asistanlık imtihanlarını kazandı ve Kur’an-ı Kerim hocası oldu. Tez olarak da bildiğim kadarıyla *İbnü’l-Cezeri* ve eseri *Tayyibetü’n-neşr* üzerinde çalıştı. İbnü’l-Cezeri’nin tecvit kaidelerini anlatan beyitleri üzerinde çalıştı ve büyükçe bir tez hazırladı.

Yıllarca hocalık yaptı. Onun emeklilik tarihini tam olarak hatırlayamıyorum fakat benden biraz önceydi. Benden yaş olarak da biraz büyük olduğu için benden önce emekli oldu. Yalnız şunu söylemek lazım; Ali Osman Yüksel hoca böyle sadece eğlence olsun maişetimiz buradan, yememiz içmemiz buradan diye düşünen biri değildi. Ali Osman Yüksel hoca fakülteye çok bağlı derslerine çok sadık bir insandı. Bir defa iyi bir mümin iyi bir müslüman ve de tavizsiz bir hocaydı. Zaman zaman latifeler de yapar, şakası da çoktu.

Ali Osman hoca ile birlikte yıllarca aynı odada kaldık. Onun hafızlık yapmak isteyenlere ders vermesi için kendisine bir yer tashih ettiler. Bu oda binanın içinde merdiven başında bir odaydı. Normal derslerinin dışında da dersler verirdi.

Ali Osman Yüksel hoca sabah erkenden, daha dersler başlamadan dersine gelirdi. Hatta dersi olmadığı günlerde gelir hafızlık yapanları dinlerdi. Onların derslerini alır ve bende ara sıra kulak misafiri olurum. Bazen aynı odada olduğumuz için duyardım. Talebe, mesela hafızlığını hızlı okumakla ayetin talimine, tecvidine dikkat etmediği esnalarda, hoca hızlı okurken bile talim tecvide çok dikkat eder, onları dinlerdi.

Herkes rahatına, keyfine bakarken o hafızları dinlerdi ve bunları hiçbir dünyevi karşılık beklemeden yapardı. Fakültede birçok Kur'an-ı Kerim hocası vardı. Ali Osman hocadan daha önce kendilerine hocalık yapan kimseler, gençler vs. hiçbirinin yapmadığını yaptı Ali Osman hoca. O bu işten zevk alıyordu. Bir öğrenci hafız olsun, Kur'an-ı Kerimi güzel okusun, öğrensin diye hakikaten tabiri caizse gecesini gündüzüne katıyordu. Herkes evinde dinlenirken o sabah erkenden yaz kış sıcak soğuk demeden gelir odasına hafızları dinlerdi. Böylece onlarca hafız yetiştirdi. Yani emekli olmuş fakat ne bir Kur'an Kursu hocası ne de ilahiyat fakültesinde hoca, ama yine de böyle çalışarak onlarca hafız yetiştirdi.

Ali Osman Yüksel hocanın buradaki ihlâsını ben ve de onu tanıyan herkes bilir. Samimi olduğuna kaniyim. İyi bir Müslüman, iyi bir mümin, sözünü esirgemeyen, içi neyse dışı aynı olan, içi dışı bir pırıl pırıl bir hocamız. Allah için söylüyorum ben.

Bir de 3 oğlu 3 kızı vardı. Küçük kızını da evde kendisi hafız olarak yetiştirip dinleyerek onu da hafız yaptı. O kızımız şimdi Üsküdar müftülüğüne bağlı Kur'an Kursunda bir hoca hanımıdır. İşte böyle Kur'ana çok hizmet eden bir hocamızdır.

Hocamızın kişiliği hakkında neler söylemek istersiniz?

Bazı insanlar vardır içten pazarlıklı, aklına bir şey gelir ama onu söyleyemez içinde saklar. Ali Osman hoca da hiç böyle bir şey yoktu, ne düşünüyorsa onu söyler çok rahattı yani içi dışı bir, içi de mümin dışı da mümin halis bir insandır. Ben öyle inanıyorum ki Kur'an-ı Kerim onun en büyük şefaathçisi olacak.

Bir yerde bir cenaze olayı olmuştu. Gittik ve orada Kur'an-ı Kerim okuduk. O arada Ali Osman hoca ile aynı müftülüğe bağlı bir yerde imamlık yapan birisi Üsküdar müftüsünün de olduğu bir yerde benim Ali Osman hoca ile olan dostluğumu çok iyi bilmiyordu herhalde; Ali Osman hocadan da söz açıldı ve ben daha hiçbir şey söylemeden o arkadaş "Ali Osman Yüksel'e dikkat et" dedi. Müftü, "Neden?" diye sordu. İmamda "O münafık" dedi (Ali Osman hoca için). Tabi ben o sırada "Dur" dedim, "Dur arkadaş! Ben Ali Osman hoca ile beraber yıllarca aynı odada kaldım. Dünyada bütün insanlar münafık olsa yine de Ali Osman hoca münafık olmaz" dedim. "Ya da Ali Osman hoca münafıkse dünyada münafık olmayan insan yoktur" dedim. "Ali Osman hocanın içi dışı bir tertemiz bir insandır" dedim. Tabi o kızardı bozardı ve çok zor duruma düştü. Müftü de anladı onun durumunu. Çıkarken o imam bana "Bu işi başka yerde söyleme" dedi. Bir imam bunu söylüyor.

Hocamızın kıraati ve ders işleyişi hakkında bilgilerinizi alabilir miyiz?

Ali Osman hoca derslerinde adaba çok riayet eder çok dikkat ederdi. Mesela bir ayet okuyacağı zaman biliyorsunuz Nahl suresinde فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

Yani Kur'an okuyacağınız zaman euzu besmele çekilir. Besmele her hayırlı iş için ama özellikle de Kur'an'da euzu besmele istiazeönemlidir. Ali Osman hoca buna dikkat ederdi. Bir de abdestsiz Kur'an'a dokunmaz talebeye de abdestli okumayı tavsiye eder öyle isterdi.

Talebenin yanlışı çıktığı zaman onu hiç affetmezdi. Yanlışı derken talim, tecvit yanlışıdan bahsediyorum. Zaten ayette yanlışı olursa onu elbette söylemek gerekiyor, ama talim tecvitte yanlışı da af etmezdi. Mesela medleri uzatılması gerekirken kısa okunması, kısa okunması gereken yerde uzun okunması, medlerin hakkının verilmemesi gibi yanlışlara hiç sabredemez, hemen yanlışları düzeltirdi. Şayet talebelerin ezber sayfaları zayıf olmuştaysa diğer cüze geçirmezdi. “Bunları güzelce kuvvetlendir, öyle gel” derdi. Yani sayfaları zayıf geçirmez kuvvetli olmasını isterdi. Benim onun dersi ile ilgili gördüklerim bunlardır.

Son olarak hocamızı ifade ederken neler söylemek istersiniz?

Ali Osman hoca sanki Kur'an-ı Kerim'in talim ve tecvidini yapmak, Kur'an-ı Kerim'i öğretmek, Kur'an-ı Kerim'e hizmet etmek için yaratılmış bir insandı. Bir olayımızı aktarayım. Bir yerde teravih namazı kılıyorduk. Namazı kıldırان arkadaş öyle bir hızlı okuyordu ki ikimiz de hafız olmamıza rağmen okuduğunu anlayamıyorduk. Ali Osman hoca durdurdu onu. “Geri kalan kısmını ben kıldırayım” dedi. Zannediyorum namazın yarısıydı. Geri kalan kısmını güzelce talimine tecvidini riayet ederek kıldırđı ve sonra dedi ki: “Bak işte namaz böyle kıldırılır.”

Ben o esnada adam biraz mahcup oldu diye düşündüm ama Ali Osman hoca, bu konularda hiç taviz vermezdi. Biz adam mahcup olacak diye çekiniriz o hiç taviz vermezdi. Yani hakkın hatırı için halkın hatırına hiç bakmazdı, böyle güzel bir insandı.⁶⁰

2.1.2. Prof. Dr. İsmail Yiğit

Ali Osman Yüksel hoca efendi ile nasıl tanıştınız?

Bismillahirrahmanirrahim.

⁶⁰27.04.2019 tarihinde Yard. Doç. Dr. Halit Zevalsiz ile yapılan röportajdan bazı bölümler buraya alınmıştır.

Ali Osman Yüksel hoca ile İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'ne asistan olarak atandığım sırada tanıştım. Tabii o merhaleye gelinceye kadar o da bir orta öğrenimi, liseyi ve Yüksek İslam Enstitüsü'nü hatta Haseki İhtisas Merkezi'ni de bitirmişti. İmam Hatip Lisesini benim bildiğim kadarıyla dışarıdan sınavlara girerek tamamladı. Haseki'deki eğitimi esnasında kıraat hususunda kendisini yetiştirmiş. Sonra endüstriye asistan olarak girdiğimizde de asistanların her birine ait bir oda yoktu. Birkaç asistana bir oda verilmişti, biz de uzun süre hoca ile aynı odada kaldık.

Ali Osman Yüksel ile beraber kullandığımız Yüksek İslam Enstitüsü'nde 36 numaralı bir odamız vardı ve onunla bu vesile ile aynı ortamda çokça konuşma imkânı bulmuş oldum. Sonraları aileler arasında da bir tanışma ve görüşme oldu. Ailece sık sık gidip geliyorduk. Hocanın branşı olan Kur'an-ı Kerim'i okutma ile ilgili titizliğini ve gayretini daima hatırlarım; Kur'an-ı Kerim'in yanlış okunmasına tahammülü olmaz, nerede olursa olsun uyarısını ve ikazını yapar, tavsiyelerini tanıdıklarına her fırsatta iletirdi. Birkaç kere peşinde namaz kıldığımız imamın hatalarını, imamı çağırarak bizim de bulunduğumuz meclislerde de düzelttiği oldu. İşte hocanın Kur'an-ı Kerim'e olan bağlılığı, kıraate olan tutkusu, aşkı diyelim böyleydi. Zamanının büyük bir kısmını Kur'an-ı Kerim ile meşgul olarak geçirirdi. Sürekli olarak hıfzını tekrarlamak, talebe okutmak olsun, onun için Kur'an-ı Kerim ile meşgul olmak bir gelenek haline gelmişti. Ali Osman hoca Kur'an ile bir bütündü. Onun gibi Kur'an'a bağlı bir kimse görmedim.

Kıymetli hocam, Ali Osman hoca efendiden sonra fakültede normal eğitim ile birlikte hafızlık eğitimi de devam etti mi?

Ali Osman hocanın önce Yüksek İslam Enstitüsü sonra da Marmara İlahiyat Fakültesi adını alan okulumuzda yaptırdığı ezber tekrarı, yeni ezber yaptırma ve her fırsatta talebe okutma gibi güzel bir sistemle yapmış olduğu bu çalışma, sanırım kendisinden sonra bir gelenek haline gelmiştir. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde bu gelenek daha sonra diğer hocalarımızın da katılımıyla daha fazla öğrenciye ulaşması şeklinde devam etmiştir. Şu anda da sanırım devam etmektedir. İlahiyat Fakültesindeki eğitiminin yanı sıra aynı zamanda öğrenciye hafızlığını da tamamlama imkânının sağlanması geleneği ve bu geleneğin başlatılmasında da öncülük yapan hocaların bana göre birincisi Ali Osman Yüksel hocadır.

Ali Osman Yüksel, mertliği, açık sözlülüğü ve medeni cesareti bakımından da dikkatimizi çeken, yine sıklıkla evine gidip geldiğimiz zamanlarda evinde bizlere ikramlarıyla

misafirperverliğini gösteren bir arkadaşımızdı. Sanırım diğer hoca arkadaşlarımız da bunu ifade etmişlerdir. Çocuk sayısı bakımından da bizlerden önde olması, hoca arkadaşlar olarak kendi aramızda hocanın bizden ileride olduğu esprisine vesile olmuştur.

Ali Osman Yüksel hoca'nın mesai saati ile ilgili ne söylemek istersiniz?

Ali Osman Yüksel hoca mesai mefhumunu gözetmeksizin daima talebeleri ile ilgilenirdi. Okul derslerinin sabah 08.00'de başladığı zamanlarda hoca saat 07.00'de okulda hazır olur hafızlarını dinlerdi. Hatta genelde sabah namazından sonra evinden çıkar, doğrudan fakülteye gelirdi. Hafızlar da hakeza onu bekler, erken saatlerde hocaya derslerini verir, ezberlerini okurlardı. Bazen fakültenin gece ve sabah kapısının açılıp kapanmasını Ali Osman hoca üstlenir, bu konuda kimseyi rahatsız etmemeye özen gösterirdi. Tabi ki bu, meslekte bir aşk meselesidir. Umarım hocanın talebeleri aynı hassasiyeti gösterir ve bu geleneği, kendilerinden sonraki kuşağa aktarırlar.

Ali Osman Yüksel hoca'nın kıraati (okuyuşu) hakkında neler söylemek istersiniz?

Bu konu ile alakalı benim değerlendirme yapmam pek doğru olmaz, zira alanımın dışında olması hocanın kıraati hususunda farklı algılamalara sebep olabileceğinden dolayı bu konunun müteahhasılarından konuyu değerlendirmelerini istemenin daha isabetli olacağı kanaatindeyim. Ancak şunları ilave etmeliyim ki Ali Osman Yüksel hoca'nın, Kur'an-ı Kerim'i okuma ve okutma hususunda, tecvit ve hurufatları yerinden çıkarma hususunda pek gayretli ve hassasiyet ile davrandığına şahitlik edebilirim. Yine hocada gördüğüm kadarıyla nağme veya sesini güzel kullanma şeklinde bir tavrı yoktu. Yalnız bütün harflerinin hakkının vererek okumaya çalışırdı.

Ali Osman Yüksel hoca'nın ders okutma usulü hakkında bilgilerinizi aktarabilir misiniz?

Ali Osman Yüksel hoca talebelerin okuyuşları hızlı bir kıvama gelip ezber yapma kabiliyetleri ortaya çıkınca, Osmanlı usulü her cüzün sayfa sonlarından başlayarak baştan sona doğru her cüzü ezbere dinler, ta ki bütün Kur'an-ı Kerim sayfaları bitinceye kadar öğrencinin dersini dinlerdi. Hoca efendi, kendisinin kasetlerden Arap okuyucularını çok sık dinlemesi nedeniyle talebelerinden de bazen aynı okuyuşta okumalarını talep ederdi. Dediğim gibi hayatının her alanında Kur'an ile meşgul olan hocamız, her zaman ve zeminde talebe okutmaktan zevk duyan adeta talebesiz gün geçirmemeye gayret gösteren nevi şahsına münhasır bir kişiliğe sahipti. Öğrencilerinden gördüğümüz izlenimleri de ifade edecek

olursak, hoca efendi ders hususunda asla taviz vermeyen, son derece ciddi ve vakur bir şekilde dersleri alır, fakat ders bitiminde adeta dersin vermiş olduğu haz sebebiyle yeniden doğmuş, dinç ve sevinç ile hayatına devam ederdi.

Ali Osman Yüksel hocanın hafızlık sistemini daha sonra devam ettiren, farklı kurumlarda benzer çalışmalar yapan başka kimseler var mıdır?

Benim bildiğim kadarıyla Ali Osman hocada bir süre okuyan Millî Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürü Nazif Yılmaz, İmam Hatip Ortaokullarında hafızlık programı geliştirmiştir.

Hocam, Ali Osman hocanın çocukları hakkında bilginiz var mı?

Oğlu İbrahim yurt dışında devlet burslusu olarak gitti, fakat orada ticaret ile meşgul olmaya başladı. Bildiğim kadarı ile şu an Amerika'da. Arada bir gelip gidiyor. Onun geçirdiği bir kaza hocayı çok yakından etkilemişti. Trende kapı nasıl açıldıysa çocuk düşmüş sonradan fark edilmiş baya bir uzakta kalmış, yaralı halde gitmişler bulmuşlar. Kırılmadık kemiği kalmadı diyordu hoca onu anlatırken. Allah'ın izni ile sonra tabii iyileşti. Tarihçi idi. Azerbaycan tarihini çalışıyordu. Benim alanımda doktorayı tamamlamak için Amerika'ya gitti. Bir daha da Amerika'dan geri dönmedi. Orada evlendi ve iş hayatına atıldı. İşte öbürleri burada. Hocanın altı çocuğu var; İbrahim'den başka iki oğlu Yahya ve Ömer. Kızları Devlet, Selma ve Ümmügülsüm. Büyük kızı, müftü emeklisi Yakup Arslan ile evli. Ümmügülsüm ise hafize. O kızı bilhassa hocanın Kur'an-ı Kerim'e gösterdiği şeyi belki en iyi bilenlerdendir. Çünkü onun hafızlığı için bildiğiniz gibi çok üzerinde durdu, çok yardım etti ve nihayetinde hafız olmasını sağladı.

Hocanın Kur'an okuyuş usulü ile ve hafızlıkta takip ettiği metodolojiyle ilgili son olarak neler söylemek istersiniz?

Ali Osman hocanın Kur'an-ı Kerim okuma hususunda, okuyuş tarzlarıyla ilgili değerlendirme yapabilmek içinbu konunun mütehassıslarından bir şeyler öğrenmeniz, sormanız daha iyi olur. Ancak şunu net olarak söyleyebilirim; Ali Osman hoca, tecvit ve meharic-i, huruf konusunda son derece hassas idi. Fakat onun nağme veya çok güzel okuma şeklinde bir şeyi sanırım yoktu. Yalnız bütün harflerinin hakkını vererek okumaya çalışırdı. Yalnız Kur'an-ı Kerim ile o kadar iç içeydi ki bilhassa o tez çalışmalarının da buna katkısı

oldu. Tayyibe metnini ezbere bilen benim bildiğim nadir kişilerdendi. Kaç bin beyit, kaç beyitlik tam olarak da rakamını bilemiyorum.

Son olarak ifade etmek istediğiniz başka hususlarda var mıdır?

Ali Osman hocanın seçtiği uzmanlık alanı olan Kur'an-ı Kerim'in, mizacına, ruhuna, karakterine tam uygun bir alan olduğunu söyleyebilirim. İyi bir insan, cömert bir insan, dost bir insan... Hocayı ziyareti ihmal ettiğimiz için çok mahcubiyetimiz var. Malumunuz İstanbul'un şartları bir tarafa, en son gittiğimizde biraz tanımakta zorlandı tabii. Zaten bildiğiniz gibi hoca hâlihazırda Alzheimer oldu. Halit Zevalsiz hocaonu çok iyi tanıyan, onun oda arkadaşıydı. Zira biz bir süre Ali Osman hoca ile beraber kaldık. Daha sonraları ikişerli gruplar halinde odalara geçtik. Halit hoca onun o bakımdan en fazla beraber kaldığı kişiydi. Biz ise Sadrettin Gümüş hoca ile iki kişi bir odaya geçtik. Halit Hoca ile Ali Osman hoca yıllarca aynı odada oturdular. Dediğim gibi Halit hoca da ailecek çok yakinen görüştüğümüz arkadaş grubumuzdandı. Çocuklarımızda da birbirleri ile çok iyi tanışmışlardı. Görüşmelerimiz halen de devam etmektedir.

Teşekkür ederim hocam.

Ben teşekkür ederim.⁶¹

2.1.3. Prof. Dr. Ahmet Turan Arslan

Hocam kendinizden biraz bahsedebilir misiniz?

Nem var ki nemden bahsedeyim. Ben evvela seni tebrik ediyorum. Abdullah Emin Çimen hocayı da tabii ki tebrik ediyorum ki böyle hocasını unutmamış, vefakârlık göstermiş. Çünkü bu devirde vefakâr insan bulmak, talebe bulmak, ahabap bulmak zordur. Gerçi eskiden de böyleymiş. Şair onun için demiş ki:

Ne mümkündür vefa ummak cihanın bî-vefasından,

Muhibb-i sâdıkı yeğdir kişinin akrabasından.

İsmim Ahmet Turan Arslan. 1940 Sivas Saklıköy doğumluyum. 10 yaşında İstanbul'a geldim. İlkokul, ortaokul ve liseyi İstanbul'da okudum. 1971'de İstanbul İmam Hatip okulundan mezun oldum. 1975'te İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünden mezun oldum. Orada öğrenciyken dört beş sene kadar Aksaray'daki Kazgani Sadi Camii'nde imamlık yaptım.

⁶¹01.10.2019 tarihinde Prof. Dr. İsmail Yiğit ile yapılan röportajdan bazı bölümler buraya alınmıştır.

Sonrasında Sefaköy Lisesinde iki sene din kültürü ve ahlak dersi öğretmenliği yaptım. Daha sonra tekrar Yüksek İslam Enstitüsüne döndüm ve orada asistanlık yaptım. 1984'te yardımcı doçent oldum. 1995'te doçent ve daha sonra 1999'da profesörlüğe yükseltildim. Londra, Tunus ve Kahire'de geziler yaparak kendi ilmi çalışmalarımı yaptım. 1993-1995 yılları arasında üç yıl görevli olarak Malezya'da Uluslararası İslam Üniversitesinde konferanslar ve dersler verdikten sonra tekrar Marmara İlahiyat Fakültesine döndüm. 2010 yılına kadar orada görev yaptım. Arapça hocalığı, Arapça anabilim dalı başkanlığı, bölüm başkanlığı ve başkan yardımcılığı görevlerinde bulundum. İdare heyetinde, fakülte kurulunda görevlerim oldu. 2010 yılında da YÖK tarafından Fatih Sultan Mehmet adında yeni bir vakıf üniversitesi kurulunca orada Arapça ve doğu dilleri bölümü kurmamı benden istediler. Ben de Marmara İlahiyattan emekli olup Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi'ne geçtim. Ben geldikten sonra özel üniversitelere İlahiyat Fakültesi kurma izni çıktı. Buraya da böyle bir fakülte kuruldu ve adını da değiştirip yeni bir ad koyabilirsiniz dediler. Ben de İslami İlimler Fakültesi olabilir, dedim ve kabul gördü. Yeni bir şey daha olarak da fakültedeki öğretim dilinin yüzde yüz Arapça olmasını kararlaştırdık. Bu da YÖK tarafından kabul edildi. O zamandan beri İslami İlimler Fakültesinin kurucu dekanı olarak göreve devam ediyorum. Fakültemizde yaklaşık otuz dokuz kadar öğretim üyesi vardır. Büyük çoğunluğu Arap hocalardan oluşmaktadır. Öğretim dilini eğitime başlamadan bir sene hazırlık sınıfında öğretiyoruz, daha sonra öğrenciler Arapça olarak eğitime devam ediyorlar. İmam Birgivî hakkında bir tez hazırlamıştım. Mehmet Zihni Efendi hakkında çalışmalarım oldu. Mehmet Zihni Efendinin *Feyz-i İslâm* adında tercüme ettiği bir kitap vardı. Onun neşrini hazırladım. Sonra İsmail Yiğit hoca ve diğer arkadaşlarla birlikte İbnü'l-Esir'in *İslam Tarihi*'nin tercümesine iştirak ettim. Geçen senelerde Eskişehir'deki açık öğretim İlahiyat programının Arapçası açıldı ve onun kitaplarının Arapçaya tercüme edilmesi istendi. Bunun üzerine bir heyet, benim koordinatörlüğümde, onların tercümesini yaptı. Ayrıca Siirt valiliğinin isteği üzerine ve yine benim koordinatörlüğümde bir heyetle tercüme çalışmamız oldu. Siirt'te İbrahim Hakkı Hazretlerinin talebesi olan Sultan Memduh'un bir divanı vardı. Siirt valiliği bizden bu divanı tercüme etmemizi istemişti. Son olarak da Şems-i Sivasî'nin *Hallü'l-Me'âkud* adlı Arapçaya dair bir eserinin tercüme edilmesi istendi ve bende onu da tercüme ettim. Oda geçen sene neşredildi. Şimdi de bu tür çalışmalara devam ediyorum.

Ali Osman Yüksel hocamla tanışmanız nasıl gerçekleşti?

Ali Osman Yüksel hocaya, Allah'tan sağlık, afiyet, selamet diliyorum. Daha bir sene olmadı bende bir kitabı kalmıştı. Hem kitabını götüreyim hem de bu vesileyle ziyaret edeyim demiştim. Onunla Yüksek İslam Enstitüsünde 1977’de asistanlık yaparken tanıştık. Daha önce bir tanışmışlığımız yoktu. Kendisini severdik. Hoş sohbet ve cana yakın bir insandı. Dürüst ve dobra dobra konuşan bir Kayserili arkadaşımızdı. Talebeyken vaazlar verir, hutbeler okurdu. Bazen yetişemediğinde onun yerine ben giderdim. O zamanlar sakal bırakırdık. Ali Osman hoca da sakal bırakmıştı. 1980 darbesi olunca idare bu sakal meselesine karışmaya başlayınca kesmek zorunda kalmıştık. Ali Osman da bir gün odama geldi ve sinirli bir şekilde “Ya arkadaş, ben kesmiyorum sakal falan, atarlarsa atsınlar beni fakülteden, siz keserseniz kesin!” demişti. Ben de o öyle deyince onu sakinleştirmeye çalışıp; haklısın, ama biz böyle isyan edip atılırsak arkamızdan iyi oldu, iyiki de gitti, diyenler daha çok olur. Kimse de çıkıp demezki yazık oldu, bunlar ilim adamı olacaklardı, ilime hizmet vereceklerdi, diye. Belki çok azı çıkar, böyle der, demiştim. Onun için meydan okurcasına davranma, demiştim. Sonrasında sakalını biraz kısaltmıştı galiba. Yani sen dedim, bak, hafız yetiştiriyorsun, bu vazife öyle kolay bulunacak bir şey değil, çok önemli bir görevdir; bunun için bu şekilde davranma, diye konuşmuştum onunla. Kişiliği hakkında da biraz bilgi vermiş olduk zaten. Kendisi şakacı, bir o kadar da kızınca sert bir insan olabilirdi. Aynı zamanda çok cömert biriydi. Boğaziçi köprüsüne yakınbir yerde bahçeli bir evde otururdu. Bahçesinde de meyve yetiştirirdi. Zaman zaman bizleri çağırır bize o meyvelerinden de ikram ederdi. İlimli, edepli, dürüst bir insandı. Namazında niyazında olan, ibadetini aksatmayan biriydi. Devamlı Kur’an okurdu.

Ders okutma usulüne hiç şahit oldunuz mu?

Kendisi bildiğim kadarıyla Kayseri’deki hocalarından gördüklerini uyguluyordu. Talebelerini tek tek dinliyordu. Bazen odasında görüyordum. Çocuklar sıra olmuş, onları tek tek dinliyordu. Kendisine takıldığım şöyle bir hadisemiz olmuştu: O, orada İlahiyat fakültesinde okuyan bazı gayretli talebeleri de seçer bulur ve hafızlık yaptırdı. Mesela hatırlıyorum ilk defa bir grup oluşturmuştu. O grubu bitirdikten sonra, şimdiki Marmara Üniversitesi Camiinin yerinde Ali Özek hocaın yaptırdığı bir camii vardı. O camiye gelmişti ve Abdurrahman Gürses hocayı da hafızlık cemiyetine çağırmıştı. Abdurrahman Gürses hoca o çocukların sadece hafızlık yapmadığını, İlahiyatFakültesindeki derslerinin yanında hafızlık yaptıklarını öğrenince çok şaşırmış ve sevinmişti. “Ben sanıyorum ki sadece hafızlık yapıyorlar, meğerse İlahiyat Fakültesindeki dersleriyle birlikte yapıyorlarmış” demişti. “Bu çok büyük bir gayret ve büyük iş” diyerek takdir ettiğini hatırlıyorum. Bir keresinde hafızlık

meselesiyle ilgili bir hatıramız var. Ben bir hazırlık sınıfına gidiyorum, yirmi saate yakın derse giriyorum. Ali Osman hoca da aynı sınıfta dört saat kadar Kur'an-ı Kerim dersine giriyordu. Orada da çocukları hafızlığa teşvik ediyormuş. Çocuklardan biri de bu teşvike kapılarak hafızlığa başlamış. Bunun üzerine çocuk yanıma geldi ve "Ali Osman hocam beni hafızlığa teşvik etti, bende başladım bu duruma ne dersiniz?" diye sordu. Ben de o öyle deyince, "Hafızlığa başlamış birine bırak demek olmaz. Başlamışsın madem devam et bakalım" dedim. Sonrasında Ali Osman hocanın yanına gittim ve "Sen bana sormadan ne diye çocukları hafızlığa başlatıyorsun?" dedim. Tabi şakasına takılarak. "Sen o sınıfa dört saat derse giriyorsun, ben yirmi saat derse giriyorum. Hangimiz o çocukları daha iyi tanırız?" diye sordum. "Liseden gelmiş çocuk Arapça kelimeleri daha telaffuzda zorlanıyor, kolay mı bir de hafızlığa başlasın?" dedim. "Bundan sonra bana danış" falan diyerek ona takılmıştım. Çocuk, beş altı ay sonra yanıma geldi ve "Yapamayacağımı anladım ve bıraktım hocam" demişti. Yani Ali Osman hocamla da böyle bir olayımız olmuştu. Allah razı olsun çok hafız yetiştirdi. Sayısını kendisi biliyordur. Ben bilmiyorum. Fakültede kendisine tahsis edilmiş bir odası vardı. Orada öğrencilere hafızlık yaptırıyordu. Emekli olmadan son senelerinde evinden oraya yürüyerek gidip gelirmiş. Yürürken de Kur'an okuyarak gidip gelirmiş. Dedğim gibi kendisi ehl-i Kur'an bir arkadaşımız. Allah hayırlı uzun ömürler versin. Evlatlarınısalih eylesin.

Ali Osman hocamızla ilgili son olarak eklemek istediğiniz bir husus var mı?

Ahmet Cevdet Paşa'nın hazırladığı Kur'an'la ilgili bir kitabı vardı. İsmi şu an hatırlayamıyorum. O kitabın Osmanlıca nüshasını götürdüm ve Ali Osman hocaya verdim. Dedim ki "Sen gayretli çalışkan adamsın, bunu neşredersin." O da hazırladı neşretti. Yanlış hatırlamıyorsa bir ara İskilipli Atıf hoca'nın *İslam'da Hatun* adlı eserini yeniden hazırlayıp neşretmişti. Bir defasında vakıf tarafından bize Marmara Üniversitesi camisinde hutbe okuyun, denildi. Sıra Ali Osman hocaya gelmişti. Abdurrahman Şeref Güzelyazıcı'nın *Fatih Minberinde Hutbelerim* diye iki ciltlik bir kitabı vardır. Abdurrahman Şeref Güzelyazıcı çok edip bir adamdı. Şairliği vardı. İstanbul Türkçesini çok güzel telaffuz ederdi. Osmanlıcası çok güzeldi. Hutbeleri hakikaten hutbe denilmeye layıktı. Onun hutbelerine kulağım çok alıştı. Baktım ki o hutbe okuma sırasında Ali Osman hoca çıkmış ve başlamış Abdurrahman hocanın hutbesini aynen okumaya. Tabii üslup hocanın üslubu ama okuyuş hiç onun okuyuşu değil. Sonra odasına geçince bende arkasından gittim. Ali Osman hoca benim şakalarımı kaldırırdı. Girdim odasına "Ne yaptın?" dedim, "Ya batırdın ortalığı" dedim. "Sen o hutbeleri

Abdurrahman Güzelyazıcı'dan kopya çektin, değil mi?" dedim. Bir kahkaha attı. "Sen nasıl biliyorsun, benim hanımım bile bilmiyor. Sen nerden biliyorsun?" diye sordu. "Ben anlarım" dedim. "Ben hocayı dinledim ama sen belli ki hocayı hiç dinlememişsin, sen hiç kusura bakma. Abdurrahman Güzelyazıcı o, hutbeleri okurken onu dinlemek, insana adeta bir bülbül şakıması gibi geliyordu. İnsanın zevkle dinleyesi geliyordu" diyerek yine takılmışım Ali Osman hocaya. İşte kendisiyle böyle anılarımız olmuştu. Kendisine uzun ömürler diliyorum. Allah'tan şifa diliyorum. Allah ona sağlık afiyet versin. Sizlere de başarılar diliyorum. Allah muvaffak eylesin.⁶²

2.1.4. Hamdi Aktaş

Öncelikle kedinizden biraz bahsedebilir misiniz, sizi biraz tanıyabilir miyiz?

Ben Hamdi Aktaş. 1950 yılında Bursa'nın İnegöl ilçesinin Sulhiye köyünde doğdum. 1962'de İstanbul İmam Hatip Okulu'na kayıt oldum. 1969'da İmam Hatip Lisesinden mezun oldum. O yıl İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'ne girdim. 1973 yılının eylül ayında Yüksek İslam Enstitüsü'nden mezun oldum.

1969-1974 arası Topkapı'da Melek Hatun Camiinde İmam Hatiplik yaptım. 1974 yılında istifa ederek imamlıktan ayrıldım. İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu Filoloji benzerinde bir okulu 1980 yılında bitirdim. 1978'de Yüksek İslam Enstitüsü asistanlığına müracaat ettim ve imtihana girdim. 1979 yılında Arapça asistanı olarak İstanbul Yüksek İslam Enstitüsüne atandım. İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü Arapça asistanı olduğum zaman İlahiyat Fakültesine dönüştü. Bu arada Fakültenin İngilizce hocası emekli oldu. Bende İngilizceyi bitirmiştım. Fakülte genel kurulu, bunun üzerine beni öğretim üyesi olarak atadı. Orada resmen İngilizce hocalığına başladım. Ayrıca Arapça doktora çalışmamı da sürdürdüm. Belli bir süre sonra, ders yükü nedeniyle Arapça doktoramı maalesef tamamlayamadım.

Ali Osman hoca ile ilk tanışmanız nasıl olmuştur?

1969 yılında Yüksek İslam Enstitüsüne girince Ali Osman Yüksel hoca ile orada tanıştım. Ali Osman Yüksel hoca Kayseri İmam Hatip Okulu mezunu olduğu için o zamana kadar tanıımıyordum. Farklı İmam Hatiplerde okuduk. Sonra Ali Osman Yüksel hoca ile aynı sınıfta 4 yıl beraber okuduk. Ali Osman hoca çok dobra, özü sözü, içi dışı bir, sözünü esirgemeyen bir hoca arkadaşımızdır. Faziletli bir insan olan hoca aynı zamanda hafızdır. Ali Osman

⁶²30.10.2019 tarihinde Prof. Dr. Ahmet Turan Arslan ile yapılan röportajdan bazı bölümler buraya alınmıştır.

hocanın en büyük özelliklerinden birisi de şudur: Ali Osman hoca sabah namazını kılar, fakülteye gelir ve emekli olduktan sonra bile karşılıksız olarak hiçbir dünyevi beklenti içerisinde olmadan hafızlar yetiştirdi. Yüzlerce ya da binlerce hafız. Kırk yıla yakın bu şekilde çalıştı hoca. Böyle de faziletli, inanılmaz derecede çalışkan, inanılmaz gayretli bir insandı.

Hocamızın kıraati ve ders işleyişi hakkında bilgilerinizi alabilir miyiz?

Bu hususta benim diyebileceğim çok da bir bilgim yok. Pek bir gözlemleme imkânım olmadı. Çünkü Ali Osman hoca Kur'an derslerine girerdi. Biz de başka derslere girerdik ve alanımız farklıydı. Pek hatırlayamıyorum ders işleyişinin nasıl olduğunu. Ama 40 yılı aşkın son hastalığına kadar hafız yetiştirmeye devam etti. Emekli olduğu halde fakülteye gider, sanki görevliymiş gibi saatinde fakültede olur, hafızlık yapmak isteyen talebelerin hafızlık derslerini dinlerdi. Böyle fedakâr çalışkan bir insandı.

Son olarak hocamızı ifade ederken neler söylemek istersiniz?

Ali Osman hoca kimse hakkında kötülük düşünmeyen bir insandı. İnsanların kusurlarını araştıran, yanlışlarını ortaya çıkarmaya çalışan bir insan değildi. Dobra bir insandı ve ne söyleyecekse kişinin yüzüne karşı söyler, hiç çekinmezdi. İnsanların arkasından konuşan, tevzirat yapan, dedikodu yapacak karakterde bir insan değildi. Mesela bizim fakültede eski binada dışarıdan gelirken fakültelerin hocalarının odaları dışarıdan görünürdü. Bir hoca vardı. Ord. Prof. Dr Recai Galip Okandan. Ali Osman hoca okula sabahleyin derse gelirken Recai Galip hocanın odasında ayaklarını perdeye uzatmış, ayakkabılarını perde ile temizlediğini görmüş. Bir ara Recai Galip hoca derste perdeler baktı ne kadar pis perdeler gibi bir şeyler söyledi. O esnada Ali Osman hoca hemen şöyle cevap verdi; Recai Galip hocanın yüzüne bakarak: Biz o perdeleri yıkıyoruz ama bazı hocalarımız ayakkabılarını siliyorlar. Böyle sözünü esirgemeyen karakterde bir insandı. Çok doğrucu bir insan. Özü sözü bir olan karakterde bir insan. Aynı zamanda çok cömert de bir insandı. Bizi çok defa yemek yemeye davet etmiştir. Böyle hoş, çok güzel yanları olan bir insan. Böyle ahlakı son derece güzel olan bir hoca arkadaşımız.

Hocamızın son durumu hakkında neler söylemek istersiniz son durumu nasıl hocamızın?

Maalesef çok görüşme imkânımız olmuyor. Telefonu var ama hocamız zaten konuşmıyor. Kendisinde alzheimer rahatsızlığı var. Bazen bir anlık hatırlayabiliyor kişileri. Bir iki dakikalığına, çocukları o arada ona gelen aramaları ona bildiriyorlar. İnsanların

selamlarını iletiyorlar kendisine. O da bazılarını hatırlıyormuş. Bizde oğlunu arıyor, oğlundan soruyoruz durumunu. Şu anda küçük bir bebek gibi âdeta. Hafızası yok. Acıktığını tam bilemiyor, hafıza kaybından dolayı, kaybolabileceği için dışarı çıkması bile mümkün değil. Bizim selamlarımızı oğlu hafızası yerinde olduğu bir an ona iletiyor, o da bazılarımızı hatırlayabiliyormuş. Şu anda durumu böyle. Bu da ilahi bir hikmet. Cenab-ı Hakkın herhalde bize olan bir ibreti. Sürekli böyle Kur'an-ı Kerim ile meşgul olan birisi de olsa böyle duruma düşebilirsiniz diye. Cenab-ı Hak bize bir ibret gösteriyor olabilir. Allah acil şifalar versin kendisine. Allah kadere karşı konuşmayı da nasip etmesin. Öyle bir niyetimiz yok ama bu durumu Allah bizlere ibret olarak gösterdi. Allah hocamıza şifalar versin.

Ali Osman hoca, en yakın dostlarımız arasındaydı. Sürekli kendisi ile sohbet eder, çayını içerdik. O da çayımızı içen böyle bir muhterem zattı. Kendini mesleğine tam olarak veren bir insan. Başka şeylerle hiç meşgul olmadı. Şunu alayım, bunu alayım demezdi, hiç. Dünyalık şeyleri arzu ettiğini görmedik hiç. Kayserililerin iyi olan bütün özellikleri Ali Osman hocada var amakötü özelliklerden hiçbiri yok. Allah acil şifalar versin.⁶³

2.2.Talabelerinin Dilinden Ali Osman Yüksel

Tezin bu bölümünde Ali Osman Yüksel hocaya talebelik etmiş sırasıyla Mustafa Özdere, Prof. Dr. Ömer Çelik, Prof. Dr. Halil İbrahim Kaçar ve Prof. Dr. Abdullah Emin Çimen ile yaptığımız röportajlara yer verecek ve onların dilinden hocanın Kur'an eğitim ve öğretim metotları, insani yapısı ve hafızlıkla ilgili hatıralarına yer verilecektir.

2.2.1. Mustafa Özdere

Ali Osman Yüksel hocayla tanışmanız nasıl gerçekleşti ve biraz da kendinizi tanıtırmısınız?

1967'de Kayseri'nin Yeşilhisar ilçesinin Soğanlı köyünde⁶⁴ doğdum. İlkokulu köyümüzde okudum. Sonra Yeşilhisar İmam Hatip Ortaokulundan üç yıl okuduktan sonra mezun oldum. Lisede ise Develi'ye gittim ve dört yılda parasız yatılı olarak İmam Hatip Lisesi'ni okudum. Sonra da Marmara İlahiyat Fakültesi'ne girdim. Marmara İlahiyat Fakültesi'nde okurken orada Ali Osman Yüksel hocamızın fakültedeki öğrencilere hafızlık yaptırdığını öğrendik.

⁶³03.05.2021 tarihinde Hamdi Aktaş ile yapılan röportajdan bazı bölümler buraya alınmıştır.

⁶⁴ Yeşilhisar İlçemize bağlı Soğanlı Köyü, Kayseri'de turistlerin en çok uğradıkları yerlerden birisidir. Çünkü Soğanlı köyünde çok miktarda tarihi kaya kilisesi vardır. Yeşilhisar ilçesinin hemen girişinden başlayan 15 km. bir yol ile Soğanlı'ya ulaşmak mümkün. <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=26596>(15.11.2019).

Tabi o zamanlar pek ilgilenmiyorduk ama dikkatimizi de çekmiyor değildi. Develi’de lisede, birlikte okuduğumuz Necip Deniz adında bir arkadaşımız vardı. Bana dedi ki, hocam ben hafızlığa başladım, Ali Osman hocamız hafızları dinliyormuş, sen de gel beraber hafız olalım, dedi. Tereddüt ettik başında, ama onunda ısrarı ve zaten gönlümüzde de vardı acaba yapabilir miyim yapamaz mıyım diye, velhasıl-ı kelam arkadaş ilehoca efendiye gittik tanıştık ve hafız olmak istediğimizden bahsettik. Hoca bize bunun üzerine “Başlayın o halde okumaya” dedi. Tabi bizim ezberimiz vardı ama hafızlık günlük takip isteyen ve sürekli ezber yapılmasını gerektiren güzel bir uğraşıdır. Lisede iken altmış sayfa kadar ezberimiz vardı fakat, günlük sürekli ezber yapmayıp çalışmadığımız için pekâlâ zorlandık. Necip de benim gibi zorlanarak hafızlık yapıyordu. Bunun üzerine hocamız “Bu şekilde hafızlık olmaz, bu hızla giderseniz bitiremezsiniz, beni de kendinizi de yormayın” dedi. Necip, hocanın lafları üzerine hafızlığı bıraktı. Bu durum benim de zoruma gitmesine rağmen, arkadaşım Necip gibi pes etmedim. Aksine daha çok azimlendim. İşi yarım bırakmak benim tarzım değildir. Bunu başaracağım dedim ve çabalayarak en sonunda bitirmek nasip oldu. İyi ki de vazgeçmemişiz. Necip kardeşimizin sayesinde bu işe başlamış olduk. Fakülteyi bitirdikten sonra Kayseri Hisarcık'ta merkez camiinde yaklaşık bir buçuk yıl kadar vekaleten imamlık yaptım. Bir ara Kur’an kursu öğreticiliğine başvurduğum ve imtihanı kazandım. Fakat oradan göreve başlama yazısı gelmeden, daha önceden öğretmenlik için de başvurduğum için öğretmenlik meselesi halolunca öğretmen olmaya karar verdim.

Ali Osman hocanın kişiliğinden, mizacından biraz bahseder misiniz?

Hocamızda hem sertlik/ciddilik hem de yumuşaklık/munislik özelliğinin ikisi de mevcuttu. Kendisi müthiş bir şekilde haşmet dolu bir insandı. Nüktedanlığı ve esprisi özelliği de vardı. Hoş sohbetleri olurdu. Karşısındaki kişinin ilmi seviyesine, kültürüne göre nasıl muhatap olacağını iyi bilirdi. Genciyle genç gibi, olgun kişiyle olgun gibi muhatap olur yani nabza göre şerbet vermesini çok iyi bilirdi. Fakat bizim üzerimizde müthiş bir ağırlığı vardı. Çünkü biz hafızlık yaptığımız için ve birazda tembellik yapıp dersleri aksattığımızda hocanın odasının kapısının önünden geçmeye çekinirdik. Hatta hoca bizi görecektense yanına çağırarak diye korkup yemek sırasına girmeyip aç kaldığımız bile olurdu. Dolayısıyla hocamızın her iki yönü de vardı. Ama en önemlisi de Kur’an-ı Kerim’den kendine göre yorumladığı ayetleri zaman zaman bize aktarır, Kur’an-ı Kerim’in bizim hayatımızın bir parçası haline gelmesi için uğraşırdı. Özellikle Kur’an ahlakını bize yerleştirmeye çalışır, kendisi de ona azami derecede

hassasiyet gösterirdi. Kur'an'ı sadece ezberlemekle kalmayıp onu anlayarak hayatımıza geçirmemizi, Kur'an'ın bizim hayatımızda rolünün olmasını isterdi.

Ali Osman Yüksel hocayla unutamadığınız bir hatıranız var mıdır?

Beni bu hafızlık hususuna teşvik edenlerden biri de Ömer Çelik (Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi tefsir bölümünde profesör) olmuştur. Ali Osman Yüksel hocam bana Ömer Çelik'e hafızlık yaptırmasını şöyle anlatmıştı:

Ömer Çelik bana ezber vermeye başladı, hafızlık yapmakta çok gayretli biriydi. Her gün ham beş sayfa ezberliyordu. Hergün sabah saat yedide Ömer'in Fakültedeki hafızlık odasının önünde kapıya dikildiğini ve beklediğini görüyordum. Dersini dinliyordum sonra ertesi gün verdiğim beş ham sayfayı ezberlemiş yine gelmiş, ertesi gün yine gelmiş. Ömer, kendi usulünce Bakara suresinden başlayarak Arap metoduna göre sırası ile her gün yeni beş sayfa ezberlemiş, onları bana dinletiyordu. Sonunda onu o usulünden vazgeçirdim, bizim klasik Osmanlı usulüne döndürdüm.

Ali Osman hoca cümlesine şöyle devam etti: "Baktım ki bu Ömer'de iş var, bu işte de iş var, kendi kendime bu hafızlık işini devam ettireyim" dedim. Yani bazen iyi talebe, iyi hocanın iyi işler yapmasına vesile olabiliyor.

Böylelikle Ömer Çelik'in de bu hizmette büyük rolünün olduğunu Ali Osman Yüksel hocamızın bizzat ağzından duymuş oldum.

Ali Osman Yüksel hocamın benimle olan hatırasına gelirsek özellikle unutamadığım şu hatıramı nakletmek isterim: Biz Ali Osman Yüksel hocam ile hafızlığa başladıktan sonra Altunizadede bir müddet devlet yurdunda kaldık. Daha sonra Hudai Vakfı⁶⁵ Ali Osman hocamla görüştüğümüz sonravakfa bağlı Üsküdar'daki bir evde kaldık. İhlamur Kuyu'da takriben yetmiş öğrencinin kalabileceği bir yurt yapılıncaya evden ayrılıp o yurda geçtik. Orada hem hafızlık yapıyor hem de fakülteye gidip geliyorduk. Orada bizim üzerimizde epey emeği geçen şahsiyetler de oldu. Özellikle Osman Nuri Topbaş, Hasan Kâmil Yılmaz, İrfan

⁶⁵ 1985 yılında, Hüdâyî'nin vakıf misyonunu benimseyen ve onu yeniden canlandırmayı hedefleyen bir grup gönül adamının, bir araya gelerek kurmaya niyet ettikleri AzîzMahmudHüdayî Vakfı da bir nevi "Hüdâyî Vakıf Çınarı"nın taze bir dal olarak gün yüzüne çıkışıdır. Bu çıkış resmi olarak, 4 Ocak 1986 tarih ve 18978 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan mahkeme kararıyla tescil edilmiştir. İsmi AzîzMahmudHüdayî Vakfı olarak tescil ettiren bu yeni vakıf, Hazret-i Hüdâyî'nin vakfında gözettiği hedefleri, öncelikle kendisine gaye maddesi olarak belirlemiştir. Vakıf bugün, ihtiyaç sahiplerine sığınak, gariplere barınak, yetim ve öksüzlere sıcak bir kucak olmuştur. Kurduğu müesseselerle hem yaralı gönüllere merhem olmuş hem de memleketimizin yetmiş insan ihtiyacına katkıda bulunmuştur. <http://hudayivakfi.org/hakkimizda.html>(15.11.2019).

Gündüz, kursun müdür yardımcısı olan Hasan Bozkurt ve Salih Köse hocalarımızın büyük emekleri olmuştur. Orada hafızlık yaparken bu arada, çeşitli sohbetler ve davetler oluyordu. Bir gün Medine'den Abdülaziz Kari adında bir Hoca Efendi geldi. Kendisi Mushaflar inceleme kurul başkanymış. Arapça hitap ederek bize dedi ki: Şu tarihten itibaren hafızlığını bitiren ilk üç hafızı, bütün masrafları bana ait olmak üzere umreye götüreceğim. Bunun üzerine arkadaşlarımıza baktık ki iki arkadaşımız zaten bitirmek üzere; onlara yetişmemize imkân yok. Yani umreye gidecek iki kişi belli olmuştu. Ama bu üçüncü kişi kim olacaktı. Üçüncülük için altı kişi yarışa başladık. Yarışıyoruz ama birbirimizden çok az farkımız var. Yani altı kişiden herhangi birinin üçüncü kişi olması an meselesi. Kısa bir farkla, hatta gün olarak değil de sadece bir saat farkıyla, birbirimizi geçecek durumdayız. Herkes müthiş bir performansla gidiyor. Kim daha önce bitirecek diye arkadaşlarımı gizliden gizliye takip ediyorum, onlarda beni takip ediyor tabi. Böyle giderken bir de baktım ki bir arkadaşımız ertesi günü bitirecek. Ne yapayım diye düşünürken dedim ki Ali Osman hocamı arayayım gecedan dersi bitireyim sabaha kalmasın. Allah razı olsun o da kabul etti. Ben de gece arkadaşlarımı uyuttum gizlice çıktım. Gece vasıta olmadığı için biraz yürüyerek gittim. Sonra bir kamyon geldi. Birazda o götürdü beni. Sonra indim biraz daha yürüyorum sonra arkadan bir taksi geldi ona da bindim. Hocamın evine yakın bir yerde indim ve hocamın evinin önüne gelip zile bastım. Allah razı olsun hocam da açtı kapıyı. Son cüzü de verdim ve hafızlığı tamamlamış oldum. Hem dersimi vermiş oldum hem hafızlığı tamamlamış oldum hem de umreyi kazanmış oldum. Anlayacağınız neşeme diyecek yoktu. Hocam o sırada ellerini açıp bir hatim duası yaptı ve bana sarıldı tebrik etti. Kolay kolay bize elini öptürmezdi. Elini öptürdü ve bana dedi ki sana vasiyetimdir ben seni yetiştirdim sen de ölmeden evvel, bir tane hafız yetiştireceksin ve bu böyle devam edecek dedi. Ben de baş üstüne hocam dedim ve hamdolsun ki bir tane hafız yetiştirmek de nasip oldu. İnşallah devamı gelir. O hatıramı hiç unutamam mesela. Ertesi gün Samsunlu Muzaffer Şahin adında bir arkadaş vardı. Benim haberim yok dersini vermeye gelmiş ve Mustafa dersini verdi mi diye hocama beni sormuş. Hocam da o dersini gecedan verdi deyince, Muzaffer de tabi "Vay Kayserili beni kandırdın!" demiş. Çerkez Abdalbaki Yazıcı adında bir arkadaş vardı. Ben aslında onu takip ediyordum. Muzafferden haberim yoktu. O da aynı gün bitirecekti. Anlayacağınız üçümüzde aynı günde bitirdik ama saat farkıyla tabi. Ali Osman hocamızın müsamahası ile yarışını kazanmış oldum. Fakat Cenab-ı Hakk'ın lütfu, hafızlığını bitiren hatta bitirmeyenlerle hep birlikte, aynı otobüs ile umreye gidip geldik. Abdalbaki arkadaşım ile yan yana oturduk. O da daha ayrı bir güzel

oldu. Yoksa diğer arkadaşlarımız buruk kalacaktı. Medine' de Abdülaziz Kari hocayla da görüştük. Unutamadığım böyle bir anım olmuştu.

Ali Osman Yüksel hocanın hayatı ile ilgili bazı bilgileriniz alabilir miyiz?

Ali Osman hocamızın hayatı ile ilgili bilgilerimiz, kendisi ile tanıştıktan sonra daha çok teşriki mesaimiz olan hafızlık dersimizi dinletmek ile başlamıştır. Zaman zaman hayatından küçük hatıralar anlatmışsa da hayatı hakkında başından sonuna derli toplu bir bilgimiz yok maalesef. Ziyaretleşmelerimizde ara sıra bahsederdi. Tahsilini Kayseri'de yaptıktan bir müddet sonra arkadaşı ile sohbet ederken şunu öğrenmiştim: O zamanlar işsizliğin Türkiye'de çok fazla olduğu dönemlerdi. Bu sebepten dolayı Almanya'ya bisiklet tamircisi olarak gitmek için müracaat ettiğini ve bu esnada hafızlık arkadaşlarının biri ile görüştüğünü, o arkadaşının da hocamızı bu fikrinden vazgeçirdiğini kendileri sohbet ederken dinlemiştim. Yani iş bulamadığında, hafızlara da iş verilmediğinden ailesini ve çocuklarını geçindirecek bir gelirin olmamasından dolayı Almanya'ya gidip bisiklet tamircisi olup geçimini bu şekilde temin etmeyi düşünmüş. Bilahare Cenab-ı Hakkona talebe yetiştirme, imamlık yapma fırsatı vermiştir. Kayseri'de Yanıkoğlu Camiinde imamlık yapmış. Kayseri'den İstanbul'a Marmara İlahiyat Fakültesi'ne öğretim görevlisi olarak gidip orada Kur'an-ı Kerim öğretmenliği yapmış, dolayısıyla hafızlık çalışmalarını da orada başlatmıştır. Hafızlık çalışmaları ile ilgili İstanbul'daki kıraat odasındaki ziyaretimde, hafızlığı bitiren öğrenci sayısının iki yüz yetmiş bulduğunu söylemişti. Allahu alem yetiştirdiği hafız sayısı üç yüzü geçmiştir diye düşünüyorum.

Kişiliği ve Kur'an-ı Kerim'e olan hizmetleri hakkında da şunları söyleyebiliriz: Hocamız gayet ciddi, vazifesinde dikkatli, güler yüzlü, tatlı dilli ve nüktedan birisi. Şiiri seven, okuyan, yazan birisi. Fakat aynı zamanda işini son derece sıkı takip eden ve ciddi olması gerektiği yerde de ciddiyetini muhafaza eden bir insan. Özellikle İlahiyat Fakültesinin kendisine ayrılmış olan kıraat odasında sürekli öğrencileri dinler, gelen bütün öğrenciler odaya girdikleri andan itibaren derslerini okumaya başlardı. Hoca da sürekli öğrencilerin boş durmadan orada Kur'an-ı Kerim okumalarını ister, arzu ederdi. Bizim bildiğimiz kadarıyla hoca efendi, sürekli hafız yetiştirmeye gayret etmiş, zaman zaman çeşitli dergi ve gazetelerde hafızlıkla ilgili teşvik edici birtakım yazıları yayımlanmış, fakat bunlara pek vakit ayıramamıştır. Özellikle öğrencilerinin derslerini tamamlamasına, hafızlıklarına devam etmelerine ve muntazaman ders vermelerine gayret göstermiş, onları takip ederek sürekli

kontrol altına almış ve bu titizliği ile ön plana çıkmıştır. Yardımcı doçent idi. Doktorasını da tamamlamış ancak doçent ve profesör olma imkânı bulamamıştır. Çünkü vaktinin hemen hemen tamamını dersleri dışında hafız yetiştirmeye ayırıyordu.

Kıraati, ders işleyişi ile ilgili olarak da şunları ifade edebiliriz; İlahiyat Fakültesi programında benim dersime hiç girmedi hoca. Sadece hocamdan özel hafızlık dersi aldım. Ezber derslerimizi verirken hata yaptığımızda hemen hatalarımızı oracıkta tashih eder, takıldığımızda biraz bekler, geriden aldırırdı. Birkaç defa üst üste kaldığımız zaman, “Bu sayfa olmamış” der ve o dersimize tekrar çalışıp gelmemizi söylerdi. Öğrencinin ezberlerini çok sağlam bir şekilde yapmasına büyük hassasiyet gösterirdi. Zaman zaman ayetlerin manalarını bize açıklar, manalarına dikkatimizi çeker ve bu ayetleri hayatımızda tatbik etmemizi tavsiye ederdi. Hocamız kendisi de ilmi ile amel ederdi. Biz dersi verirken bizimle ilgili herhangi bir tashih, düzeltme yapacak olduğunda, diğer arkadaşlarımız da bundan istifade ederdi. Bazen dersi bırakıp bu tür bilgilendirmeler yapardı. Bazen ziyaretçiler gelir ve ziyaretçiler ile sohbet ederken ondan istifade ettiğimizde oluyordu.

Hocamız ders işleyişi konusunda özellikle de hafızlık dersi esnasında Mushaf’ımızı bizden alır, öylece dersimizi verirdik. Elinde mutlaka kurşun kalem olur, hata yaptığımız yerlere bir işaret koyardı. Düzeltmesi gereken yeri, sayfayı tekrar ettiğimizde, hatalarımızı düzelterip bir sonraki dersimizi öyle alırdı. Mutlaka her hataya işaret koyardı. Ayetleri hep takip eder, mümkün mertebe gözünü Mushaf’tan ayırmazdı. Dolayısıyla hiç hata kaçırmamaya çok dikkat ederdi.

Hocamızın okuyuşu çok düzgündü; harflerin mahreçlerine çok hassasiyet gösterirdi. Kur’an-ı Kerim’i okumanın hakkını verir, bizi de bu şekilde yetiştirmeye çalışırdı.

Hocamızın çektiği sıkıntıları meselesine gelince; kendisinden hayatımla ilgili şu veya bu sıkıntıları çektim diye bize bahsetmezdi. Ancak mezuniyetimizden çok sonraları arkadaşlardan öğrendiğim sıkıntılardan biri şu şekildedir: Oğullarından biri devlet bursu ile Amerika’ya gitmiştir. Tabi bursun karşılığını da devlet tekrar alacağı için, baba kefil olmaktadır. Oraya da gidince devlete olan borcunu ödeyemiyor. Hocamız da kefil olduğu için devlet hocamızdan, kendilerine burs olarak verdikleri borcu alıyor. Espri olarak da zaman zaman şunu söylemiş “Bundan sonra oğluma bile kefil olmayacağım!” Yani bu tür sıkıntıları bile espri ile anlatan bir mizaca sahipti.

Ali Osman Yüksel hocamız ile ilgili son olarak şunları da ifade etmek uygun olacaktır: Hocamız pek fazla dünya menfaatine önem vermez, dünya işlerine fazla takılmazdı. Kesinlikle herhangi bir talebesinden bir çekirdek dahi almamış, bir çayını içmemiş ve hiçbir ikramını kabul etmemiştir. Efendim hocamızın böyle bir hususiyeti vardı. Zaman zaman bizi evine davet eder, yemek ikram ederdi. Elimiz boş gitmeyelim, hocamıza bizim de bir ikramımız olsun diye beş altı arkadaş gider, bir sofralık yarım kilo vs. tatlı alırdık. Ancak yemeği yedikten sonra getirdiğimiz şeyleri elimize tutuşturur, bir daha sakın getirmememizi söyler, iade ederdi. Bu hususlarda çok hassas idi. Biz de hoca kabul etmiyor diye üzülürdük. Sonradan anladık ki hoca efendi bu işi zerre kadar menfaati olmaksızın sırf Allah rızası için yapmaya gayret eden bir şahsiyetti. Beni en çok etkileyen şey hocanın bu yönü idi. Hiç kimseden hiçbir şey beklemeden vazifesini yapar, yaptığı işin hakkını vermeye gayret eder, zerre kadar maddi ya da manevi hiçbir karşılık beklemezdi. Benim hayatımdan beni en çok etkileyen hocalarımdan bir tanesidir. Özellikle bu hususiyeti beni çok etkilemiştir.⁶⁶

2.2.2. Prof. Dr. Ömer Çelik

Hocam kendinizden biraz bahseder misiniz?

İsmim Ömer Çelik. 1966 yılında Artvin ilinin Yusufeli İlçesinde dünyaya geldim. İmam Hatip Lisesini Yusufeli’nde bitirdim. 1985 yılında Marmara İlahiyat Fakültesine geldim ve 1989 yılında tamamladım. Yüksek lisansımı ve doktoramı Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde tamamlayıp yine aynı fakültede diğer akademik unvanlarımı, 2007 yılında da profesörlük unvanını alarak şu an aynı fakültede çalışmaya devam ediyorum.

Ali Osman Yüksel hocamız ile tanışmanız ilk olarak nasıl gerçekleşmiştir?

Ali Osman yüksel hoca bizim fakültede Kur’an-ı Kerim hocamızdı. İlk olarak birinci sınıfta Kur’an-ı Kerim dersine girmişti, ilk orada görmüş olduk. İsmini de o zaman öğrenmiş olduk. Kur’an-ı Kerim dersinde bize önce biraz Kur’an-ı Kerim’den bahsetti, onun öneminden, güzelliğinden bahsedip şiirler okudu. Bu arada kendisi de şiirler yazar ve okurdu. Hocamızla ilk dersimizde bu şekilde tanışmış olduk. Daha sonra hocamız ilk derste hafızlıktan, hafızlık yapmanın öneminden bahsetti. Bizden bir sene önce hafızlığa başlayıp tamamlayan bir arkadaşımızı bizim için örnek verdi ve böylece bizi hafızlığa teşvik etmiş oldu. Dolayısıyla hocamız ilk derste bize hafızlığa başlamanın startını vermiş oldu. Dersten

⁶⁶12.10. 2019 tarihinde talebesi Mustafa Özdere ile yapılan röportajdan bazı bölümler buraya alınmıştır.

sonra hocamın yanına gittim, hafızlık yapmak istediğimi kendisine söyledim o da bana yardımcı oldu ve hafızlığa başladım. Ali Osman hoca benim hafızlık hocam oldu, onunla bir sene boyunca hafızlık dersi yaptık o beni dinledi ve bu şekilde de onu daha yakından tanıma imkânım oldu. Hocam bu işe o kadar önem verirdi ki hafta sonları bile bizim tatil yapmamızı değil, ders yapmamızı isterdi. Üsküdar Salacakta Çiçekçi mevkiinde İhsaniye camii vardır, hocamızın evinin yakınındaki bu camiye hafta sonlarında gider hocaya ders verirdik. Böylece hocamızı çok yakından tanıma imkânı da olmuş oldu. Bir daha hocamızdan ilgimizi alakamızı kesmedik hep devam ettik, en son ağır hasta oluncaya kadar böyleydi.

Ali Osman Yüksel hocanın kişiliği hakkında neler söylemek istersiniz?

Hocamızı biz Kur'an aşığı bir insan olarak tanıdık. Tanıdığımız günden beri hep bir bahâdır, kahraman görünümlü yürekli bir hocamızdı. Çok cömert ve sabırlı bir hocamızdı, üzerinde adeta Kur'an ahlakı bulunan bir insandı, biz onu o şekilde gördük. Kesinlikle Kur'an-ı Kerim'in hizmetini, Allah'ın dininin hizmetini her şeyden yüksek tutan bir kişiliği vardı. Yanına gelenlere mutlaka hâl hatır sorar, onlara ikram edecek bir şey bulurdu ve çok hoş sohbet bir insandı, onun yanında hiçbir insan sıkılmaz, ona darılmaz, mutlaka muhatabının gönlünü açacak güzel şeyler söylerdi hocamız. Onun yanına ne zaman gitsek hep aynı güzel duyguları mutlaka yaşırdık, her geleni de hoş görürdü. Hocamız Kur'an-ı Kerim aşığı bir insandı, tüm ömrünü Kur'an-ı Kerim'e verdi, Kur'an-ı Kerim hafızlığına verdi. Marmara Üniversitesinde bir taraftan Kur'an-ı Kerim hocalığı yaparken bir taraftan da yüzlerce İlahiyat talebesinin hafız olmasına vesile oldu. Bütün ömrünü Kur'an-ı Kerim dinlemeye adadı. Sadece İlahiyat talebeleri değil, haricen de çok farklı kesimlerden insanlar, İmam Hatip hocaları, esnaftan insanlar gelir, hocamıza Kur'an-ı Kerim okurlar, hocamız da onları dinler, onlara ezber yaptırırdı. Hatta bir gün hocamızın yanına altmış yaşları civarında saçları ağarmış birisi geldi, sonra onunla tanıştık. Kimsin vs. diye sorunca "Ben imam hatipten emekli hocayım." dedi. Ne yapıyorsunuz burada? diye sordum. O da "Emekli olduktan sonra Ali Osman hocamın yanında hafızlığa başladım, elhamdülillah bugün de son dersimi verdim." dedi. Yani o hocamız, emekli olduktan sonra Ali Osman hocaya ezber vererek hafız olduğunu bana söyledi. Yani hocamızın kişiliği ahlakı Kur'an ahlakı idi, tıpkı Peygamberimiz (s.a.v.) gibi hocamızın kişiliğinde de Kur'an ahlakının her yönüyle onda açığa çıktığını söylememiz mümkündür. Camiyi cemaati sever, namazına devam ederdi, gitti yerlerde eğer ikram edilirse mutlaka namaz kıldırırdı. İşte böyle hep camiyle cemaatle

mihrapla ilgisi çok yüksek olan bir insandı. Yani ne kadar güzel vasıflar varsa hocamızda toplandığını ifade etmek mümkündür.

Hocamızın ders işleyişi ve kıraati hakkında neler söylemek istersiniz?

Hocamız birinci sınıfta bizim Kur'an-ı Kerim dersimize geldi. Hocanın güzel bir kıraati vardı, çok hoş Kur'an-ı Kerim okurdu. Ne çok bağırır ne de çok kısık okurdu. Tecvide, hurufata çok dikkat ederek harflerin hakkını vererek ve acele etmeden tertil üzere Kur'an-ı Kerim'i okurdu. Kur'an-ı Kerim dersi işleyişi noktasında daha çok talebenin Kur'an-ı Kerim'i sevmesine çok öncelik verirdi. Eğer talebe Kur'an-ı Kerim'i severse ezberini de yapar, diğer çalışmalarını da yapar hepsini yapabilir diye düşünürdü. Ali Osman Yüksel hocamız kendine özgü bir hocalık anlayışı olan bir insandı.

Hocamız ile ilgili unutamadığınız bir anınız var mı?

Hocamızla ilgili benim anım hatıram tabi ki çok var, o benim hafızlık hocam ve hafızlığa başladığım zaman ona haber vermeden başlamıştım ve hocamın yanına gittim ve “Hocam ben hafızlık yapacağım, hatta ders yaptım.” dedim “Nereden yaptın?” dedi, ben de “Birinci cüzün başından” dedim, zaten Fatiha, Elif Lam Mim ve Bakara'nın devamını biliyordum. Böyle söyleyince hocam biraz tebessüm etti “Sen Osmanlı usulde hafızlık yapmayı bilmiyor musun?” dedi bende bilmediğimi söyleyince “O halde ben sana öğreteyim” dedi. “Nasıl olacak hocam?” dedim. Bana Kur'an-ı Kerim verip özet bilgiler anlattı. Daha sonra “Bizim Osmanlı geleneğinde hafızlık cüzün son sayfasından başlanır, yani yirminci sayfadan. Önce her cüzün yirminci sayfaları güzelce ezberlenir. Bittikten sonra bu kez on dokuzuncu sayfaya geçilir, on dokuzun ham ezber yirmi has ezber olur, ikisi beraber ezber yapıp hocaya verilir, böylece otuz cüzün hepsi ezberlenir. O tamamlandıktan sonra on sekize geçilir ve on sekiz ham ezber olur, on dokuz da yirmi de has ezber olur ve 3 sayfa beraber ezber verilir, bu şekilde on yedi on altı on beş diye cüzün en başına gelinir, usul budur, sen bunu bilmiyor musun?” dedi. Ben de “hocam ilk defa sizden duyuyorum.” dedim. Yani böyle hocamızla bir anımız olmuştu. Daha sonra hocamızın söylediği usulde başladık ve okumuş olduk. Bir de hocamız Kur'an-ı Kerim okurken çok duygulanırdı. Bir keresinde ben Kur'an-ı Kerim okurken hocamızın ağladığını görüp sebebini sordum. Ayetin manasından çok etkilendiği için ağladığını çok defalarca gördüm. Çok daha hatıralar anlatmak mümkündür.

Ali Osman hoca darbe vb. döneminde çektiği sıkıntılardan bahseder miydi?

Açıkçası hocamız kendi özel hayatından çok bahsetmez, daha çok talebe ile ilgilenir, talebenin ihtiyacını görür ve talebenin dersini dinlerdi. Yani kendi aile hayatından ya da gördüğü sıkıntılardan falan bahsetmezdi.

Son olarak bizlere ifade etmek istediğiniz bir şeyler var mıdır?

Tabi ki. Hocamızı Kur'an-ı Kerim eğitiminde bir model olarak düşünebiliriz. Yani ondaki Kur'an-ı Kerim aşkı, Allah sevgisi, Allah'ın dinine hizmet, talebe sevgisi ile bütün hocalara, öğretmenlere örnek olacak bir insandı. Hiçbir zaman Kur'an-ı Kerim'e olan bağlılığını değiştirmede. Ömrünün sonuna kadar (hala hayatta fakat son zamanlarda biraz rahatsızlığı olduğu için aksaklıklar olması mümkündür) böyle devam etti, hatta ediyor. Ali Osman hocamız örnek bir Kur'an-ı Kerim hocası olarak onun hayatı incelenmeli, yayınlanmalı ve tüm hocalara, öğretmenlere bir model öğretmen olarak takdim edilmelidir diye düşünüyorum.⁶⁷

2.2.3. Prof. Dr. Halil İbrahim Kaçar

Ali Osman Yüksel hocayla ilgili görüşlerini ve duygularını dile getiren talebelerinden Halil İbrahim Kaçar ile yapılan röportaj tezin bu bölümünde ele alınacaktır.

Ben Halil İbrahim Kaçar. Ali Osman Yüksel hocamızın ilk dönem hafızlarındanım. Marmara Üniversitesi İlahiyat fakültesi 1990 mezunuyum. Hocamızın hafızlık yaptırdığı ilk grup öğrencilerdenim.

Ali Osman hoca ile tanışıklığımız şöyle oldu: Ben hazırlık sınıfını okuduktan sonra hafızlık yapmaya karar verdim. Hafızlığımı birinci sınıfın şubat ayında başladım. 1986-1987 yıllarında. İstanbul'da epey bir kar yağmış, okullar tatil olmuş ve yarıyıl tatilinden sonra da epey bir süre açılmamıştı. O arada da ben kendi kendime hafızlığa başladım. Önce Kur'an'ın orta surelerinden olan İsra ve Kehf surelerini, daha sonra Bakara'dan başlayarak Kur'an'ın orta surelerine doğru gittim. Bundan sonra hocamızın hafızlık yaptırdığını gördüm. Hatta ilk mezun olan hafızlar birkaç arkadaşı. Hocamız onlara bir merasim yapmıştı. Ben de ondan sonra hocaya daha disiplini bir şekilde hafızlık yapayım diye düşündüm. Tabi kendime göre epey bir ezber yapmışım zannediyordum. Hatta 15. cüzden sonra Yusuf suresine kadar gelmişim. Hocamın odasında gidip kendisine hafızlık dersi vermeyi istediğimi ifade ettim. Odasına ilk gittiğimde kendisine odada bir eşik yapmış, odaya halı sermiş, ayakkabılarını

⁶⁷ 23.06.2021 tarihinde talebesi Prof. Dr. Ömer Çelik ile yapılan röportajdan bazı bölümler buraya alınmıştır.

ıkarıp içeri giriyor ve öyle oturuyordu. Normalde bütün odalara ayakkabı ile girilebilirdi. Ben de bir anlık dalgınlıkla odaya ayakkabı ile girip halıya ayakkabı ile basmışım. Tabi hoca bunu görünce birden celallendi ve “Ne yapıyorsun?” vs. şeklinde bana bağırdı. Zannediyorum bu sebepten olsa gerek bana, “şimdi git, başka zaman gel” demişti. Sonra tekrar hocaya geldim ve hoca “Tamam başlayalım” dedi. Nasıl başlayalım? Ne de olsa Kur’an-ı Kerim’in bir kısmını ezberlemiştim diye beşer beşer sayfa yapma hususunda anlaşmıştık. Böyle de başladık. Nisan mayıs ayları gibi başladık. O arada dönemi bitirip yazın da devam ettik. Ben o zamanlar başka bir yerde, evde kalıyordum. Hoca beni hafızlık yaptırdığı bir sınıfa aldı. Daha doğırusu eve aldırđı. Hüdayi vakfının evlerinden biriydi. şkdar’da bulunan bir yerdeki eve geçtim. Ve öylece devam edip, sonra da elhamdülillah hafızlığı bitirmiş oldum.

Ali Osman Yücel hocamız, çok Kur’an ehli bir insandı. O anlamda çok fedakâr ve hasbi birisiydi. Hiçbir karşılık beklemeden işini yapan birisi. Sabah altı gibi erken saatlerde gelir, dersleri erken saatlerde alırdı. Özellikle yaz döneminde. Kış dönemi de yle. (Gerçi ben kış dönemi intisap etmedim. Baharla başladım yazın sonunda bitirmiştim zaten) Sabah erkenden gelir, derslerimizi belli bir saate kadar alır, ondan sonra biz gider evde çalışırdık. Hocamıza her gün dersimizi verirdik. Hiç yksnmezdi. Ben hatırlıyorum da ona yazın ders veriyordum. Bu arada dersim bir bayrama denk gelmişti. Kurban Bayramı olmalı diye hatırlıyorum. Kurban Bayramı’nda, ben hocanın evinin yanındaki mescide gidip ona ders verdiğimi hatırlıyorum. şu an ben olsam o fedakarlığı öğrencilerime yapabilir miyim o noktada şüpheliyim. Başta ailem çocuklarım buna karşı çıkar “Bayram günü de mi ders yapıyorsun?” vs. diye. Ama hoca hiç yüksünmeden bayram günü bile benim dersimi aldı, onu unutmuyorum. Çünkü ben hafızlığımı bitireyim diye bayrama da gitmemiştim. Orada kalıp derslerime devam etmiştim.

Hocamızın tabiatı hakkında bahsedecek olursak, hocamız celalli bir kişiydi. Kalbinde, zihninde ne varsa aynıları ağızındadır. Hiçbir şeyden çekinmez, temiz, duru, içi dışı bir olan bir insandı. Sevdėđi, bağılandėđi öğrenciyi tam sever. Sevmediği ile de uğraşmazdı. Allah razı olsun beni de severdi. Belki de biraz fazla çalışmamdan dolaydır. Biz yedi sekiz arkadaş hafızlığa çalışıyorduk. Onlar bazen derslerini yarım yarım verirlerdi. Hoca celallenir, biraz onları fıralardı. Ben ders vereceğim sırada “Gelin de düzgün bir ders dinleyelim” derdi. Allah razı olsun. Kendisine sağılık sıhhat versin beni çok severdi. şu an kendisi biraz rahatsız olup Alzheimer hastası. Cenab-ı Hakk’tan şifalar diliyorum inşallah.

Hocamızın kıraati hakkında şunları ifade edebiliriz: Biz kendisinden hafız olduktan sonra ikinci sınıftan ders almıştık. Hafız olduğumuz için, hoca bizi işin okuma fasıllarında tutmazdı. Gidin çalışın derdi. Diğer arkadaşları dinlerdi. Hocamız çok hoşsohbet birisiydi. Çok espiritüel birisi idi. Devamlı şaka babından şeyler anlatırdı. Öğrencileri kendine sevdirdi. Baba gibi davranır, babacan bir insandı. Kalbinde, içinde ne varsa diline yansırdı. Hiçbir şeyi saklamazdı. Ama hiçbir şekilde taviz vermezdi. Çok müteşeddid birisiydi. İlkeleri, kuralları ve islami meseleler noktasında büyük bir hassasiyeti vardı.

Hocamız darbe ve sıkıntılı dönemlerinden de bahsederdi. Kur'an-ı Kerim'i kendileri çocukluğunda okurken yaşadıkları sıkıntıları dile getirirdi. Kayseri'deki hocalardan o anlamda büyük sıkıntılarla Kur'an-ı Kerim'i okuduklarını, okuttuklarını anlatırdı.

Son olarak şunu ifade etmek isterim; Ali Osman Yücel hoca, hakikaten hasbi bir insandı. Şu an da göremediğimiz insan profillerinden bir hocaydı. Hoca, asla hediye almazdı. Daha doğrusu öğrenciden bir şey almazdı. "Al bunu götür arkadaşlarına dağıt veya ver" derdi. Verecekse kendisi bir şey verirdi. Namaz konusunda epey hassastı. Mutlaka namazını cemaat ile birlikte kılardı. Sözüne asla esirgemezdi. Söyleyeceğini direkt söylerdi. Dini hassasiyet noktasında, taassup derecesinde bir bağlılığı vardı. Hocanın o yönü de takdire şayandır. Samimi bir Müslüman. Allah kendisine sağlık afiyet versin inşallah. Kur'an ehli ile onu ahirette buluşturmayı nasip etsin. Allah kendisinden ebediyen razı olsun. Onun koyduğu disiplin sayesinde hafızlığımızı kısa sürede ve sağlıklı bir şekilde yapma imkânına kavuşmuştuk. Allah ebediyen razı olsun, uzun ömürler versin. Allah'a emanet olun.⁶⁸

2.2.4. Prof. Dr. Abdullah Emin Çimen

Öncelikle kedinizden biraz bahsedebilir misiniz, sizi biraz tanıyabilir miyiz?

Bendeniz Abdullah Emin Çimen. 1967'de Trabzon Çaykara'da doğdum. İlkokulu Çaykara'da İmam Hatip Lisesini Giresun Şebinkarahisar'da okul birincisi olarak bitirdim. İmam Hatim Lisesi eğitimim esnasında hafızlığımı müftü olan babam ve "donda hoca" lakabıyla bilinen demirci Mustafa Demirci'den yaptım. 1985 yılında da Marmara İlahiyat Fakültesine kaydımı yaptırdım. Yüksek lisans ve doktoramı orada tamamladım. 1992'de Van

⁶⁸15.10.2019 tarihinde talebesi Prof. Dr. Halil İbrahim Kaçar ile yapılan röportajdan bazı bölümler buraya alınmıştır.

Yüzüncü Yıl Üniversitesinde asistan olarak göreve başladım. Sonra Marmara Üniversitesi'ne doktora süresince asistan olarak kadro naklim oldu. Doktoramı bitirince tekrar Yüzüncü Yıl Üniversitesine döndüm, akabinde Çanakkale Üniversitesi sonrasında 2011 yılında tekrar ailemizin bulunduğu İstanbul'a dönmek nasip oldu, hamd olsun. 2011 yılından beri de burada İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde çalışıyorum.”

Ali Osman Yüksel hocamızla tanışmanız nasıl gerçekleşmişti?

Ali Osman Yüksel hocamla ilk olarak nasıl tanıştığımızı tam olarak hatırlayamıyorum ama kendisi İlahiyat Fakültesi camiinde vakit namazlarını kılardı bende camiye gittiğimde hep orada görürdüm. O şekilde hatırlıyorum. Bir keresinde hocamız yine siyah güneş gözlüklerini takmış Marmara İlahiyat Fakültesine doğru yolda yürürken ezberinden Kur'an okuyordu. O sırada bir arkadaşım ve ben Ali Osman hocaya yaklaşarak selam verdik, arkadaşım hocaya benim hafız olduğumu söyledi. Ali Osman hoca da bana dönüp “Öyle mi, eğer öyleyse hemen gel seni bekliyorum, senin hafızlığını bir dinleyelim!” demişti. Tabi ben o an pek oralı olmamıştım. Aslında hoca ile tanışmamız Marmara İlahiyat Fakültesi hazırlık sınıfı öğrenciliğim esnasında olmuştu. O yıl hafızlığım fena değildi ama bir yıl aradan sonra birinci sınıfta geçtiğimde hafızlığım epeyce zayıflamıştı. Hoca beni her gördüğünde konuşmamızı hatırlıyor yanına gitmediğim için sürekli beni beklediğini söylüyordu. Bir keresinde yine bana “Hani odama gelecektin, hafızlığını dinletecektin, hafız efendi!” diye takılıncamahcup olmuşum. Bir süre sonra hocanın yanına gittim. Hocanın odasına gittiğimde hafızlığım epeyce zayıf durumdaydı. Hocamız yanlış hatırlamıyorsam beni beş sayfa ile başlatmıştı. Böyle birkaç sene hocaya hemen hemen her gün ders verdim. Bu şekilde hocamızın dersleri sayesinde zayıflayan hafızlığımı güçlendirdim ve fakültede iken ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıflarda hatimle teravih kıldırıma başlamıştım. Bir ara şu an İstanbul Müftüsü olan Prof. Dr. Mehmet Emin Maşalı ile bir ara sınıf arkadaşım vetalim hocam da olan Hafız Osman Şahin ile bir de Prof. Dr. Muhammed Boynukalın hoca ile beraber onar sayfa okuyarak birlikte hatimle teravih namazı kıldırımtım.

Ali Osman hoca öğrencileri hafızlığa en başından alarak mı başlatıyordu?

“Bunu şöyle izah etmek mümkün: İlahiyattaki öğrenciler burayı genelde bilinçli olarak seçip gelen öğrenciler olduklarından ve keza bizim dönemimizdeki öğrencilerin çoğunluğu belli bir seviyeye gelmiş öğrenciler olduklarından, Kur'an okuma konusunda bir sıkıntıları olmuyordu. Şimdi yeni nesle baktığımızda, İlahiyat fakültesine gelip de Kur'an okumasını

bilmeyen çok sayıda öğrenci ile karşılaştığımız oluyor. Ancak bizim dönemimizde İlahiyat Fakültesi'ne gelip de Kur'an okumayı bilmeyen hatta seri okuyamayan hiçbir arkadaşımı hatırlamıyorum. Çünkü o zamanlarda İmam Hatiplerde Kur'an okumayı bilmeyen kimseyi mezun etmiyorlardı. Dolayısıyla bizler zaten fakülteye Kur'an okumasını bilerek belli bir seviye kat ederek gelmiştik. Dolayısıyla Ali Osman hoca ile hafızlık yapanlar zaten hazır ve yetişmiş öğrencilerdi. Hocamız onları hemen hafızlığa başlatıyordu. Eline geçirdiğini hafız yapıyordu. Bazen bir yılda kırk öğrenciyi hafız yapıp onlara icazet merasimi yaptığı oluyordu.

Hocamızın kişiliği hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Ali Osman Yüksel hocam bana göre biraz sert mizaçlıydı, ama hayata esprili bakan bir yönü de vardı. Nüktedan bir insandı. Tabii mizacının çok yumuşak olduğunu söyleyemem. Bilhassa öğrencilerine karşı derste çok disiplinliydi, fakat öğrencisi belli bir aşama kat ettikten sonra ona çok merhametli davranırdı. Aynı zamanda çok cömert bir insandı. Bizleri periyodik olarak haftasonları evinde kahvaltıya davet ederdi. Üsküdar'da İhsaniye mahallesinde oturuyordu. İhsaniye Camii'nde sabah namazını kılardı sonra bize kahvaltıda Kayseri mantısı ikram ederdi. O mantıların lezzetini hala unutamam. Onun evine gideceğimiz zamanlar çok mutlu olurduk. Hepimiz uzak yerlerden geliyorduk. Ben mesela Fatih'te Vefa'da İlim Yayma yurdunda kalıyordum. Oradan sabah namazında yola koyulurdum. Hocada çok büyük bir Kur'an aşkı vardı. Elhamdülillah bu aşk bütün Türkiye'yi sardı. Şimdi Türkiye'deki İlahiyat Fakültelerindeki hafızlık programlarının hemen hemen hepsi Ali Osman Yüksel hocaya dayanır. Belki bireysel olarak ilahiyatlarda hafızlık yaptırılanlar olmuştur, ancak sistematik olarak hafızlığı İlahiyat Fakültesinde işlevsel hale getiren hocamız Ali Osman Yüksel'dir. Hatta emekli olduktan sonra yirmi yıl kadar, sağlık sorunları başlayana dek, hiç ara vermeden meccanen hiçbir maddi karşılık almadan Marmara İlahiyat Fakültesinde hafızlık yaptırmaya devam etti. Ve onun mesaisi sabah namazından önce başlar öğlene kadar devam ederdi.

Hocam, Abdullah Emin Çimen olarak sizin Türkiye'deki hafızlık eğitimiyle ilgili görüşlerinizi alabilir miyiz?

Üniversite öğrencilerinin hafızlık yapması, özellikle İlahiyat öğrencilerinin hafızlık yapması daha sağlıklı bir uygulamadır. Bilimsel olarak yaptığımız alan çalışmalarımızla bizzat hafızlık için yaptığımız anket çalışmalarımızla Türkiye'de hafızlık yapanların yaklaşık yüzde seksen beşinin daha sonraki süreçlerde hafızlığını unuttuğu tespit ettik. Ancak elimizde

net bir bilgi olmamakla birlikte şunu söyleyebilirim ki İlahiyat fakültesinde hafızlık yapanların hafızlığı unutma oranları belki yüzde on bile değildir. Diğer taraftan çok küçükken hafızlığa başlatılıp hafız yapılanların hafızlıklarını koruma oranı da çok düşüktür. İlahiyat fakültesinde hafızlığa başlayanların hafızlıklarını koruma oranı yüzde doksan ve belki daha fazladır. Dolayısıyla Türkiye'deki hafızlık sisteminin ciddi bir şekilde gözden geçirilip, ciddi ve yeni bir bakış açısıyla yeniden planlanması gerekmektedir. Çünkü bu şekilde yüzde seksen beş hatta yüzde doksan oranında verimsiz bir hafızlık eğitim sistemini sürdürmemizin anlamı yoktur. Dünyada bu kadar verimsiz bir eğitim sisteminin olduğunu, Patagonya veya Kamboçya'da bile hatta Afrika'nın en ücra köşesinde bile olabileceğini düşünmüyorum. Bunları Türkiye'deki hafızlık eğitimi için söylüyorum. Türkiye'de 10-15 yaşlarındaki çocuklara hafız olmalarını sağlamak için binlerce hoca istihdam ediyoruz ve milyarlarca para harcıyoruz ve bu çocukların en mutlu ve en verimli olacağı çağlarında büyük bir kısmının mutsuz olmalarını sağlıyoruz. Ve dolayısıyla, onları, bu şekilde bir halet-i ruhiyeye sokarak sonraki hayatlarında Allah'a ibadetten uzak yaşamaya itmiş oluyoruz. Bilinçsiz ve zorla yaptırılan hafızlığın faturası ağır oluyor. Bu sistemin sürdürülebilecek bir yanı yoktur, bunda ısrar etmenin de akla, mantığa ve bilime uyan bir yanı da yoktur. Bu durumun yanlış olduğunu belirttiğim halde Diyanet İşleri Başkanlığı'nın hiçbir Din Şurası'nda benim bu konuları işlediğim tebliğim kabul edilmiyor. Bizim camiamız eleştiriye kabul etmiyor. Ben uzun yıllardır Van'da, Çanakkale'de, Ağrı'da ve İstanbul'da bu hafızlık sistemini sürdürüyorum ama ne hikmetse sayı üzerinden hafızlık sistemi konusunda idarecilerimiz, büyüklerimiz ısrarcılar. Yıl sonunda kaç hafız yetiştirdik hesabı yapıyorlar. Yıl sonunda “Bir ömür Kur'an'a ve İslam'a hizmet edecek kaç hafız yetiştirdik?” hesabı yapan pek yok. Benim idrakim bu durum anlamaya yetmiyor. Kur'an kurslarımızın, hocalarımızın yeniden gözden geçirilmesi lazım ve hafızlığın artık büyük oranda İlahiyat Fakültesi öğrencilerine yönelik yaptırılması lazım. Kur'an kurslarını, İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin yurdu haline getirip, sistemin İlahiyat Fakültesi ve İslami İlimler Fakültesi öğrencileri üzerinden yürütülmesi lazım. Bu şekilde yapılacak hafızlığın sonuçlarının çok daha verimli olacağını düşünüyorum. Bu durumu Diyanet'in artıları-eksileriyle, eğrisiyle-doğrusuyla masaya yatırıp bu işe gönüllü insanların katılacağı toplantılarla bir çözüme kavuşturması gerektiğini ve bedeli neyse de ödemesi gerektiğini düşünüyorum. Bazı hocaların buna karşı çıkacağını da biliyorum. Ben bunu da kısmen şuna benzetiyorum: Matbaanın Osmanlı'ya geç gelmesinin sebeplerinden birinin hattatlar olduğu söylenir. Çünkü matbaanın gelmesiyle birlikte

bürokrasiye en yakın olan bu binlerce sayıdaki hattat insanın işsiz kaldığını düşünün. Benim de bu önerdiğim sistem geldiğinde Kur'an kursunda hafızlık yaptıran hoca sayısı belki çok azalacaktır. Diyanet bunları nasıl istihdam ederiz, bu sistem eskiden beri böyle yalan yanlış bir şekilde yürüyordu, 100 tane 1000 tane hafız yetiştirdik, diye rakamlarla insanlara hava atıyorduk, programlar yapıyorduk bunları yapamayız, diye düşünecektir. Bunu zaten şu an Diyanetin ilgili birimlerindeki idarecilerin yapabileceği bir iş olduğunu da düşünmüyorum. Bunu yapsa yapsa şuanki nesil yapabilecektir. Bunları da söylüyorum, çünkü belki bizden çok daha fazla bu işe gönül vermiş olan insanlar, bu idarecileri ikna eder ve bu köhne sistem değiştirilmiş olur. İmam Hatip ortaokullarında hafızlık sistemi yapılıyor ama orada da çok aksaklıklar olduğunu alandaki hocalardan duyuyorum.

Zaman zaman hafızlıkla ilgili yapılan toplantılarda bu durum sıkça dile getiriliyor. Bende bir dönem Abdurrahman Gürses Hafızlık İmam Hatip Lisesinde hiçbir hafta ara vermeden bir dönem derse gittim. Oradaki uygulamayı da gördüm. Çok iyi niyetli çabalarının olduğunu din öğretimi genel müdürü olan Dr. Nazif Yılmaz beye de aktardım. Nazif Yılmaz beyin yürüttüğü çabaları da çok takdir ederim. Nazif hocada Ali Osman hocadan kısa süre de olsa hafızlık yaptığı için onun gibi bir yöntem uyguluyordu. Bakın bir adam bir sistem inşa ediyor, bir ömürfedakârlık ortaya koyuyor ve onun yetiştirdiği nesil içerisinde yer alan Millî Eğitim Bakanlığında görev alan biri bunu bütün Türkiye'ye yayıyor. Bir insanın fedakarlığı ülkenin değişimine vesile oluyor.

Darbeler döneminde hocamız da muhtemelen zorluklar yaşamıştır. Çektiği sıkıntılardan hiç bahsetti mi?

“Ben 80 darbesinde orta son sınıfta okuyordum. Darbecuma günü yapılmıştı. Bende rahmetli babamla birlikte o gün sabah namazına gitmiştim. Darbe öncesinde sağcı solcu çatışmaları vardı ve bir de ilim ehli insanlara da bazı soytarılar tasallut olmuşlardı. Biz camiye giderken babam namaza silahıyla giderdi. Rahmetli sabah namazından sonra camiden bir saat sonra çıkardı. Hafızlık hocam Dondu Mehmet hocada orada olurdu. İşte o gün namazı kıldık bir saat kadar zikir, ibadetle meşgul oldular. Ben de o gün okula gideceğim ama camide hafızlığımı tekrar ediyordum. Ya babam dinliyor ya da diğer hocam dinliyordu. Sonra çıktık baktık caminin etrafında askerler var. Babam hemen beni içeri soktu ve silahını bana verdi. Yani anlayacağınız o dönemde sadece siyasetle uğraşanların değil ulemanın da hayatı tehlike altındaydı. Keza babamın da hiç siyasetle bir ilişkisiyoktu, hiçbir partiye gidip gelmezdi. Bir

ilçe müftüsüydü. Ona rağmen bazı insanların babama düşmanlık yaptığını, kendilerini solcu olarak lanse eden ve hatta bazı sağcı olanlar bile birkaç defa babamın yolunu kesip hakaretler edip, dövmeye yeltendiklerini biliyorum. Babam sünnet olduğu için devamlı yanında büyük bir baston taşırdı. Bilhassa o bastonun babamın hayatını kurtarmaya vesile olduğunu kendisinden duymuştum. Zaten ondan sonra da silah taşımaya başlamıştı. Maalesef o dönemler böyle geçmişti. Yani o darbe dönemi ve darbe öncesi olayları Müslümanları da İslam düşmanlarını da kaypaklaştırıyordu. Sahtekârlar bu durumlarda fırsat kolluyorlardı, o dönemlerde de dini kullanan sahte cemaatler vardı. Babam onlara hiç müsaade etmezdi. Herhafta sonu istisnasız mesai kavramı olmadan köylere giderdi. Diyanetin basmış olduğu 250 hadis kitabını ezberleyen imam ve müezzinlerin tamamına resmisiçil notu olarak yüz puan vereceğini söyleyerek yüzlerce imam ve müezzine 250 hadis-i şerifi ezberlettiğini biliyorum. İşte Allah için böyle fedakâr insanlara bile o dönemde düşmanlar peyda oluyordu. Ali Osman hocanın darbe ile ilgili bana anlattığı bir hatırasını hatırlamıyorum. 1985 yılında bizim fakülteye geldiğimiz yıllarda darbenin etkileri devam ediyordu. Salih Tuğ adında bir hocamız vardı kendisi çok ihlaslı bir insandır. Darbenin etkisinin olduğu o geçiş dönemlerinde hala darbe anayasası etkindi. Darbeciler iktidardaydılar. Salih hoca sınıfları gezip sakallarımızı kesmemiz, düzeltmemiz konusunda çok dikkat çekmeyelim diye bize nasihatlerde bulunurdu. Biz onun ihlasını o zamanlar fark edemezdik. Hocanın aslında fakülteyi korumaya çalıştığını anlamazdık. Hocaların kanunen sakal bırakması da yasaktı. Ama Ali Osman hoca ne kanunu takardı ne dekanı. Yasak olmasına rağmen sakal bırakmıştı. 28 Şubat darbecileri fakültelerde baş örtülü kızları coplamaya başladıklarında hocanın bu durum çok ağrına gitmişti. Kızların çektiği eziyetleri, haykırıışlarını hiç unutamam. O dönem ben de Marmara İlahiyatta asistan idim. Polislerce coplanan o kızlarımızın yanında durup onlara destek olmadığım için üniversiteden atılırim korkusuyla onların yanından geçip okula girerken çok hayıflanırdım. Hiçbir hoca da cesaret edip o çocukların yanına gitmemiştir. Hatta İlahiyat Fakültesinde devlet böyle emrediyor neden karşı çıkıyorsunuz, devlet başınızı açın diyorsa sizin de başınızı açmanız dinin emridir, siz devlet düşmanısınız, diyerek karşı çıkan hocalar bile olmuştu.

Post-modern 28 Şubat darbe sürecindeki bir anımı anlatayım. Ali Osman Yüksel hoca o toplantıda var mıydı yok muydu bilmiyorum. Ankara İlahiyattan Ömer Özsoy adında bir şahısgeldi. Kendisi tefsir profesörüydü. Kur'an-ı Kerim ve tefsir hocalarını, asistanları, bir de yüksek lisans ve doktora yapanları da topladılar. Ben de o zaman asistan doktora

öğrencisiydim. Bende böylelikle toplantıya katılmıştım. Adam geldi iki saat kadar konuştu ve konuşmasını “Tanrı kadını baş örtülü tasarlamamıştır.” diyerek tamamladı. Oradaki yaklaşık 15-20 kişiden oluşan hocalara Kur’an’da baş örtü diye bir şey yoktur, bu uydurmadır, özetle siz insanları kandırarak çocukları kötü yola düşürüyorsunuz, siz suçlusunuz dedi. Ben o an çok sabırsızlanmıştım. Oradaki hocalar neden adamın sözünü bölüp haddini bildirmiyorlar diye. Sonra herhalde nezaketen adamın sözünü bölmediler diye düşündüm. Toplantı bitiminde mutlaka ağzının payını verirler sandım. Ancak toplantı bitti söz almak isteyen var mı diye sorulduğunda hocalara baktım hiçbirisi söz alıp konuşmadı. Ve işte ben o gün “İlahiyat fakültelerinden adam olmaz.” dedim ve ben el kaldırdım. Ömer Özsoy’a ağzıma geleni saydım. Ondan sonra bir arkadaş daha benden cesaret aldı ve konuştu, o da benim gibi öğrenciydi. Toplantı bittikten sonra Sadrettin Gümüş hocam benim ilekonuştu. Sadrettin hocamın çok iyi niyetli olduğuna inanıyorum. Bana dedi ki “Oğlum Abdullah ne yaptın?” Ben de ne yaptım hocam diye sorunca; “Oğlum görmedin mi salonda bir adam bizi kameraya alıyordu. O istihbaratın adamıydı, Allah senin sonunu hayır etsin” dedi. “Başına bir sıkıntı gelmesinden endişe ediyorum” diye ekledi. Ben de “Hocam, sizler hocalarım olarak adamın hak ettiğini söylemediğiniz için iş bana düştü, söylediklerimi Allah rızası için söyledim, Allah’ın takdirine razıyım” dedim. Hamd olsun aradan yirmi yıldan fazla bir zaman geçti hala fakültede çalışıyoruz.²⁸ Şubat sürecindeki benzeri başka bir anımı da anlatayım; Her yıl tefsirciler farklı bir şehirde farklı bir ilahiyat fakültesinde toplanırlardı. O yıl Ankara İlahiyatta toplanmışlardı. Rahmetli Prof. Dr. Zeki Duman hoca vardı. Kayseri İlahiyatta dekanlık da yapmıştı, çok ihlâslı bir hocaydı, *Beyanu’l-Hak* Kur’an-ı Kerim’in Nüzul Sırasına Göre Tefsiri adlı üç ciltlik tefsir de yazdı. Toplantıda gündem dışı söz aldı ve dedi ki: Arkadaşlar! Türkiye’de Kur’an-ı Kerim’in manasını ve tefsirini en iyi bilen kişiler sizlersiniz. Allah’ın emrinin ne olduğu sizler çok daha iyi bilirsiniz. Eşlerinizin başları örtülü, kızlarınızın başları örtülü, atalarımız, dedelerimiz, ninelerimiz bunu Kur’an’ın en önemli emri diye bildiler ve bizlere naklettiler ve şimdi kız çocuklarımız bu dini inancı devam ettirdikleri için üniversitelere giremiyorlar. Üstelik terörist muamelesi görüyorlar. Ne olur bir deklarasyon hazırlayalım ve ortak basın açıklaması yapıp baş örtüsünün Allah’ın emri olduğunu ilan edelim. Çocukların bu yükünü biraz olsun hafifletmiş oluruz, karşılaştıkları barbarca muamelelere az da olsa engel olalım, dedi. Hoca bu şekilde konuşunca salonda bir uğultu oldu ve hocaya hakaretler yağmaya başladı. Sen haddini bil, ne dediğinin farkın da mısın, biz devletin memurlarıyız, bu sana mı kaldı şeklinde söylemlerde bulundular. Orada hoca sanki

çok büyük bir suç işlemiş, sanki dünyanın en suçlu adamıymış muamelesine maruz bırakıldı ve hocayı susturdular. Hocanın teklifine orada bulunan yüzden fazla tefsir ve Kur'an hocası arasından sadece birkaç kişi destek verdi, kahir ekseriyet hocanın teklifine karşı çıktığından başörtüsünün Allah'ın emri olduğuna dair bir karar alınamadığı için basın açıklaması da yapılmadı.

Ali Osman hoca kendi hocaları hakkında hiç bahseder miydi?

Ali Osman hocam hocalarından bahsederdi. Mesela hoca saygısını o kadar çok anlatırdı ki bu bağlamda bize birkaç defa şu olayı anlattı: Yanlış hatırlamıyorsam bir tercüme kitabı olan *Kur'an Tarihi ve Kur'an Okumanın Edepleri* eserinde bu konu anlatılmaktaydı, bize o kitaptan nakletmişti. Hocanın biri, bir gün her zaman oturduğu koltukta öğrencilerine ders verirken cümlesini dahi bitirmeden cümlesinin ortasında aniden kalkıp oturmaya başlamış, yani münasebetsiz bir şekilde fişek gibi ayağa kalkıp oturuyormuş. Bu hadiseyi anlatıp “Gençler, o hoca niçin böyle davranmıştı biliyor musunuz?” diye bize sormuştu. Talebeleri o hocaya sormuşlar, “Bir şey mi oldu neden bu şekilde ayağa kalkıyorsunuz bir rahatsızlığınız mı var? Sizi böyle hiç görmemiştik” demişler. Hoca da “Bir rahatsızlığım yok evladım” demiş, “Kendisinden ders okuduğum bir hocamın beş altı yaşındaki çocuğu benim karşımda oynuyor, o çocuk benim göreceğim yere geldiğinden hocama hürmeten sanki hocam gelmiş gibi düşünerek ayağa kalkıyorum” diye cevap vermiş. Ali Osman hoca bu olayı bize de bazen anlatıyordu ve ben de hocalarıma böyle saygı göstermeye çalışıyorum, demişti. Dolaylı olarak bizden de böyle bir edep istiyordu.

Ali Osman hocayla birlikte uzun bir seyahat geçirdiniz mi?

Öyle uzun bir seyahate gitmedik ama bir Riva yolculuğumuz oldu. Riva'ya günü birlik gitmiştik. Orada da hep böyle espriler yapardı. Her şeyde bir nükte bulurdu ve ben hocanın nüktelerinde bir zekâ parıltısı görürdüm.

Ali Osman Yüksel hocanın kıraati hakkında neler söylemek istersiniz? Osmanlı usulünü mü yoksa başka bir usul mü kullanırdı biraz bahseder misiniz?

Ali Osman hoca esas olarak hangi hocadan etkilendi bilmiyorum ama odasında hep Minşevi'yi dinlerdi. Mustafa İsmail'in okuyuşunu ilk defa onun odasındaki kasetten dinledim. Hoca Minşevi gibi okumaya çalışırdı, yani Arap usulünü uygulardı. Diğer Kur'an-ı Kerim hocaları Ali Osman hocayı bu yönüyle pek tasvip etmezlerdi. Öğrencilerin hocanın odasını

doldurması sebebiyle diğer hocaların onu içten içe kıskanırlardı. Bakıyorlar öğrenciler Ali Osman hocanın odasından ayrılmıyorlar. Hocanın hasbiliği hiçbirinde olmadığı için diğer hocaların odaları ise çoğu kez bomboş olurdu.

Hocanın ders okutma usulü nasıldı?

Klasik Osmanlı hafızlık usulünü uygulardı. Her cüzün sonundan başlatarak hafızlık yaptırırdı. Hafızlığını yapanlar için mutlaka icazet merasimi düzenlerdi. Ali Osman hocadan hafızlık yapmadığım için mi bilmiyorum ama bir gün odasına gittiğim zaman bana dedi ki “Bugün kıraat ilmine başlıyorsun.” Tabi benimde o güne kadar hiç görmediğim, okumadığım, bilmediğim bir kitap getirdi, Paluvi’nin *Zübdetü’l-İrfan*’ın dan bana birkaç satır okutturmuş ve ertesi gün için bana “Bu kitabı al ve gel” dedi. Ben de sahaflardan borç harç bir şekilde kitabı aldım geldim. Ertesi gün hocayla okumaya devam ettik. Yani anlayacağınız beni kıraat ilmine Ali Osman hocam başlatmıştı. Aslında ben hadisçi olmak istiyordum ama oradaki anabilim dalı başkanı bir hocanın sakalımız ile alay etmesi yüzünden hadisçi olamadım tefsirci oldum. Ali Osman hocanın beni kıraate başlatması Kur’an-ı Kerim hocası olmamın yolunu açmıştır. Bu vesileyle Kur’an-ı Kerim ve Kıraat Anabilim dalının ilk kurucu öğretim üyesi olmayı Allahbana nasip etti. Lisans öğrenciliği döneminde rahmetli İsmail Biçer hocadan da birkaç yıl talim dersleri almak nasip olmuştu. Bakın düşünün Türkiye’de ilahiyatlar ilk olarak 1948-1949’lu yıllarda Ankara’da kuruluyor ancak 2010 yılına kadar Kur’an-ı Kerim anabilim dalı yoktu. Yaklaşık 60 sene sonra yeni bir anabilim dalı oluşturuluyor ve onu da Ali Osman hocanın yönlendirdiği bir talebe kuruyor. Ali Osman hocanın vesilesi sayesinde oluyor.

Ali Osman hocanın tasavvufı ile ilgili bahsi geçer miydi?

Hocamız rahmetli Prof. Dr. Esat Coşan efendiyi severdi. İskenderpaşa Camiindeki pazar günkü sohbetlere gidip geldiğini duyardım ve bize zaman zaman bu sohbetlerden bahsederdi. Kendisi, İskender Paşa Cemaatine mensuptu.

Ali Osman hocanın hayal edip de gerçekleştiği bir şey var mıydı?

Eskiden yüksek lisans, doktora yapmak, doçent olmak için Arapça yeterli olmuyordu. Batı dillerinin öğrenmesi gerekiyordu. Onunla başlayanlar mesailerini batı dili öğrenmeye ayırıp doçent oldular, profesör olup ekonomik anlamda imkanları çoğaldı. Ancak Ali Osman hocabütün vaktini ve mesaisini sadece Kur’an’a verdi. Bu sebeple batı dili öğrenecek vakti olmadı. Bana göre Ali Osman hoca Allah katında doçentliğini, profesörlüğünü Kur’an üzerine

ve hafızlık üzerine yaptı. Ben, hocanın organizesinde fakültede kendisinin dışında dört hocasında odalarında hafızlık yaptırdıklarını gördüm. Yani sayıları beşe çıkmıştı. Hem kendisinin günde kırk veya daha fazla öğrenciyi dinlemesi hem de diğer hocalarında buna yakın sayıda öğrenciye hafızlık yaptırması aynı zamanda onlara burs vermeleri söz konusuydu.

Hocam bu konuda son olarak ilave etmek istediğiniz bir şey var mı?

Hocamız çok ihlaslı bir adamdı. Hayatını Kur'an'a adanmış bir Kur'an aşığıydı. Ali Osman Yüksel hoca kimdir dendiğinde ömrünü Kur'an'a adanmış adam diyebilirim. Allah bana da öyle bir nimet nasip eylesin. Hocanın Kur'an'a olan hizmetinden dolayı herkes onu hayırla yad etti, zaten kendisi Kur'an'a hizmet ettiği için çok mutluydu. Dünyanın en güzel hizmetini yaptığına inandığı için o kadar huzurlu o kadar mutlu bir hayatı vardı ki siz dünyanın en zengini bile olsanız onun yaşadığı hazzın çok küçük bir kısmını bile tadamazdınız.⁶⁹

2.3. Çocuklarının Dilinden Ali Osman Yüksel

2.3.1. Hafize kızı Ümmügülsüm hanımın dilinden babası Ali Osman Yüksel

Ben Ümmügülsüm Kahraman. Babam Ali Osman Yüksel'in altı çocuğundan beşincisiyim. Kendisi hakkında kısaca malumat vermeye çalışacağım.

Babam Ali Osman Yüksel, 1939 Kayseri doğumlu olup küçük yaşta dedemin kısıt imkanlarıyla hafızlığını yapmış (Kayseri Mustafa Taşcıoğlu Kur'an Kursu). Arapça gibi eğitimlerini yine orada almış. Daha sonra dışardan ortaokul ve liseyi bitirmiştir. Başta Kayseri olmak üzere imamlık görevlerinde bulunmuş, İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'nü kazanarak İstanbul'da hem imamlığa hem de enstitüye devam etmiştir. Ben İstanbul'a geldiklerinde 2 yaşındaymışım. Pazarbaşı mahallesinde, Fenai Ali Camiinde imammış o zaman.

Babam son derece dinine bağlı ve sert mizaçlı bir insandır. Bu yüzden kendisinden çekinilirdi. Aynı zamanda evine, ailesine bağlı idi ve bizlerin yetiştirilmesine büyük önem verirdi. Altı çocuğunun altısını da kendisi okutmuş; Kur'an-ı Kerim, tecvit ve dini bilgiler hususunda büyük gayretler göstermiştir.

⁶⁹22.09.2019 tarihinde talebesi Prof. Dr. Abdullah Emin Çimen ile yapılan röportajdan bazı bölümler buraya alınmıştır.

Sert mizacının yanında, aynı zamanda çok şakacıydı. Bizimle oyunlar oynar, gezmelere götürürdü. Ailece akraba, eş dost ziyaretleri; milli saraylar, piknik ve benzeri gezmeler yapardık. Hatta Ankara’da oturduğumuz zamanlarda 23 Nisan, 19 Mayıs törenlerine de gittiğimizi hatırlıyorum.

Kendisi Kur’an sevdalısı bir insandı. İmamlık yaptığı zamanlardan beri sürekli talebe okutmuş ve bunu İlahiyat Fakültesindeki hocalığı zamanında da sürdürmüştür. Akraba ve aile dostlarımızın çocukları eve gelerek kendisinden ders alırlardı.

Zannediyorum İlahiyat Fakültesindeki hocalığı esnasında kendisinin hafızlık sevdası had safhaya ulaşmıştı. Kur’an ile ilgili şiirler, yazılar yazıyordu.

İşte bu sıralarda, ben ilkokul 5. sınıfa giderken beni ezbere başlattı. Günde yarım sayfa şeklinde cüz başlarından ezberliyordum ve kendisi işe gitmeden dersimi dinletiyordum. Daha sonra ilkokul bitince hafızlığa tamamen başlattı. 2 sene içinde hafızlığımı bitirdim. Hemen Arapça okutmaya başladı. Ardından Arapçayı pekiştirmem için hadis okuttu. Belli bir seviyeye geldikten sonra benim de çevremdeki arkadaşlarıma dersler vermemi teşvik etti ve ben de okutmaya başladım.

Bu arada okul tahsilimize de önem veriyordu. Maddi durumumuz çok iyi olamamasına rağmen hepimizi okutmaya gayret etmiştir. Kendisinin teşvikleri sayesinde ortaokul ve liseyi dışardan bitirdim. Daha sonra ilahiyata devam ettim. Kendisinin yetiştirdiği ilk hafızın ben olduğumu söylemişti bana.

Daha sonra diğer kardeşlerimden ve torunlarından da hafız yapma girişiminde bulundu ama olmadı. Aileden benden başka onunla hafızlık yapan çıkmadı. Bunun sebebinin daha önce belirttiğim sert mizacı ve tabi ki hafızlık yapmanın kolay bir iş olmaması olduğunu düşünüyorum.

Bu arada kendisi fakülteadaki ilmi kariyerine de devam ediyordu. Onun çaba ve girişimleri neticesinde fakültede kıraat odası açıldı. Arzu eden talebeler gelip orada ders veriyorlardı. Çok yoğun çalışıyordu. Kız ve erkek talebeleri hafta sonları bile eve gelip ders veriyorlardı. Bazen kız talebelerini bana da dinlettiriyordu. Hatta kız öğrencilerin kaldığı öğrenci evlerine birlikte giderdik. Onlara takviye Arapça dersleri verirdi, beni de yanında götürürdü. Yine benim Kur’an kursu hocası olmamı da kendisi teşvik etmiştir.

Fakülte'deki bu çalışmaları neticesinde pek çok hafız yetişti. Bu ğrencileriyle de irtibatı kesmezdi. Onları arar, sorardı. Hatta ailecek evlerine ziyarete giderdik. Aynı zamanda bu talebelerinin maddi ve manevi ihtiyaçlarıyla da ilgilenirdi. Eve getirip yemek yedirir, ihtiyacı olana giyecek vs. de tanıdığı esnaf dostlarından temin ederdi.

şehirler arası bir ziyarete gittiğimizde, yolda namaz kılmak için mola verdiğimiz bir caminin imamının onun talebesi çıkması artık alıştığımız bir durumdu. şu anda Türkiye'nin her tarafında gerek imam gerek fakülte hocası olarak dini mekanlarda pek çok ğrencisi mevcuttur.

Herkesin hafız olmasını istiyordu. Özellikle hocalık makamında olan kişilerin hafız olmasının şart olduğunu söylerdi. Kur'an'ın yanlış okunmasından şikayetlenir ve doğru okutmayı dert edinirdi.

Emeklilik zamanı geldiğinde hiç istemeyerek emekli oldu. Bunun zerine bir boşluğa düştü. Yıllardır devam ettiği okulundan öğrencilerinden ayrıldığı için çok üzülüyordu. Bunu biz de açıkça görüyorduk. Birkaç sene sonra kendisine hafızlık eğitimini tekrar devam ettirmesi için teklif geldi. Büyük bir sevinçle tekrar fakülteye, kıraat odası'na devam etmeye başladı. Bu arada kendisinin başlatmış olduğu bu eğitim fakültede yayılmış, başka hocalar da hafız yetiştirme içine girmişlerdi.

En az beş sene bu şekilde devam etti zannediyorum. Artık yavaş yavaş kendisinde unutma belirtileri başladı. Mesela gittiği yeri şaşırıyordu. Otobüse bindiğinde ineceği yeri karıştırıp başka yerlere gittiğine şahit olduk birkaç kere. Yine namaz kılariken birkaç rekt kılıp bıraktığı oluyordu. Daha sonra fakülte'deki odasından eve gelmemeye başladı. Her gün annemden babamın eve gelmediğini öğreniyorduk. Telaşla yola koyulup fakülteye gidiyor, oradaysa alıp eve getiriyorduk. Bazen yola çıkmış oluyordu, yollarda arayıp bularak eve getiriyorduk akşam saatlerinde. Bu şekilde uzun bir süre devam etti. Anneme artık fakülteye gndermemesini söyledik. Ama her sabah saat altıda kalkıp, ille de gideceğim diye ısrar edip kapıdan ayrılmıyormuş ki annem kapıyı açıp göndermek zorunda kalıyormuş.

Daha sonra birkaç sefer kayboldu, bir keresinde polisler bulup getirdiler. Biz de aile olarak artık başında durmamız gerektiğine karar verdik ve nöbetleşe annemin yanında kalmaya başladık.

Zamanla alzheimer hastalığı ilerledi ve hiçbir şey bilmez bir hale geldi. Şu anda dünyadan bihaber şekilde yaşamaktadır. Kulakları iyi duymuyor. Yeme içme, oturup kalkma işlerini tamamen bizim yardımımızla yapıyor. Birkaç sefer hastanede yattı, bağırsak sorunu nedeniyle ameliyat oldu.

Pek konuşmasa da arada sırada kendi kendine ya da bize bir şeyler söylüyor. Bazen de bir ayet okuduğunu duyuyoruz. Tabi ki her şey Allah'ın takdiri, Allah Teala'dan sıhhat afiyet dilemekten başka bir şey gelmiyor elimizden.⁷⁰

2.3.2. Oğlu Ömer beyin dilinden babası Ali Osman Yüksel

Selamun aleyküm. Adım Ömer Yüksel, Ali Osman Yüksel hocamızın altı çocuğundan en küçük çocuğuyum. 1970 yılında İstanbul Üsküdar ilçesinde dünyaya geldim. Şu an inşaat firmasında çalışmaktayım. Babam 1939 yılında Kayseri'nin Felâhiye ilçesinde dünyaya geldi. O yıllarda köylü bir ailenin en büyük çocuğudur. Rahmetli dedem İbrahim Yüksel köyde gizirlik ve reçberlik yapan fakir bir ailede yaşamaktadırlar. O yıllar yokluk ve zorluk yıllardır. İbrahim dedem Ali Osman hocamızı kendi gibi reñberlik yapmasın diye okutmaya karar verir ve ilk olarak köyümüzde merhum Mustafa Yazıcı hocamızdan ders alması için kendisine rica ederek şöyle der; eti senin kemiği benimdir. İlk Kur'an-ı Kerim derslerine böylece başlar. Köyde hem ilkokula gider hem de Kur'an talebeliğine devam edecektir. Ayrıca fıkıh derslerini de Muhammed Yazıcı hocadan almıştır. İlkokul 3'e kadar okuduktan sonra hafızlığa başlar. Kayseri'de bulunan Taşcıoğlu Kur'an kursunda hafızlığa başlar ve yıllarca burada bulunan zamanın hocalarından Hasbeklihoca ve Mümin Genç hocadantedrisat görmüştür. İlmi icazetini aldıktan sonra referanslı olarak Kayseri Örnekevler Camii'nde müezzinlik görevine başlar. 1962 yılına kadar burada devam eder ve 1962 yılında İmam Hatip okulunu dışarıdan bitirip imamlık imtihanlarına girer. Kayseri Hacı Velet Camii'nde görev alır ve daha sonra Yanıkoğlu camii'nde görev yapacaktır.

1969 yılında Yüksek İslam Enstitüsü imtihanlarına girer ve kazanır. İstanbul'a tayinini ister. Zeynep Kâmil'deFenai Ali Efendi Camii'ne İmam Hatip olarak atanır. Artık hem okuyup hem de imamlık görevini yapmaktadır. 1974 yılında Yüksek İslam Enstitüsü'nü bitirdikten sonra Tarsus'a müftü vekili olarak tayini çıkar. 1978 senesine kadar burada kalır ve daha sonra Yüksek İslam Enstitüsü'ne asistan olarak devam eder. 1970 senesinde Ben İstanbul Üsküdar'da doğdum, 1979'dan sonra babam İstanbul'da görev hayatına şimdiki

⁷⁰05.05.2021 tarihinde talebesi Ümmügülsüm Kahraman ile yapılan röportajdan bazı bölümler buraya alınmıştır.

Marmara İlahiyat Fakültesinde devam etmiştir. Babam altı kardeşimizin altısını da din adamı, hafız olsun diye yetiştirmeye çalıştı. Bize bu yolu her daim telkinde bulundu. Mesela ben kendimden örnek vereyim. 1979'da hafızlığa başladım. İyi güzel fakat hafızlık çok özveri, çok ilgi isteyen zor bir görev. Bunu ben bir türlü beceremedim. Babam da beni İmam Hatip Okuluna yazdırdı. Orada okumak nasip oldu. Babamızın vermiş olduğu ahlaki ve dini temel bilgiler ve yetiştirme tarzı bizi bugünlere getirdi çok şükür. Babam ailemizden sadece Ümmügülüm ablamızı hafız yapabildi. Sadece ona nasip oldu.

Babam çok düzenli ve tertipli bir kişidir. Hafız olanlar bilirler. Hafızlık demek Kur'an-ı Kerim'i ve ahkâmını, imanı ve ihlâsı ile yaşamaktır. Hafızlık demek ömrünün sonuna kadar onu muhafaza etmektir. Hafızlık, atalet ve ilgisizliğe gelmez her an her gece ve gündüz ayetler ve tefsirleri arasında gezinmektir. İşte babam Ali Osman hocamız bu vasıfları gücü nispetinde yapmaya gayret ederdi. Bu şekilde talebelerini de yetiştirmeye özen gösterirdi. Ders alma hususunda çok titiz bir şekilde davranır, en iyisi olması için çaba gösterirdi. Mesela ben oğlu olarak aynı zamanda onun talebeliğini de yaptım. Örneğin bir Fatiha suresini bile Ali Osman hocamızdan geçmek oldukça zordu. Tam ve güzel okumadan dört dörtlük olmadan kesinlikle sizi diğer bir sureyi şerife geçirmez ve bir harfi bile mahreci bozuk olursa onu kabul etmezdi. Talebeleri onun dersinde çok zorlanırlardı belki ama, sonunda dört dörtlük bir hafız olup icazetlerini alırlardı. Babam Ali Osman hocamız her zaman doğal ve doğru bir insandır. Kesinlikle eğri bir şeye doğru demez ve onu yapabildikçe doğrultur, düzeltirdi. Kendisi sağlığında görevini hiç aksatmadan son ana kadar derslerine gitmiştir. Talebelerini iyi bir şekilde dinler, onların dersine çok önem verirdi. Kendilerini dört dörtlük yapmadan kesinlikle derslerini almaz, ilk önce derslerini çok iyi yaptırır sonra onu dinlerdi.

Efendim babam bize her zaman doğruyu ve iyiyi tavsiye etmiştir. Bir babanın evladına yapacağı bütün dini ve hayati uyarıları yapmıştır. O görevini en iyi şekilde yapmıştır diye umut ediyorum. Bizler belki dini alanda onlar gibi olmadık ama bizlere aşıladıkları İslam terbiyesi ile çalıştığımız başka işlerde doğru yoldan ayrılmadan bulunduğumuz yerlerdeki insanları dine ve İslam'a karşı sevgi aşılama çalışmışızdır. Babamın bizlere tavsiyesi; doğru insan her yerde lazım, sadece din adamlığında değil. Mesela bir şoför direksiyonda araç sürerken Allah için, din için yaşıyorsa İslam'a hizmet ediyor demektir. Babam bana, oğlum bu memlekette Allah'tan korkan şoför de lazım doktorda lazım, hâkim de lazım, asker de lazım. Bizim görevimiz de bunlara dini, İslam'ı öğretmektir, derdi.

Velhasıl Efendim onların döneminde zorluk, imkânsızlık ve baskı vardı. Fakat onlardaki azim ve ihlâs; her şart ve zeminde birlikte çalışmaları, zorluklara boyun eğmemeleri sebebiyle onları başarıya götürmüştür. Babam tüm bu zorluk ve sıkıntıları azimliliği ve ihlası sayesinde aşmış güzel bir örnektir. Mehmet Bingöl hocamıza babam ile ilgili çalışmayı yaptıran kıymetli hocamız Prof. Dr. Abdullah Emin Çimen hocamıza teşekkür eder onların ektiği güllerden olmayı temenni ederim.⁷¹

2.3.3. Oğlu Yahya'dan torunu Mahmut Hüdayi'nin dilinden dedesi Ali Osman Yüksel

İsmim Mahmut Hüdayi Yüksel. Ali Osman Yüksel hoca'nınoğlu Yahya'dan olma en büyük erkek torunuyum. Küçüklüğüm dedemin yanında geçti. Özellikle ilkokul 4.ve 5. sınıfta çocukluğum Üsküdar'da dedemin İhsaniye'deki evinde geçti. Ben de Üsküdar doğumluyum. Kur'an-ı Kerim okumayı ve tecvit talimimi dedemden öğrendim. Böyle devamlı her konuda beraber olunca birbirimizi çok sevdik. O beni çok sevip, devamlı benimle ilgilenirdi. O benim hafız olmamı çok istedi ama hafızlık nasip işi biraz, biraz da kapasite işi. Ben sanata meylettüğimden dolayı hafızlığa gereken ilgiyi gösteremedim maalesef. Dedemin çok arzu etmesine rağmen bu isteğini yerine getiremedim. Evli ve üç çocuk babasıyım. Çeşitli eğitim kurumlarında sanat öğretmenliği yapmaktayım. Bir şekilde dedemin hizmet anlayışını sürdürmeye devam ettirmeye çalışıyorum.

Dedem çok otoriter bir kişiydi evde. Fakat sonradan anladığım kadarıyla dışarıda arkadaşları ve öğrencilerinden işittiğim kadarıyla çok nüktedan ve eğlenceli bir insanmış bazen de ters olan bir insanmış. Genelde neşeli bir insan olduğunu duydum, biraz filozof yapısı olan bir insan ve bu tür özelliklere sahip bir insanmış. Bazı öğrencileri onu hayırla yâd ederken bazı öğrencileri ise kızarak yâd ediyor. Bazı öğrencileri “bir euzü besmeleyi otuz, kırk hatta bir iki hafta aynı euzü besmeleyi çektiriyordu bize” diye şikâyet ediyorlardı. Mesele Kur'an olunca tecvit olunca çok ciddi bir insandı. Her anında her dakikasında bize Türkçe bir kelimeyi bile doğru telaffuz etmediğimizde uyarır, bütün hayatı eğitmekle geçmiştir. Okuldan eve evden okula giderdi.

Evdeki otoriterliğini biz anlayamazdık, bazen onun hoca yapısını çözemezdik, çocuk olduğumuzdan dolayı bize biraz kuralcı davranırdı, fakat sonradan öğretmen olunca anladım ki işini severek en hassas bir şekilde yapmaya çalışmış, özen göstermiş bir insandı. Yaşadığı dönemlerde siyasi baskılar onun kişiliğini biraz etkilemiş. Mesela eğitimcilik hayatından

⁷¹21.04.2021 tarihinde oğlu Ömer Yüksel ile yapılan röportajdan bazı bölümler buraya alınmıştır.

birkaç olay biliyorum. Duyduğum hatıralar var ve bazı ders notlarını biliyorum. Örneğin sakalı zorunlu hale getirmiş, hatta verilen ödevi yapmasa bile sakalı varsa sakal bırakmışsa, birde güzel kokulardan misk kokusu sürünüyorsa ona biraz esnek davranır, dersten geçirirmiş. Sebebi ise şöyle: İlahiyat Fakültesinde hoca olmuş bir insan düşünün, hayatı din olmuş, imamlıktan İlahiyat fakültesine geçmiş, gayretle imtihanlardan başarılı olarak akademisyen olmuş, İlahiyatta olduğu ilk sene çok güzel gür sakalı varmış (biliyorsunuz sakal bırakmak sünnettir), o dönemdeki üniversitelerde uygulanan siyasi baskılardan dolayı zorla sakalını kestirmişler. Ona iki seçenek sunmuşlar; ya sakalı kesecek fakültede hoca olarak devam edeceksin, ya da İlahiyat Fakültesindeki görevinden istifa edeceksin. Bu derece baskı yapılırca sakalını kesmiş, ama öğrencilerime sakalı mecburi yapacağım, demiş. Bu şekilde sakala önem veren birisi işte.

Dedemde gördüğüm en önemli özellik çok fevri idi, her şeyi bir an önce yapmak bitirmek isterdi. Aynı zamanda çevresine karşı daima duyarlı olan, herkese selam veren bir kişiliği vardı. Bir yanlış gördüğü zaman onu düzeltmek için uyarmaktan hiç mi hiç çekinmezdi. Bu konuda çok açık sözlü idi. Televizyon programında canlı yayında dahi bir yanlış varsa insanların önünde kişiyi mahcup düşürürüm diye yanlış düzeltmekten çekinmezdi, kimsenin hatırına bakmazdı, doğru ne ise onu söyler, yanlış da düzeltirdi. Tabi bu özelliğinden dolayı bazı çevrelerce pek sevilmezdi ve programlara da pek çağırılmazdı. İçi dışı aynı olan özü sözü bir olan bir insandı, münafıklık özelliği olan iki yüzlülük kendisinde asla bulunmazdı, bu özelliklerinin tesiri benim üzerimde büyüktür. Onun haricinde pratik zekalı birisiydi, kendi kendine alet edevatlar yapardı. Kuran okutma çubuğu diye bir aleti vardı, geri dönüşüm malzemelerinden bir tane çubuk yapmış, onu kullanırdı. Bunun gibi başka işleri de vardır yani.

Ailemizde dedemin boşluğunu dolduracak kimse yok maalesef. Onu da arıyoruz, hala hayatta aramızda, vefat etmedi elhamdülillah ama alzheimer'dan dolayı artık bizi tanımıyor, ama dolu dolu bir hayat geçirdiğine kaniyim, her hafta Kur'an-ı Kerim'i hatmetmesine tanık olurduk biz. Devamlı Kur'an ile meşguldü. Geceleyin kalkar Kur'an okurdu, gündüz Kur'an okurdu ve okuturdu da. Yeni evlenen birisi olduğu zaman muhakkak onu ziyaret eder, Kur'an-ı Kerim hediye ederdi. Her gittiği yere Kur'an-ı Kerim götürürdü hediye etmek için. Sonradan öğrendik ki maaşının birçoğunu da yaklaşık yüzde altmış kadar kısmını hafız öğrencilere bağışlıyormuş, zekât ve sadaka olarak öğrencilere yardım ediyormuş. Ama şaşırmadık, zaten dedemizin böyle bir yapısı olduğunu biliyoruz. Kendisi yemez yedirir,

kendisine almaz başkası için alırdı, bunu da çok gizli yapardı zaten, bizde sonraları öğrendik bunları. Bu işlerde gizli bir yapısı vardı. Böyle güzel salih bir insandı dedem.⁷²

⁷²05.05.2021 tarihinde Oğlu Yahya'dan torunu Mahmut Hüdayi ile yapılan röportajdan bazı bölümler buraya alınmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ALİ OSMAN YÜKSEL’İN ESERLERİNİN TAHLİLİ İLE FİKİR VE DÜŞÜNCELERİ

Bir insanın eserleri, onun tahsil hayatının semeresi olması bakımından kişiyi tanıma adına çok önemli bilgiler sunar. Bir müellifin eserinde, satır aralarında çokça bulabileceğiniz manalar onun hakkında oldukça iyi bilgiler verir. Ali Osman Yüksel de çeşitli eserler kaleme almış bir ilim adamıdır. Biz de bu çalışmayla onu tanımaya çalıştığımızdan ötürü aşağıdaki bölümde eserlerinin tahliline yer vereceğiz.

Çalışmanın üçüncü bölümü olan bu bölümde Yüksel’in eserlerinin incelemesi ile fikir ve düşüncelerine yer verilecektir. Yüksel’in eserlerinden incelenecek olanlar başta doktora çalışması “*İbnü’l-Cezerî ve Tayyibetü’n-Neşr*” isimli eseri olmak üzere “*Ulumu’l Kur’an Kaynaklarından Cezeri ve Teyyibesi*”, “*Muhtasar Kuran Tarihi*” vardır. Kıraat alanı ile ilgili makale çalışmasında bulunan yüksel’in makaleleri arasında “*Mütevâtir Kıraatler*”, “*Kıraatî Aşere*” ve meşhur kıraat alimi: “*İbnü’l-Cezerî*” bulunmaktadır.

3.1. Yazdığı Kitaplar

3.1.1. İbnü’l-Cezerî ve Tayyibetü’n-Neşr İsimli Eserinin Tahlili

Ali Osman Yüksel, tercüme ve bazı yerlerini şerh etmiş olduğu *İbnü’l-Cezerî ve Tayyibetü’n-Neşr* isimli eserine başlarken önsöz kısmında kıraat ilminden şu şekilde bahsediyor: “İslami ilimlerden olarak, ilimler arasında, birinci dereceyi işgal eden kıraat ilmi ve bu ilmin tedrisiyle uğraşmanın yüceliği, tartışma kabul etmeyecek tarzda ortadadır. Bu durum, tezimizin “Giriş” kısmını oluşturan birinci bölümde “Kıraat ilminin, ilimler arasındaki yeri, Kıraat ilminin kıymeti, Kur’an ve Tarifleri” başlıklarıyla incelenerek görülmüştür. Kezâ bu bölüm, Kur’antarihi bakımından da incelenmiş olup; asr-ı saâdet ile halifeler devri başta olmak üzere; tâbiûn, etbâtut-tâbi’in ve müellifimiz İbnü’l-Cezerî’ye kadar olan daha sonraki devirlerde, Kur’an-ı Kerim’in geçirdiği safhalar, kronolojik olarak, ayrı ayrı tahkik ve tetkik edilmiştir.”⁷³

⁷³Yüksel, Ali Osman “İbnü’l-Cezerî ve Tayyibetü’n-Neşr” Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları Ekim 2016 baskı.3 s.21.

Kıraat ilmi, Kur'an-ı Kerim'in korunmasına yönelik bir bilim dalı olduğundan; İslam emaneti, bu noktadaki bütün çalışmalarını, aşağıda yalnız meallerini sunduğumuz ayet ve hadislerden anlaşıldığı gibi kıraat ile ilgili yazılmış kitapların hedeflerine ulaşması büyük önem arz etmektedir. Bu tür kitapların aslında nerede ve nasıl nakledilirlerse edilsinler, ancak orijinal (esas) metinleriyle beraber nakledilmesi gerekmektedir. Kıraat ilminin öneminin ne kadar yüksek bir derecede olduğunu ifade eden ayetlerin mealleri şöyledir:

“Kur'an'ı düşünmüyorlar mı? Eğer o, Allah'tan başkası tarafından indirilmiş olsaydı; içinde birbirini tutmaz pek çok şey bulurlardı.”⁷⁴

Kur'an, “sözlerin en güzeli ve Allah'tan korkanların tüylerini ürperten⁷⁵ imanlarını güçlendiren”⁷⁶ bir kitaptır.

Kur'an “diri olanları,⁷⁷ gönül sahiplerini ve kendisine kulak verenleri uyarmak için bir öğüttür.”⁷⁸

Kur'an, “bir şairin ve bir kâhinin sözü değildir. Şaka da değildir. Şerefli bir Peygamber'in, Allah'tan aldığı sözlerdir. Allah kelâmı olduğu kesin bir gerçektir.”⁷⁹

Yazar, kitabın yazılış amacını ayetler ile temellendirdikten hemen sonra hadisler ile kalan boşlukları dolduruyor ve düşüncesini sağlam bir temele oturtuyor. Bu bakımdan örnekler kullandığı, ayetler ve hadisler ile konunun anlaşılmasına katkıda bulunarak okuyucunun aklında oluşabilecek soruları cevaplamaktadır.

Hadisler ise şunlardır:

Sizin en hayırlınız, Kur'an'ı öğrenen ve öğretenlerdir.⁸⁰ Kur'an ile meşgul olanlar, - insanlar arasında- gerçekten Allah'ın ehli olanlardır. Ki onlar, Allah'ın kendilerine imtiyaz tanıdığı yakın kullardır.⁸¹

⁷⁴Kur'ân-ı Kerîm Meâli, çev. Halil Altuntaş – Muzaffer Şahin (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2009), el-Nisa4/82.

⁷⁵Kur'ân-ı Kerîm MeâliD. İ.B.Y el-Zümer 39/ 23.

⁷⁶Kur'ân-ı Kerîm Meâliel-Enfal 8/2.

⁷⁷Kur'ân-ı Kerîm Meâli Yasin 36/ 69-70.

⁷⁸Kur'ân-ı Kerîm Meâli Kaf 50/37.

⁷⁹Kur'ân-ı Kerîm Meâliel-Vakıa 56/41, el-Hakka 69/40,42,51.

Her kim ki zorbalığından dolayı Kur'an'ı bırakırsa Allah onun boynunu kırar. Her kim de hidayeti Kur'an'dan başkasında ararsa Allah onu saptırır. Çünkü Kur'an, arzuların saptıramadığı, dillerin karıştıramadığı, âlimlerin kendisine doymadığı, fazla tekrardan yıpranmayan ve hayranlık veren yönleri bitip tüketmeyen bir kitaptır.⁸²

Ali Osman Yüksel, kitabının önsözünü yazarken ele aldığı konuyu kavramsal olarak açıklayabilmek için şunları eklemiştir: “Kesin bir gerçek var orta yerde. O da şu: İnsanlığın zuhurundan başlayıp dillerin ve yazının öğrenilerek, ilimler tarihinin tedvin ve tesisinden bu yana gerek lafzı ve gerek manası ile ilgili olsun; üzerinde en çok çalışma yapılan eser, Tevrat, İncil ve Zebur gibi diğer semavi kitaplar da dahil olmak üzere; sadece ve sadece, Allah kelamının toplandığı bir kitap olan yüce Kur'an-ı Kerim'den başka, hiçbir kitaba nasip olmamıştır. Kütüphane kataloglarınaşöyle bir göz atmak bile, bu gerçeğin ispatına yeter de artar. Olayın ilginç bir yanı daha vardır. O da söz konusu çalışmalara, Kur'an'a inanmamış insanların da katılmış olması... Çünkü Kur'an'ın sahibi olan Allah (cc), herkesin onunla ilgilenmesini istemekte ve isteğinin, cinniler için de geçerli olduğunu bildirdiği Kur'an ayetlerinde mealen şöyle buyurmaktadır:”⁸³

Andolsun ki insanlar ve cinler, şu (indirdiğimiz) Kur'an'ın bir benzerini yazmak üzere, bir araya gelseler ve birbirlerine yardım da etseler, bunu yapamazlar.⁸⁴

“Kur'an'a benzetilmiş on sure bile yazamazlar”.⁸⁵

“Onun bir tek suresinin bile benzerini getiremezler”.⁸⁶

İbnü'l-Cezerî ve Tayyibetü'n-Neşr isimli eseri genel olarak değerlendirir ve kitap muhataplarını göz önünde bulunduracak olursak, kitabın hedef kitlenin ihtiyacını tam

⁸⁰Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre b. Musâ b. ed-Dahhâk, *es-Sünen*, 5 Cilt. İstanbul, Çağrı Yayınları, 1401/1981. Kitâbu Sevabî'l-Kur'an, 15.

⁸¹İbn Mâce, Ebu Abdullah Muhammed b. Yezid, *es-Sünen*, 1980. Mukaddime 16.

⁸²Tirmizî, “Kitâbu Sevabî'l-Kur'an”, 15.; İbnu Kesir. Tefsir, 1/388-89.

⁸³Yüksel, “İbnü'l-Cezerî ve Tayyibetü'n-Neşr” s.22.

⁸⁴Kur'ân-ı Kerîm Meâliel-İsrâ 17/88.

⁸⁵Kur'ân-ı Kerîm Meâli Hud 11/ 13.

⁸⁶Kur'ân-ı Kerîm Meâliel-Bakara 2/23; Yunus 10/38.

anlamıyla karşılıyor olduğu görülmektedir. Ayrıca yazarın özellikle üstünde durduğu meseleyi ve bu kitabın ana gaye olarak neyi hedeflediğini Ali Osman Yüksel şöyle açıklamaktadır: “Binâenaleyh; Yüksek İslâm Enstitüleri (ki bu enstitüler 41 sayılı kanun hükmünde kararname ile 1982'de İlahiyat Fakültesi adını almıştır) gibi dini öğretim ağırlıklı devlet kurumlarında, Kur'ân-ı Kerim'in tecvidi, vücuhâtı ve sair yönlerine ilişkin araştırmalar yaptırılmak üzere devletimizce bizlere, asistanlık (araştırma görevliliği) kadroları talep edilmesi de işte bu sorumluluğun bir ifası cümlesindendir.”.

Araştırmaya esas olarak İbnü'l-Cezeri ve eserlerinin seçilmesi de rastgele olmamıştır. Zira İbnü'l-Cezeri (751-833/1350-1429), 82 yıllık hayatının yaklaşık 75 senesini kıraat ilmine vakfetmiş ve tespitlerimize göre yüzden fazla olan eserlerinden otuz dört adedini bu ilmin tahkikine ayırmıştır.

Kıraat ilmini en ince ayrıntılarına varıncaya dek inceleyip kitaplaştıran ve bu nedenle de tam tamına 582 yıldan beri, İslam dünyasında kıraat ilminin tartışmasız bir üstadı olarak, bütün eserleriyle gündemde kalabilen bu büyük alimin hayatını ve eserlerini bir araştırma konusu yapmak elbette bir zaruret olmuştur. İşte bu zaruret gereği çalışmanın ikinci bölümü bu aziz üstadın hayat hikâyesine ayrılmıştır.

Üçüncü bölümü ise, aynı zamanda yirmi bir eserle muhaddis, sekiz eserle siyerci, on dört eserle tarihçi, yirmi dört eserle de mütekellim, fakih, mürşit ve siyaset bilimcisi olarak da tanınan, üstadın önemli eserlerinden, kıraat ilminin usul ve fûrundan olup da sahih ve mütevatir olarak bilinen ve de İslam dünyasında okunan bütün vücuhâtı içinde toplayan “*Tayyibetu'n-Neşrfi'l-Kırâ'âti'l Aşr*” isimli ve bin beyitten meydana getirdiği manzum eserini teşkil etmektedir.

Üç büyük bölümde 59 konu olarak nazmen telif edilmiş bulunan bu eserin, 432 beyitten oluşan “Kıraat Usulü” kısmı bu çalışmada tahkik, tercüme ve şerh edilmek suretiyle bu kısımda yer alan 26 konunun arasında bulunmasına rağmen, açıkça işaret edilmeyen 10 konu daha meydana çıkarılmış bulunmaktadır.

Eserin ve muhtevası olan “kıraatvecihleri”nin, kolaylıkla anlaşılmasına yardımcı olacak açıklamalar, cetveller, tablolar, çizim ve şemalar verilmiştir. Böylece yepyeni bir hüviyete

kavuştuğunu ifade edebileceğimiz “*Tayyibetu'n-Neşr*” artık az bir gayretle birçok kimsenin anlayıp istifade edebileceği Türkçe bir kaynak haline gelmiş bulunmaktadır.⁸⁷

Sonuç olarak Ali Osman Yüksel'in kıraat ilmini konu edinen *İbnü'l-Cezerî ve Tayyibetü'n-Neşr* eseri, başlangıç ve sonuç itibarıyla sırf kolaylık olsun diye yedi harf üzerine indirilen Kur'an'ın çeşitli okunuş tarzlarını bir araştırma ile tahlil ederek, özellikle de İslam ümmetinin Kur'an'a karşı beslediği samimi, sevgi ve saygıya katkıda bulunmuştur.

3.1.2. Ulumu'l Kur'an Kaynaklarından Cezerî ve Tayyibesi

Dr. Ali Osman Yüksel hocanın doktora tezi olarak sunduğu *Ulumul Kur'an kaynaklarından Cezerî ve Tayyibesi* isimli eserine başlarken önsöz kısmında ilimlerin, o ilmi öğrenmek isteyen taliplerine sunulurken dikkat edilmesi gereken 3 temel unsuru vurgulamıştır:

Öğrenci, Öğretmen, Kitab...

Kur'an ilmini öğrenmek isteyen, buna talip olan bir kişinin her şeyden önce yapması gereken şey; öğrenme talebini ihlas ve samimiyete dayandırmaktır. Bunu peygamberimiz (as.) şöyle buyurmuştur;

“Kim bir ilim dalında, Allah rızası (insanlığa) hizmet dışında herhangi bir şeye (menfaate) konmak kastıyla çalışırsa o kimse, bu niyetine karşılık olarak, cehennemden kendisine ayrılacak olan yerine hazırlansın.”⁸⁸

Kuran-ı Kerim'i öğrenmek isteyen bir insan, sadece Allah'ın rızasını kazanmak ve bu yolda edindiği ilmi diğer insanların da aydınlanmaları için onlara öğretmek için bu yola başvurmalıdır. Eğer bir insan birtakım dünyevi emeller ve başka insanlara caka satmak amacıyla ilim sahibi olmak isterse bu kişiyi kötü sonuçların beklediği bildirilmiştir.

⁸⁷Yüksel, “İbnü'l-Cezerî ve Tayyibetü'n-Neşr” s.22-25.

⁸⁸Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'as b. es- Sicistânî, *Sünen-i Ebû Davud Terceme ve Şerhi*, (haz. Necati Yeniel, Hüseyin Kayapınar), İstanbul: Şamil Yayıncılık, 2003. “İlim”12; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, Mektebetü'l-İslamiyye, Beyrut ty. II, 338.

Ali Osman Yüksel bu eseri yazarken kıraat ilminin büyük üstadlarından İbnu'lCezeri'nin ve onun değerli eserinin tanıtımını yapmayı amaçlamıştır. Bu çalışmada sadece Cezeri'nin değerli eseri değil, bu eserin müessiri olan değerli şahsını da tanıtılması amaçlanmıştır.

Bu bakımdan çalışmanın iki kademede ele alındığını söyleyebiliriz. İlk kısımda Cezeri'nin hayatı ele alınırken, diğer kısımda ise Cezeri'ninTayyibesi detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Şu bilgiyi de belirtmeden geçmemek gerekir;

İslam Dünyası'nın büyük alimleriyle ve Doğu Bilimleri hakkında çeşitli çalışmalar yapan Oryantalistler⁸⁹ nezdinde “İbnu'l Cezeri” olarak tanınan bu büyük alim, Türkiye başta olmak üzere, diğer müslüman Türk toplumlarında da “Cezeri” veya “İmam Cezeri” olarak tanınmaktadır.

Eserin Giriş yani I. Bölümü'nde Cezeri'nin hayatından çeşitli kesitlere yer verilmiştir. İmam Cezeri'nin doğumundan, aldığı eğitimlere ve görev yaptığı farklı bölgelerin onun üzerinde bıraktığı izlere değinilmiştir. Cezeri'nin doğumundan Osmanlı coğrafyası'na geçene kadar olan kısmı ayrı ele alınmıştır.

Cezeri siyasi olaylar nedeniyle bulunduğu diyarlardan genelde göç etmek durumunda kalmıştır. Bunun sebebi ise, Cezeri'nin sultanların ilimlerinden çok daha büyük bir alim sahibi olmasıdır. Halk böyle büyük bir ilim sahibine hükümdarlardan daha büyük bir saygı ve sevgi göstermiştir. Halkın İmam Cezeri'ye olan bu derin saygısı dönemin hükümdarlarının dikkatinden kaçmamış hatta onları rahatsız etmiştir.

Büyük alim, dönemin Osmanlı hükümdarı Bayezid Sultan tarafından kendi ülkesine davet edildiğini bildiren bir mektup almıştır. Eserde Cezeri'nin Osmanlı Coğrafyası'na gelişinin çok önemli olduğunu pek çok kez vurgulanmış ve bu konuya detaylı bir şekilde yer verilmiştir. Bayezid Sultan mektubunda şu sözlerle Cezeri'ye davette bulunmuştur;

⁸⁹Oryantalist: Antropolog, Sosyolog, tarihçi veya dilbilimci olsun; özel yahut genel bir açıdan, Doğu'yu öğreten, yazıya döken yahut da araştıran kimsedir. Bunun mü'essesesine de Oryantalizm denmektedir. Oryantalizm'in en kolay gören manası, akademik manasıdır ve gerçekten bu isim, birtakım ilim kurumlarında hala işyaramaktadır. Oryantalizm, Şark ve Şark'a ait şeyler hakkındaki doktrin ve tezleri (Sav) ile bilim çevrelerinde hâkimiyetini sürdürmektedir.

“İstanbul ve surlarının fethi için bir ordu hazırladım. Ben de bu ordunun başında bulunacağım. Benimle birlikte, bu orduda bulunmağa sabredebilirsen gel!..” İşte bu davet üzerine Cezerî şu cevabı vermiştir; “Gelir seni bile geçerim.”⁹⁰

Eserde İmam Cezerî’nin, Osmanlı topraklarında kaldığı dönemde Osmanlı’da Kur-an kültürü’nün gelişmesi için büyük hizmetlerde bulunulduğu belirtilmiştir. Bu hizmetlerin başında Cezerî’nin yetiştirdiği talebeler gelmektedir. Cezerî’nin çok sayıda din aliminin yetişmesinde önemli rol oynadığı ve eğitim verdiği talebelerin detaylı bir listesine Ali Osman Yüksel hoca tarafından detaylı bir şekilde yer verilmiştir.

Cezerî Osmanlı coğrafyası’nda yaşarken, Yıldırım Bayezid’in Ankara savaşı’nda Timur’a yenik düşmesiyle esir alınmıştır. Cezerî esir alındıktan sonra hayatının geri kalan kısmını Semerkant’ta geçirmek zorunda bırakılmıştır. Cezerî’nin yaşamının Osmanlı coğrafyası’nda esir alındıktan ölümüne kadar olan kısmına Ali Osman Yüksel hoca tarafından ayrıntılı olarak II. Bölüm’e kadar yer verilmiştir.

Dr. Ali Osman Yüksel hoca eserinin 2. Bölümünde ise *Tayyibetu’n-Neşr*’i incelemiş ve bu kıymetli eserin tanıtımını yapmıştır. İmam Cezerî tarafından ilim dünyasına kazandırılan Tayyibe, alanında orijinallik bakımından yüzyıllardır tek eser olma niteliğini hala devam ettirmektedir. Bu özelliği de eseri bu derece kıymetli yapan etkenlerden bir tanesidir.

Tayyibetu’n-Neşr, kaleme alındığı tarihten beri, kendi alanında ders kitabı olarak en çok okunan ve en çok ezberlenen eserdir. Eser bütün İslam Dünyası’na sunulmuştur. Eserde birçok özel ıstılahın kullanılması eserin kolayca anlaşılmasını engelleyen bir faktör olsa da bu durum büyük alimlerin esere özel bir ilgi göstermesine yol açmıştır. Bunun sebebi ise; eserde herkes tarafından kolaylıkla anlaşılmayacak bir dil kullanılmasıdır.

Ali Osman Yüksel hoca çalışmasında, Tayyibe hakkında çeşitli değerlendirmeler yapan ilim insanlarının da görüşlerine yer vermiştir. Tayyibe hakkında görüş bildiren ilim insanlarından birisi de Nevaci’dır. Şemsuddin en-Nevaci bu değerli eser hakkında şunları söylemiştir:

Ey kıraatlar üzerine doğup, onları güneş gibi aydınlatan ilim güneşi! Hakkındı da senin. Seni Allah, Mısır’a lütfetti, İşte Takrib (u’n-neşr) de, (Kur’an’ın hizmetine) sende doğup bir

⁹⁰Cezerî, *Câmi’u’l-esanid*, Tah. Ahmed bin Hamûd bin Humeyyid er-Ruveysî, Dârü’l-Me’sûr, 2005; s.16-17; Yüksel, “İbnü’l-Cezerî ve Tayyibetu’n-Neşr” s.163-165.

köle gibi boyun eğdi. Ve işte Tayyibetu'n-neşr'in ki (kıraat ilmi dünyasını), kuşluk vakti aydınlığı gibi nurlara boğdu.⁹¹

Ali Osman Yüksel hoca, çalışmanın üçüncü bölümünde ise Tariklar, Meslekler, Silsileler konularını detaylı biçimde anlatmıştır. Tarik kelimesi sözlükte yol, usul anlamlarına gelmektedir. Bu anlamları kıraat ilmi ile ilişkilendirdiğimizde Kuran'ı Kerim'in okunuş tarzları olarak nitelendirebiliriz.

Üçüncü bölümün ilk kısmında Kıraat ilmi, Kıraat, Rivayet, Tarik ve Vecih terimlerinin anlamları hocamız tarafından açıklanmıştır. Bu bölümün sonunda farklı bölgelerdeki tariklarınmüşafehe yoluyla Cezeri'den örnek alındığının belirtildiğini görmekteyiz. Ayrıca bölümün yine son kısmında Re'isu'l Kurra nedir? Seçim şartları ve görevleri nelerdir gibi sorulara yanıt verilmiştir.

Rei'su'lKurra, Kur'an-ı Kerim'in tevatür özelliğinin oluşmasında ve bu niteliğinin sonsuza dek korunmasında etkin ve önemli roller üstlenen âlimleri ifade eden bir terimdir. Çalışmada Rei'su'l Kurra'nın seçilme esasları ve görevleri şu dört maddeye dayandırılmıştır;

1. Rei'su'l Kurra olacak kişi, takrib seviyesinde ilm-i kıraat okumalı ve takrib'den icazetli olmalıdır.
2. Kıdem itibariyle, İstanbul'daki kurra'nın en ön sırasında bulunmalıdır.
3. İstanbul'da ikamet ediyor olmalıdır.
4. Muktedir ve temsil ettiği topluluğu yönetebiliyor olmalıdır.

Ali Osman Yüksel hoca Rei'su'l Kurra'yı şöyle tanımlamıştır;

“Kur'an hizmetlerinin canlı olarak yürütülmesini sağlayan ve bu çalışmalara ruhaniyet şırınga eden bir şahsiyettir. Ki, O'nun manevi etkinliği ve otoritesi, asırlar öncesine kadar uzanır. Hıfz cemiyetlerinde merasimi yapılan genç hafızlara; okuyuşuyla, tavır ve yönetimiyle numune olur. Evet, resmi bir nitelik barındırmasa da Rei'su'l Kurra'lık günümüze kadar bütün gelenekleriyle yaşatılmıştır. Kanaatimizce bundan böyle de yaşatılmalıdır.”

⁹¹Serkîs, Yûsuf İlyân, *Mu'cemü'l-matbûati'l-Arabiyyeti ve'l-Muarrabeti*, Matbaatü Serkîs, Mısır, Kahire 1928. c.I, s.63.

Çalışmanın dördüncü ve son bölümünde Ali Osman Yüksel hoca Tayyibe'nin özellikleri, beyitlerin dili ya da mesajları, Tayyibe'nin ilmi yapısı ve Tayyibe üzerine yapılan ilmi çalışmalara yer vermiştir.

Tayyibe'nin sağlıklı bir şekilde anlaşılabilmesi için ilmi özelliklerinin tanınması açısından büyük bir önem teşkil etmektedir. Ali Osman Yüksel hoca kıraat ilmi ile meşgul olmak isteyen kişiler açısından da Tayyibe'nin ciddi bir biçimde incelenmesi gerektiğini tavsiye etmiştir.

İmam Cezeri'nin bizlere kazandırdığı bu eserin yazılışının üzerinden altı asır geçmiştir. Geçen bu altı asırlık süreçte bu eser önemini yitirmek şöyle bir kenara dursun, her geçen yıl önemini daha da artırmıştır. Ve insanların ilim sahibi olmasında ve yeni alimlerin yetişmesinde çok değerli bir katkı sunmaktadır. Halen Mısır, Suriye ve Türkiye başta olmak üzere, Dünya müslümanları arasında yaşamaya devam etmektedir.

Ali Osman Yüksel hocadoktora tezi olarak sunduğu *Ulumu'l Kur'an kaynaklarından Cezeri ve Teyyibesi* isimli bu değerli eser, Cezeri'nin ölümsüz eseri üzerinde çalışma yapmak isteyen ilim sevdalılarının bir yol göstericisidir. Tayyibe hakkında çalışma yapmak isteyen kişiler, hocamızın eserini okurlarsa, Cezeri'nin bu eseri nasıl bir bakış açısıyla yazdığını son derece iyi bir şekilde hakim olabilirler.

Ali Osman Yüksel çalışmasının bir diğer önemli yanı da eserin dilinin ve manasının teknik bir analizini içeriyor olmasıdır. Eserin oluşumu, yayılması, alimler üzerinde nasıl bir etki bıraktığı da detaylıca dile getirilmiştir.

3.1.3. Muhtasar Kur'an tarihi

Kıraat ilmiyle iştigal eden Ali Osman Yüksel'in tüm telif ve tercümeleri bu mesele hakkındadır. Söz konusu bu kitap da son devir Osmanlı ulema ve devlet adamlarından Ahmet Cevdet Paşa tarafından kaleme alınmış, Ali Osman Yüksel tarafından da tercüme edilmiştir. Sayfa sayısı oldukça az olmasına rağmen konunun esaslarını aktarması bakımından mühim bir kitap olan bu eseri niçin tercüme ettiğini kitabın önsözünde Ali Osman Yüksel şu sözlerle ifade etmiştir: “Adından da anlaşıldığı gibi eser, Kur'an tarihi bakımından önemli ve kıymetlidir. Ahmet Cevdet Paşa gibi kudretli bir devlet adamı, inanılır ve güvenilir bir araştırmacı, büyük bir tarihçi ve İslam hukukçusu tarafından yazılması da esere ayrı bir değer

kazandırmıştır. İhtisasımı ilgilendiren bu kıymetli eseri birkaç kez okuyarak, Kur'an-ı Kerim hakkında kısa ve sağlam bilgiler içerdiğini yakinen gördükten sonra, anadili Türkçe olan halkımızın her kesimine bu kıymetli bilgilerin sunulmasının faydalı olacağı düşüncesiyle bu işe başladım ve bitirdim.”

Ali Osman Yüksel, kitabın tercümesine girmeden önce müellif hakkında bilgiler içeren bir başlık açmıştır. Bu bilgilerden başlıca olanları şunlardır:

Ahmet Cevdet Paşa hicri 1238, miladi 1822’de Osmanlı imparatorluğunun Tuna eyaletinde bulunan Lofça kasabasında doğmuştur.

Asıl adı Ahmet olup Cevdet mahlasını sonradan almıştır. İlk eğitimi Lofça’da almasının ardından eğitimi ilerletmesi için 17 yaşında İstanbul’a gönderilmiştir.

Birçok farklı memuriyette bulunmuş, çeşitli eserler kaleme almıştır. Bu eserlerin kuşkusuz en iz bırakanı Mecelle’dir.

Paşa, 30 Mayıs 1895 yılında vefat etmiş, Fatih camii avlusuna defnedilmiştir.

Kitap, ilk olarak Kur'an'ın toplanması meselesine giriş mahiyetinde bilgiler aktarmaktadır. Konuya girmeden evvel de bu işlemin niçin Allah Resulü zamanında yapılmadığı sorusunu sormuş ve şu sonuca varmıştır: “Eğer toplayacak olsaydı vahyin devamı sebebiyle bazı ayetler nesh olabilirdi. Sonra da nesh olunup yürürlükten kaldırılan bu ayetin kıraati de yasaklanırdı. Bu ise Müslümanlar arasında birtakım ihtilaf ve karışıklıklara sebep olurdu. İşte bundan dolayıdır ki Allah Teala nesh süresinin son bulacağı gün olan peygamberin ölümüne kadar Kur'an'ı kalplerde sakladı.”

Daha sonra kitap, Kur'an'ın ilk olarak Hz. Ebubekir, daha sonra ise Hz. Osman devrinde bir araya getirildiğinden bahsetmektedir.

Kur'an'ın yirmi üç yıllık bir zaman diliminde indiğini söyleyip vahiy katiplerini saymaktadır.

Sonrasında sahabe arasında kurra olanlar, hafız olanlar, bu kurraların mertebeleri gibi konuları işlemiş ve bu konuya dair şu hadisi aktarmıştır: “Kur'an'ı şu dört kimseden okumaya çalışınız: Abdullah bin Mesut, Ebu Huzeyfe'nin azatlısı Salim, Ubey bin Kab ve Muaz bin Cebel.”

Bunların akabinde de Yemame savaşında yetmiş kurranın şehit olmasından, Hz. Ömer'in teklifinden, Hz. Ebubekir'in onu haklı bulup bir komisyon oluşturması ve başına Zeyd bin Sabit'i atamasından ve Zeyd'in bu noktadaki şartlarından bahsetmektedir.

Yine “Kur'an yedi harf üzerine indirilmiştir. Bunlardan kolayınıza geleni okuyunuz” hadisi şerifini esas alarak Kur'an'daki ihtilaf farklılıklarını ele alıyor ve bunların sebeplerini açıklıyor.

Kur'an'ın Hz. Osman devrinde yine Zeyd bin Sabit liderliğinde bir komisyonla hem tek tip hale getirilmesi hem de çoğaltılması çalışmalarından bahsediyor ve buna dair haberleri aktarıyor. Mushafların çoğaltılması işleminden sonra Hz. Osman'ın her bir mushafı farklı bir merkeze gönderdiğinden, sadece bir tanesini Medine'de kendi yanında tuttuğundan bahsediyor.

Bu noktada Abdullah bin Mesut'un Hz. Osman'ın bu konudaki bazı icraatlarına karşı çıkışını ve bunun sebeplerini açıklıyor.

Bu meseleleri aktardıktan sonra surelerin tertibi meselesini de ele alıp bu olaylardan çıkan sonuca göre Kur'an'ın tertibinin tevkifi (vahye dayanan) olmadığını söylüyor. Ancak kendisi bu görüşte olmasına rağmen karşı görüşü savunan bir grubun bulunduğundan da bahsediyor. Kitabın son konusu budur. Ahmet Cevdet Paşa ufak bir son söz yazıp kitabı sonlandırmaktadır.⁹²

3.1.4. İşlam'da Hatun Kıyafeti

“İşlam'da Hatun Kıyafeti” isimli bu eser, İşkilipli Atıf Hoca'nın kaleme aldığı bir çalışma olup Ali Osman Yüksel, söz konusu çalışmayı sadeleştirip bazı ilaveler yaparak latince ederek yeni bir yüze kavuşturarak yayımlanmasına vesile olmuştur. Yüksel'in çalışmasıyla yeni bir tasarım kazanan eser, bu haliyle ilk defa Hamaloğlu Yayınları tarafından İstanbul'da 1979 yılında yayımlanmıştır.

Yüksel, sadeleştirdiği eserin önsözünde eserin orijinal dili, ismi ve yazılma sebebine atıf yapmasının yanında işlediği konuların ne derece önemli olduğuna da ayrıca vurgu

⁹²Yüksel, Ali Osman, *Kur'an Tarihi ve Kur'an Okumanın Edepleri*, İstanbul: Kùltür Basın Yayın Birliği, 1989, Ahmed Cevdet Paşa, “Hulasatü'l-beyan fi te'lifi'l-Kur'ân” üzerine açıklamalı tercüme, 1312/1895. s.260.

yapmaktadır. Bu bağlamda eserin orijinal dilinin Osmanlıca, İskilipli Atıf tarafından konulan isminin ise “Tesettür-ü Şer’i” olduğunu ifade eden Yüksel, eserin yazılma sebebi olarak İskilipli Atıf’ın yaşadığı dönemde kadın üzerine yapılan tartışmalar ve İslam’ın bu konudaki bakış açısının ortaya konmasına yönelik gereklilikler olduğunu beyan etmektedir. Yüksel, eserin içerdiği konular arasında bulunan İslam’da kadının örtünmesi başta olmak üzere İslam’da kadının sosyal hakları ile İslam’da kadın erkek ilişkileriyle ilgili soysal etik kurallar manzumesinin gerek Allah’a kulluk gibi dini gerekse de toplumu ıslah gibi dünyevi fayda ve maslahatlarının son derece önemli olduğuna vurgu yapmaktadır.⁹³

İsminden de anlaşılacağı üzere eserde ana konu müslüman kadının örtüsü meselesidir. Bunun yanında eser, cahiliye devri arap kadınlarının kıyafet ve adetleri, İslam hukukunda müslüman kadının örtünme sınırları, kadın erkek ilişkileri, kadının çalışması, örtünmenin dini ve dünyevi faydaları, kadınların öğrenmesi gerekli olan sanatlar ve kadınlara genel tavsiyeler gibi çeşitli konuları ihtiva etmektedir. Böylece eser bir yandan kadın konusunu hukuki olarak ele alırken diğer yandan da kadını sosyoloji, psikoloji ve ahlaki açıdan değerlendirmeyi ihmal etmemektedir. Bu haliyle eser multidisipliner bir çalışma olduğu söylenebilir.

3.2.Yazdığı Makaleleri

3.2.1.Mütevâtir Kıraatler

Ali Osman Yüksel’in kıraat alanında kaleme aldığı makalelerden biri “*Mütevâtir Kıraatler*” isimli makaledir. İsminden de anlaşılacağı üzere makalenin konusunu mütevâtir kıraatler olup Yüksel makaleyi iki başlık olarak incelemektedir.⁹⁴

Birinci başlıkta kıraatler, kıraat farklılıkları ve Kur’an ile kıraatler arasındaki ilişkinin boyutu konuları ele alınmaktadır. Yüksel bunun ardından Kur’an’ın mütevâtir olması konusu üzerinde özellikle durmakta ve Kur’an’ın mütevâtir olması için gerekli olan şartları özel alt başlıklar halinde ele almaktadır. Bu şartlar beş tane olup bunlar sırayla; tevatüru'l-İsnad

⁹³İskilipli Atıf Hoca, “İslam’da Hatun Kıyafeti”, Hamaloğlu Yayınları, İstanbul 1979, S. 3.4.5. Latinize Eden, Ali Osman Yüksel.

⁹⁴Yüksel, Ali Osman, “Mütevâtir kıraatler, *Kur’an ve Tefsir Araştırmaları*” M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları III, 2002, s. 101-120.

(icazet), müşafehe, icâzet olayı, ihtimalen de olsa Resm-i Osmanî'ye uygunluk ve bir vecihle de olsa Arapça'yamuvafakattır.⁹⁵

Yüksel'in ikinci başlıkta üzerinde durduğu ana konu Resmü'l-mushaf'ın tevkîflîği konusunda ulemadan nakledilen üç görüştür. Bu görüşlerden birincisi Zerkani'nin görüşüdür. Zerkânî görüşünü "Resmu'l-Mushaf tevkifidir ve muhalefeti caiz değildir" şeklinde açıklar ki bu görüş, Cumhur'un görüşüdür. İkinci görüş ise, İbn Haldun ve o'na tabi olan Ebu Bekr el-Bakıllânî'ye aittir. Bu görüşe göre, Resmu'l Mushaf tevkifi değil, ıstılahidir. Üçüncü görüş ise İzzeddin b. Abdisselam'a ait olduğu söylenen bu görüş özet olarak şöyledir: (1) Zamanımızda halkın, Mushafları, aralarında yaygın olan yazı tarzı ile yazması caiz ve belki de vaciptir. Cahiller tarafından bozulmaya uğratılır korkusuyla, Resmu'l Osmani ile yazmaları caiz değildir. (2) Aynı zamanda Resmu'lOsmani'yi, geçmişimizden bize intikal eden nefis ve değerli bir eser olarak muhafaza etmek de ayrı bir vaciptir. (3) Bir nokta daha vardır ki o da cahillerin cehaletine riayetden dolayı Resmu'l Osmani terk olunamaz.⁹⁶

Yüksel'in ikinci başlıkta ele aldığı diğer bir konu ise rivayet bakımından kıraatlerin türleri ve kıraatlerin kabule mazhariyeyet şartlarıdır. Yüksel kıraat türlerinden mütevatir, ahad ve şaz üzerinde durmaktadır. Buna göre mütevatir, kıraat-ı seb'a gibi; ahad, seb'a üzerine ilave edilen kıraatıselase gibi; şaz ise bu on kıraatin dışında kalanlar gibidir. Yüksel, kıraatlerin kabule mazhariyet şartları olarak ise Arapçaya muvafakat, Osman Mushaflarından birinin resmine uygunluk ve sahih bir senedinin bulunmasını zikretmektedir.⁹⁷

3.2.2. “Kırâ'at-ı Aşere” adlı makalesi

Yüksel'in kıraat alanında kaleme aldığı makalelerden biri de “Kırâ'at-ı Aşere” isimli çalışmasıdır. Bu makale, üç başlıktan oluşmaktadır. Birinci başlık, kıraat alimlerinden İbnü'l-Cezerî ve kıraat ile ilgili meşhur eseri “*Tayyibetü'n-neşr*” hakkında sonraki alimlerden Nüveyrî, Şair Nevâci ve İstanbul Kadısı Hızır Bey b. Celâleddin'in kanaat ve düşüncelerine yer verilmektedir. İkinci başlıkta ise kıraat tarikleri ile kıraat mesleklerine değinilmektedir. Bu bağlamda kıraat tariklerinden sekiz tanesi söz konusu edilmekte olup bu tarikler sırayla; İnfirad tariki, Cem'u'l-Cumu tariki, İndirac tariki, Seba tariki, Aşere tariki, Takrib tariki, Mısır (Şatıbiyye tariki) tariki ve İstanbul (Teysir tariki) tarikidir. Kıraat meslekleri ise iki tane olup

⁹⁵Mütevatir kıraatlar, Kur'an ve Tefsir Araştırmaları III, 2002, s. 125-142.

⁹⁶ Mütevatir kıraatlar, Kur'an ve Tefsir Araştırmaları III, 2002, s. 142-150.

⁹⁷ Mütevatir kıraatlar, Kur'an ve Tefsir Araştırmaları III, 2002, s. 152-169.

bunlar Mısır tariki meslekleri ile İstanbul tariki meslekleri'dir. Mısır tariki meslekleri Şeyh Muhammed en-Ne'ıymî Efendi (1169/1 755) ile Şeyh Ataullah Efendi (1209/1 794) tarafından devam ettirilmiştir. İstanbul tariki meslekleri ise Amasya'lı Yusufzade Abdullah Hilmi Efendi (1167/ 1753) ile Kastamonulu Şeyh Ahmed es-Sûfî (1172/1758) tarafından devam ettirilmiştir. Bu başlıkta mezkûr iki kıraat mesleğinin ardından Yüksel “Reîsü'l-Kurra” kavramı üzerinde durmakta ve bu makama hak kazanmak için gerekli olan şartları zikredip literatürde bu makamı hak etmiş olan yirmi küsür kişinin ismini zikretmektedir. Üçüncü başlık ise kıraat alimi İbnü'l-Cezerî'nin “*Tayyibetü'n-neşr*” isimli meşhur kıraat eserini dört açıdan incelemektedir. Bunlar ilgili eserin edebi yapısı, beyitlerinin dili, sembol harfler ve eser üzerinde yapılan çalışmalardır.⁹⁸

3.2.3. “Meşhur Kıraat Âlimi: İbnü'l-Cezerî” adlı sempozyum tebliği

Ali Osman Yüksel, *Hz. Nûh'tan Günümüze Cizre Sempozyumu*'nda Cezerî'nin mensup olduğu Mardin'e bağlı Cizre kasabasından bahsederken, aslında bu yerin İbnü'l-Cezerî ile şöhret kazandığını ve soy kütüğü İbnü'l -Cezerî'ye dayanan Osmanlı paşası Cezerizade Koca Kasım Paşanın oraya yaptığı hizmetlerle kültürel anlamda zenginleştiğinden bahsetmektedir. Çocukluğu Şam'da geçen Cezerî ilk Kur'an-ı Kerim eğitimini babasından yaparak 13 yaşında hafızlığını tamamlamıştır. Son derece zeki olmasından dolayı hafızlığından bir yıl sonra hatimle teravîh kıldırarak alimlerin dikkatini celp etmesine neden olmuştur. Aynı zamanda Ebu Amr kıraatini okumuş Şatibinin *Hırzu'l-emâni* eserini idgam-ı kebire kadar ezberlemiş, birçok kıraat aliminden ders alarak üç farklı hocadan belli periyotlarla icazet almıştır. Babasıyla ilk haccını yapan Cezerî, Mescid-i Nebevi'nin imamından ders okuyup oradan Mısır'a geçerek birçok alimden istifade etmiş ve Şeyhulislam Ebu'l-Fida'dan fıkıhta fetva verme icazeti almıştır. Bu seyahat esnasında 18 yaşında olmasına karşın hâlâ alanında birinci derece kaynak kabul edilen ilk eseri olan *et-Temhid fi ilmi't-tecvid* kitabını kaleme almıştır. Daha sonra Şam'a dönerek hocasının yarım kalan eserlerini tamamlamıştır. Büyük alimlerden hadis, fıkıh, bedi, beyan ilimlerini tahsil ederek Şam Emeviyye Camii'nde Kubbetunnasr altında dünyanın çeşitli yerlerinden gelen talebelere hadis ve kıraat ilmi okutmuştur.⁹⁹

⁹⁸Yüksel, Ali Osman, “Kırâ'at-ı Aşere” Din Öğretimi Dergisi, Ankara 1990, sayı: 24, s. 29-42.

⁹⁹Yüksel, Ali Osman, “Meşhur Kıraat Âlimi: İbnü'l-Cezerî”, *Hz. Nûh'tan Günümüze Cizre Sempozyumu*, Cizre, 1998, s. 112-114.

Mısır, Suriye ve Memlûk sultanları arasında savaş çıkınca Timur Şam'ı işgal etmiş ve Cezeri'de Mısır'ın İskenderiye bölgesine yerleşerek bir süre burada kalmıştır. Önceleri Memlûk yönetiminde Cezeri'nin ilmi çalışmaları takdir edilirken Memlûk yönetimindeki bazı kıskanç yöneticiler yüzünden bütün mal varlığına el konuldu. Cezeri'nin bu durumundan haberdar olan Yıldırım Bayezit, ona mali destek vererek Bursa'ya davet etmiştir. İskenderiye'den deniz yoluyla önce Antakya daha sonra Bursa ve Antalya'ya seyahat ederek *Muhtasaru Tarih-i Zehebi* eserini bu sırada telif etmiştir. Bursa'ya geldiğinde Bayezit tarafından karşılanan Cezeri muallim-i sulataniünvanıyla yüksek bir maaşla kendisi adına yaptırılan Darulkurra adlı müessesede tedrisata başlamıştır.¹⁰⁰

Osmanlı'da âdet olduğu üzere savaşlarda alimlerin orduya moral vermesi son derece önem arz ediyordu. Cezeri'de birçok savaşta sultana danışmanlık yaparak askerlere manevi anlamda destek vererek önemli bir vazifeyi ifa etmiştir. Ali Osman Yüksel sempozyumunda Cezeri'nin Bursa'da *Neşr-i Kebir* adlı eserini dokuz ay gibi kısa bir zaman da telif ettiğinden bahsetmektedir. Aynı zamanda 1015 beyitlik *Tayyibetu'n-Neşr Fi'l-kıraati'l-Aşr* kitabını yazarak birçok talebeye okutmakla birlikte anadolu'da kıraat ilminin yayılmasına vesile olmuştur.¹⁰¹

Cezeri medrese ve camilerde talebelere ders vermekle yetinmeyip, Osmanlı padişahı Yıldırım Bayezit döneminde vuku bulan İstanbul muhasarası ve Niğbolu savaşlarına bizzat katılmış ve keramet sahibi olduğu birçok kaynakta yer almış bir zat olduğu ifade edilmektedir. Timur'un Yıldırım Bayezit karşısında galip gelmesi ile esir edilen alimlerden biriside Cezeri'nin olduğu bilinmektedir. Timur esir aldığı alimleri yanına alarak, istifade etmek üzere onları Semerkant şehrine götürmüştür. Timur Cezeri'yi Kur'an ve Sünneti öğretmek amacıyla ülkesinin en güzel şehri olan Keş kentine götürmüş, hayatının son anlarında Cezeri'yi yanına alarak bir seyahat düzenlemiştir. Daha sonraki dönemler de Timur'un torunu tarafından istemediği halde zorla Şiraz'da bir bölgenin kadısı olarak tayin edilen Cezeri, *Zatü'shifafi Sıratı'n-Nebiyyi'l-Mustafa* adlı eserini de burada yazmıştır.¹⁰²

İbnü'l -Cezeri Şiraz kentinden ayrılarak Basra'ya yerleşmiş ve burada kısa zamanda Tahir b. Aziz el-İsfahani'ye *Neşr-i Kebiri ile Tayyibe'sini* okutur, burada birçok talebeye fayda

¹⁰⁰ Yüksel, "İbnü'l-Cezerî", *Cizre Sempozyumu*, s. 111-115.

¹⁰¹Yüksel, "İbnü'l-Cezerî", *Cizre Sempozyumu*, s. 116.

¹⁰²Yüksel, "İbnü'l-Cezerî", *Cizre Sempozyumu*, s. 117, 119.

sağlamıştır. Ardından asıl memleketi olan Bursa'ya tekrar yolculuk yapmıştır. Fakat 20 yıl kadar oğlundan ayrı kalan ve onun hasretiyle yanıp tutuşan Cezeri onu görmek için sabırsızlanmaktadır. Esas itibarı ile gönlünde Haremeyn hasreti olan Cezeri, hacca gitmek ister ve Mekke'ye doğru yola çıkacaktır. Haccını yaptıktan sonra talebe olmaksızın asla duramayan Cezeri, burada da toplu halde birçok kıraat dersleri yapmaktadır. Mısırdaki bulunan ve talebe okutan oğlu Ebubekir Ahmet ile mektuplaşarak buluşmak ve bu hasrete bir son vermek istemektedir. Timur'un elçisi sıfatıyla Mısır'a giderek oğlu ile birlikte ikinci haccını yaparak ticaret maksadıyla ana vatanı olan Şam'a dönmüştür.¹⁰³

İbnul Cezeri 82 yıllık hayatında kendi çocukları ve torunlarının yanı sıra gitmiş olduğu bölgelerde yüzlerce talebe okutmuş ve bu talebelerin içinde yönetici olan kimselerin çocukları da ayrıca yer almaktadır. İmam Cezeri 82 yıllık hayatına 100'e yakın eser geride bırakan ve babasının mesleği olan ticaret ile iştigal eden ve alimler tarafından kendisine yeryüzü yağmuru ünvanı verilen, gayet güzel bir üslupla konuşan Cezeri, 5 Rebiulevvel 833 (1429) yılında Şiraz'da vefat etmiştir.¹⁰⁴

3.3. Fikir ve Düşünceleri

Bu bölümde Ali Osman Yüksel'in altı görüş ve düşüncesi üzerinde durulacaktır. Söz konusu görüş ve düşüncelerin bir kısmı Yüksel'in bizzat kaleme aldığı yazılarından elde edilmiş iken diğer bir kısmı ise Yüksel'in aile efradı ve arkadaşları ile yapılan mülakatlar sonucu ortaya çıkmıştır.

3.3.1. Kur'an'ın Mahiyeti

Ali Osman Yüksel'in taşıdığı temel fikirlerden biri şüphesiz Kur'an'ın Allah'ın kelamı olup olmadığı ve bu konuya bağlı olarak Kur'an'ın mahluk olup olmadığı meselesidir. Yüksel hoca bu konuda klasik ehlisünnet düşüncesine bağlı olarak, Kur'an'ın hem lafzı hem de manası ile birlikte Allah'ın kelamı olduğunu kabul etmesidir. Bu bağlamda Kur'an'ın tanımı için şu ifadeleri kullanmaktadır: “Muhammed (as)’a vahy ile indirilen; O’ndan da tevatür yoluyla nakl olunan ve okunmasıyla ibadet olunan mu’ciz bir kelimadır.” Fakat O’na göre

¹⁰³Yüksel, “İbnü'l-Cezerî”, *Cizre Sempozyumu*, s. 120.

¹⁰⁴Yüksel, “İbnü'l-Cezerî”, *Cizre Sempozyumu*, s. 122.

mahluk olmayan Allah'ın keliması olan Kur'an'dır. Kullara ait olan harf, kelime, kâğıt, kalem, yazı gibi şeyler mahluktur. Bunun yanında Yüksel, Kur'an'ın yalnızca manasının Allah'ın keliması olduğunu söyleyen çağdaş düşünörlere şiddetle karşı çıktığını bu ifadeler ile dillendirmektedir.

Bir de lafız ve manasıyla birlikte, Allah kelimasıdır Kur'an;

Başka türlüünü düşünmekse, eminim ki bir hezeyan!¹⁰⁵

3.3.2.Kur'an'ın Kıraati

Yüksel'in diğör bir düşüncesi ise Kur'an'ı Kerim'i azca değil çokça okumak gerektiğı yönündedir. Yüksel, Kur'an'ı Kerim ile ilk tanışmayı onun kendisiyle değil gölgesiyle tanışma olarak değerlendirmekte ve kişi Kur'an okudukça Kur'an'ın gölgesini okuma seviyesinden Kur'an'ın kendisini okuma seviyesine çıkılacağını ileri sürmektedir. Buna bağı olarak her bir müslümanın vakit buldukça fırsat yakaladıkça daima Kur'an okuması gerektiğini savunmaktadır. Yüksel hoca ayrıca Kur'an'ın çok okunmasının, kişinin anlayış ve kavrayışına, görüş ve değerlendirmelerine de katkı sağlayacağı düşüncesindedir.

Yüksel'in, Kur'an okumanın önemine dair düşüncesi öyle sabit bir düşüncedir ki muhayyilesi bu konuda şiir yazmaktan kendisini geri alamamıştır. Bizzat ele aldığı şiir şu şekildedir ki bunun önemini şu şiirle dile getirmektedir:

Çok uğraştım çok didindim,

Rahmetine gelip sindim;

Senin hatmin vird edindim,

Gece-gündüz ey Kur'an'ım!

Gel gör beni bak neylerem,

Okur seni hatmeylerem;

Rabbimizden lütuf-kerem,

¹⁰⁵Yüksel, Ali Osman, "Kuran Benim Gönöl İlacım", Röportaj: Beytullah Demircioğlu, *Altınoluk Dergisi*, İstanbul, 1997, sayı 140, s. 16-19

Geldin bize ey Kur'an'ım!
Çok sevaptır senin hatmin,
Sonra dua sonra âmin;
Gönül senle olur tatmin,
Okudukça ey Kur'an'ım!
İşte her an ben böyleyim,
Hizmetinde bir köleyim;
Sen çok yaşa ben öleyim,
Yollarında ey Kur'an'ım!
Sensiz hayat bana haram,
Sen olmazsan acır yaram;
Ahkamına olayım ram,
Göz kırpmadan ey Kur'an'ım!
Ta gönülden sesleneyim,
Hep seninle besleneyim;
Elbisem ol süsleneyim,
Üzerimde ey Kur'an'ım!
Azığımsın seferlerde, köyde, kentte ve her yerde;
Dilimdesin seherlerde, bülbül gibi ey Kur'an'ım!
Hiç durmadan tüm inlesem,
Sen okusan ben dinlesem;
Edeyim ki yemin-gasem,
Bıkmam senden ey Kur'an'ım!¹⁰⁶

¹⁰⁶ Yüksel, Ali Osman, "Altınoluk Dergisi", s. 16-19;

3.3.3 Kur'an'ın Uhrevi Yararı

Ali Osman yüksel, Kur'an'ın sayısız uhrevi yararı olduğunu, bunların başında Kur'an talebesi yetiştirme konusunun geldiğini düşünmektedir. Uzun yıllar Kur'an hafızları yetiştirme hususundaki çabası bu düşüncesini destekler niteliktedir. Yüksel'in bu önemli bakış açısı, kendisine rol model aldığı, Ebu Abdurrahman Es-Sulemi denilen zattır ki bu zat Kufe mescidinde kırk yıl karşılıksız Kur'an dersi vermiştir.¹⁰⁷

3.3.4. Kuran ile Meşguliyet

Yüksel, kişinin Kur'an'ı hayatının mihveri ve işlerinin esası yapması gerektiğini savunmakta olup, her vakit ve her münasip zamanda Kur'an okuması gerektiğini savunmaktadır. Yüksel, Kur'an okuma ile zikir yapma arasında bir kıyaslama yapılması durumunda, Kur'an okumanın zikir yapmaktan daha faziletli olduğunu “Kur'an'ı namazda okumak...” hadisi ile dillendirmektedir. Buradan hareketle, başımıza gelen musibetlerin bir sebebinin de Kur'an ile meşguliyeti terk etmek olduğu kanaatindedir. Bu musibetlerin en önde geleninin de zalim yöneticilerin tasallutuna maruz kalınması olarak ifade eden Yüksel, bu konudaki iç geçişini şu şiirle ifade etmektedir:

“Hak kulundan intikamın yine kul eliyle alır;

Bilmeyen ilm-i ledünnü onu kul yaptı sanır!”

3.3.5. Kuran'ın Sünnet ile İlişkisi

Yüksel, Kur'an'ın sünnet ile sıkı bir ilişkisi bulunduğunu ve Hz. Peygamberin Kur'an'ın açıklayıcısı olduğu görüşündedir. Ona göre Kur'an sünnetsiz var olamayacağı gibi sünnet de Kur'an'sız var olamaz. Her ikisi birbirinin tamamlayıcısıdır. Yüksel hem Kur'an'ın hem de sünnetin Allah'ın bize emaneti olduğunu dolayısıyla her ikisine birden sahip çıkmamız gerektiğini savunmaktadır. Bu konudaki düşüncesini yine kendi kaleme aldığı şu şiiriyle dile getirmektedir:

Gökten yere iner inmez,

Muhammed'e vardın ilk kez,

¹⁰⁷Yüksel, Ali Osman, “Altınoluk Dergisi”, s. 16-19.

“Oku” diye sundun bir tez,
Yordun O’nu ey Kur’an’ım!
Korkusundan O titredi,
Ezberledi emaneti,
Sonra kalkıp ilerledi,
Tebliğ etti ey Kur’an’ım!
Yirmi üç yıl müddetince,
Hep çalıştı hizmetinde,
Borç kalmadı zimmetinde,
Zerre kadar ey Kur’an’ım!’’

3.3.6. Kuran Eğitimi ve Hafızlık Müessesesi

Yüksel, yaşadığı dönemde Kur’an eğitiminin kısıtlanması ve hafızlık kurumları üzerindeki baskı konusunda kendisine sorulan bir soruya verdiği cevapta bu konuda hiçbir endişe taşımadığını ve bu müesseselerin daima varlığını sürdüreceğini ifade etmiştir. Bu konuda en önemli dayanağın ise müslüman gençlerin ve onların güzide ailelerinin Kur’an eğitimi ve hafızlık konusundaki gayret ve samimiyetleri olduğunu dile getirmiştir. Bu çaba ve samimiyet var oldukça, hafızlık müesseselerinin de daima var olacağını dile getirmiştir. Bu konuda uzun yıllar geçmesine rağmen isimlerini unutmadığı ve nerde olduklarını bilmediği iki gayretli öğrencisini de örnek vermektedir ki bunlar hafız Mustafa Özdere ve hafız Muzaffer Şahindir.¹⁰⁸

¹⁰⁸Yüksel, Ali Osman, “Altınoluk Dergisi”, s. 16-19.

SONUÇ

Bu çalışmada Ali Osman Yüksel'in hayatı, eserleri, görüşleri ve hafızlık çalışmaları incelemiştir. Çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Ali Osman Yüksel'in hayatı çocukluğundan itibaren gençlik yıllarını da içine alacak şekilde kronolojik bir inceleme ile sunulmuştur. İkinci bölümde meslektaşlarının, talebelerinin ve aile efradının dilinden Yüksel ile ilgili değerlendirmelere yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise, Yüksel'in eserleri ve düşünceleri üzerinde durulmuştur.

Ali Osman Yüksel'in hayatı için Kur'an'a adanmış bir ömür ifadesini kullanmak mübalağa yapmak anlamı taşımaz. Zira dokuz veya onlu yaşlarında hafızlık çalışması ile ilk defa Kur'an ile ciddi bir ilişki ve temas durumuna geçen Yüksel'in bütün ömrü Kur'an ilimlerini tahsil ve bu konuda tedris ile geçmiştir. Bu da Yüksel'in Kur'an'ın yalnızca lafzı ile değil manası ile meşgul olmak ve onu anlama gayretinde olduğunu göstermektedir. Nitekim Yüksel'in 1957 yılına kadar kadar Arapça, Farsça, fıkıh, akait, mantık ve meani gibi klasik islami ilimler alanında muhtelif dersler aldığı bilinmektedir. Yüksel'in en yüce gayesi ve amacı Kur'an'ı Kerim'i güzel bir şekilde anlayıp öğretmek, bu doğrultuda bütün ömrünü Kur'an'ı Kerim hizmetine adanarak, doğruluğu dürüstlüğü ve güzel ahlakı en güzel bir şekilde yaşayıp yaşatmak olmuştur.

Ali Osman Yüksel gençlik yıllarından itibaren Kur'an eğiticisi olarak görev almaya başlamıştır. Askerlikten sonra ilkokul diplomasını dışarıdan alarak, ilk olarak Örnek Evler Camisinde Müezzin olarak göreve başlamıştır. Vazifeli olduktan sonra kendi imkânlarıyla okumuşhiç hız kesmeden ortaokul ve lise eğitimine açıktan devam etmiştir. İmam Hatip diplomasını aldıktan sonra imamlığa terfi etmiş ilk olarak Hacı Veled camisi'ne imam olarak atanmıştır. 27.06.1969 ile 27.10.1969 tarihleri arasında Diyanet İşleri Başkanlığı'nın, Kayseri Müftülüğünde açtığı Kur'an-ı Kerîm İhtisas Kursu'nda, kendisinden Aşere okuduğu Akdağ madeni Müftüsü Hacı Hâfız Sadık Fidancı ile Diyanet İşleri Başkanlığı Olgunlaştırma Dairesi Başkanı Ahmet Baltacı ile o günkü Diyanet İşleri Başkanı Lütfü Doğan'ın da onay ve tasdikiyle, kendisine "Pekiyi" dereceli İhtisas İcazetnamesi verilmiştir.

Yüksel, yaşamı boyunca eğitime devam etme gayretinde olmuş, bu konudaki gayret ve himmetini çok defa tanıyanları tarafından dile getirilmiştir. Bu delillerden biri de üniversiteye

gidebilmek için yaşı müsait olmadığından yaşını tashih etmiş olmasıdır. Bunun için kendisini resmi olarak 1944 doğumlu göstermek durumunda kalmıştır. 1969'da Yüksek İslam Enstitüsü'nü kazanmış, üniversite ile birlikte Üsküdar Çavuşbaşı'nda Boybey Sokak'ta bulunan Fenai Ali Efendi camisi imamlik görevine atanmıştır. 20.1.1974'te Diyanet İşleri Başkanlığı'nda, Ankara'da başlayan ve 18 ay devam eden Kur'an-ı Kerim Yüksek İhtisas Kursu'nda Kurrâ'dan Hacı Hâfız Abdurrahman Gürses ile Kurrâ'dan Oflu Hacı Hâfız Mehmet Rüştü Âşık Kutlu'dan Aşere, Takrip (Tayyibe) okumuştur. Yine 1976-78 yılları arasında DİB İstanbul haseki eğitim merkezinde iki yıl mesleki uzmanlık kursunu bitirmiştir. 1977 yılının Nisan ayında Yüksek İslam Enstitüsü'nün asistanlık sınavlarına Kur'an'ı Kerim'den girip kazanmış ve aynı yıl görev almıştır. Fakültenin 36 numaralı bir odasında yıllarca talebe yetiştirmiştir. 1985-86 eğitim-öğretim yılında başladığı ve 1998'de tamamlanan hafızlık çalışmalarında, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kıraat Odası'nda, 72 erkek ve 16 kız olmak üzere toplam 88 üniversiteli öğrenciyi hâfız olarak mezun etmiştir. 1998 de emekli olmuştur. Emeklilikten sonra dekan bey tarafından tekrar fakülteye çağırılmış derslerine hep devam etmiştir.

Yüksel'in nevi şahsına münhasır bir Kur'an talimi ve kıraat ilimleri tedrisi vardı. Cezeri'nin beytini derslerde sürekli okutur ve mümkün olduğu ölçüde de ezberletirdi. Ders esnasında okunan ayetlerin meali şerifini okur ve okuturdu. Derslerinde talebenin dersini zayıf okuması veya yanlış okuması durumunda taviz vermez, sahifeleri yukarıdan aşağıya doğru ezberletirdi. İlk zamanlar Türk ağzı ile okuyup okutmuş, sonraki dönemlerde Üniversite'de doktora çalışması esnasında Kur'an'ın Arapça lehçesi ile okunması fikrini benimsediğinden dolayı Arap lehçesi ile devam etmiştir. Sevdığı Kurra hafız hocalardan biri olan Muhammed Sıddık el-Minşavi'yi sürekli dinlemesi de bunu destekler niteliktedir.

Öğrencileri ile sık sık görüşüp gelmeyenleri arar, sebebini sorardı. Ramazanlarda camilerde namaz kıldırıp, camii vaazlarında sözünü sakınmazdı. Bundan dolayı sık sık şikâyet konusu olurdu. Yine bir bayram vaazında yapmış olduğu vaazdan dolayı emniyet görevlileri tarafından götürülüp ifadesi alınmıştır. İhtilal dönemlerindeki sıkıntı çekmiş, 80 ihtilalinde sakallarını kestirmek zorunda kalmıştır.

Ali Osman Yüksel hoca, eğitim-öğretim faaliyetleri içerisinde sadece belli yaş ve bilgi düzeyine sahip kişilere, özel bir okul ya da sınıf ortamında yazılı literatürden okuyarak ve yorumlayarak ders verme şeklinde olmamış; çocuk, genç, yaşlı ayrımı yapmaksızın pek çok

insana bireysel ve sosyal hayat içerisinde dersler verdiğine yapılan çalışmalar neticesinde vakıf olunmuştur.

Yüksel'in arkadaşları ile öğrencilerinin kendisiyle ilgili değerlendirmeleri de daima olumlu olmuştur. Örnek olarak İsmail Yiğit, *"İlahiyat Fakültesindeki eğitiminin yanı sıra aynı zamanda öğrenciye hafızlığını da tamamlama imkânının sağlanması geleneği ve bu geleneğin başlatılmasında da öncülük yapan hocaların bana göre birincisi Ali Osman Yüksel hocadır"* değerlendirmesinde bulunmuştur. Ahmet Turan Arslan, *"1980 darbesi olunca idare bu sakal meselesine karışmaya başladı. Hoca maalesef sakalını kesmek zorunda kalmıştır."* Değerlendirmesinde bulunup bu konuda çok mahzun olduğunu ifade buyurmuştur. Halit Zevalsiz, *"Müdür Ali Özek tarafından fakültenin bahçesinde yapılacak olan camii için Almanya'ya 1980 Temmuz ayında Ramazan'da görevli olarak Halit Zevalsiz ile birlikte gittiğini, hoca ile birlikte 40 bin mark para getirdik"* diyerek önemli bir anekdot aktarmaktadır.

Yüksel'in en önemli ilmi çalışması şüphesiz doktora tezidir. İbnü'l-Cezerî ve *Tayyibetu'n-Neşr* isimli eseri. Bu çalışmanın yanında *"Ulumu'l Kur'an Kaynaklarından Cezeri ve Teyyibesi"*, *"Muhtasar Kur'an Tarihi"* ve *"İslam'da Hatun Kıyafeti"* adlı bazıları müstakil bazıları tercüme çalışmaları da vardır. Kıraat alanı ile ilgili makale çalışmasında bulunan yüksel'in makaleleri arasında *"mütevatir kıraatler"*, *"Kıraatı Aşere"* ve *"Meşhur kıraat alimi: İbnü'l-Cezerî"* bulunmaktadır.

Yüksel'in Kuran konusundaki görüş ve düşünceleri geleneksel Ehli sünnet çizgisi içinde olduğu görülmektedir. Bu bağlamda özetle görüşleri şöyledir: Kur'an'ın hem lafzı hem de manası ile birlikte Allah'ın kelimasıdır. Kur'an'ı Kerim'i azca değil çokça okumak gereklidir. Kur'an'ın sayısız uhrevi yararı vardır. Her vakit ve her münasip zamanda Kur'an okuması gereklidir. Kur'an okumak zikir yapmaktan daha faziletlidir. Kur'an'ın sünnet ile sıkı bir ilişkisi vardır. Hz. Peygamber Kur'an'ın açıklayıcısıdır. Kur'an sünnetsiz var olamayacağı gibi sünnet de Kur'an'sız var olamaz. Kur'an eğitiminin kısıtlanması ve hafızlık kurumları üzerindeki baskı, endişe ve korkuya sebep olamaz. Zira bu müesseseler bir şekilde daima varlığını sürdürecektir.

Hayatını incelediğimiz bu çalışmamızda, gaye ve amacı Kur'an'ı Kerim'i güzel bir şekilde anlayıp öğretmek, bu doğrultuda bütün ömrünü Kur'an'ı Kerim hizmetine adanarak, doğruluğu dürüstlüğü ve güzel ahlakı en güzel bir şekilde benimsemiş, Kur'an'ı Kerim eğitim

ve terbiyesinde en doğru şekilde ilerlemeye çalışmış olan Ali Osman Yüksel hocayı tanıtmaya çalıştık.

Bütün bu gayretleriyle birlikte Kur'an ilimlerine katkı sunmak amacıyla kaleme aldığı birçok eserin ve makalelerinin tahlili, onun bu konudaki çabasını ortaya koyduğunu bizlere göstermiştir. Yine talebelerinden de elde edilen veriler neticesinde görüldüğü üzere bilgi birikimini, tecrübesini aktarmak suretiyle hem literatüre fayda sağlamış hem de sonraki nesillere ilmi bir miras bıraktığını bu eserimizde tespit etmiş bulunuyoruz.

Hayatının gençlik yıllarından itibaren Kur'an'ı Kerime sınıksız bağlanan, onunla donanmış, sadece onun yolunda gitmiş, tam manası ile ona hizmet etmek için kendini geliştirmek ve kâmil bir insan olmak için ona sarılmış olan Yüksel hoca, Kur'an hizmetinin sadece görevi icabı yapılmasının doğru olmadığını, emekli olduktan sonra da karşılık beklemeden bu hizmeti uzun yıllar sürdürmesi, onun yaşantısı hakkında anlatılan övgülerin yersiz olmadığını ispatı niteliğindedir.

Hayatına dair elimizdeki kaynaklar muvacehesinden elde edinilen bilgiler ve bazı kaynaklardan istifade edilen belgeler ile özel gayret ve çabalarıyla, kıraat, tecvit ve özellikle de hafızlık alanında yaptığı yenilikler üzerine ne gibi katkılar sunduğunu ifade etmeye çalıştık. Elde edinilen bilgiler neticesinde, severek ve isteyerek yapılan Kur'an'ı Kerim hizmeti, meyvelerini vermiş, kendisinden sonra birçok kimsenin hayır duasını almaya onu muvaffak etmiştir.

KAYNAKÇA

a. Kitap ve Makaleler

Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, Mektebetu'l-İslamiyye, Beyrut ty.

Cezerî, *Câmi'u'l-esanid*, Tah. Ahmed bin Hamûd bin Humeyyid er-Ruveysî, Dârü'l-Me'sûr, 2005;

Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'as b. es- Sicistânî, *Sünen-i Ebû Davud Tercemeve Şerhi*, (haz. Necati Yeniel, Hüseyin Kayapınar), İstanbul: ŞamilYayıncılık, 2003.

İbnMâce, Ebu Abdullah Muhammed b. Yezid, *es-Sünen*, 1980.

İskilipli Atıf Hoca, *İslam'da Hatun Kıyafeti*, Hamaloğlu Yayınları, İstanbul 1979, Latinize Eden Ali Osman Yüksel.

Kur'ân-ı Kerîm Meâli, çev. Halil Altuntaş, Muzaffer Şahin, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2009.

Öcal, Mustafa, “25. Yılında Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi”, *Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 9, c. 9, 2000.

Serkîs, Yûsuf İlyân, *Mu'cemü'l-matbûati'l-Arabiyye'l-Muarrabeti*, MatbaatüSerkîs, Mısır, Kahire 1928.

Tirmizî, Ebûİsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre b. Musâ b. ed-Dahhâk, *es-Sünen*, 5 Cilt. İstanbul, Çağrı Yayınları, 1401/1981.

Yüksel, Ali Osman, “*Mütevâtirkıraatlar, Kur'an ve Tefsir Araştırmaları*”,M.Ü. İlâhiyat Fakültesi Vakfı YayınlarıIII, 2002.

Yüksel, Ali Osman, *Kur'an Tarihi ve Kur'an Okumanın Edepleri*, İstanbul: Kültür Basın Yayın Birliği, 1989, Ahmed Cevdet Paşa, “Hulasatü'l-beyan fî te'lifi'l-Kur'ân” üzerine açıklamalı tercüme, 1312/1895.

Yüksel, Ali Osman, “Kırâ'at-ı Aşere”, *Din Öğretimi Dergisi*, Ankara 1990, sayı: 24.

Yüksel, Ali Osman, “Meşhur Kıraat Âlimi: İbnü'l-Cezerî”, *Hz. Nûh'tan Günümüze Cizre Sempozyumu*, Cizre, 1998.

Yüksel, Ali Osman, “Kuran Benim Gönül İlacım”, Röportaj: Beytullah Demircioğlu, *Altınoluk Dergisi*, İstanbul, 1997, sayı 140, s. 16-19.

Yüksel, Ali Osman, *İbnü'l-Cezerî ve Tayyibetü'n-Neşr*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2016, 3. Baskı.

Yüksel, Ali Osman, “Meşhur Kıraat Âlimi: İbnü'l-Cezerî”, *Hz. Nûh'tan Günümüze Cizre Sempozyumu*, Cizre, 1998, s. 112-114.

b. Sesli ve Görüntülü Kaynaklar

Abdullah Emin Çimen Röportaj (22.09.2019).

Ahmet Turan Arslan Röportaj (11.10.2019).

Fatma Yüksel Hanım (Ali Osman Yüksel'in Eşi) Röportaj (22.03.2019).

Halil İbrahim Kaçar Röportaj (15.10.2019).

Halit Zevalsiz (27.04.2019).

Hamdi Aktaş (03.05.2021).

İsmail Yiğit Röportaj (01.10.2019).

Mahmut Hüdayi Yüksel (Ali Osman Yüksel'in Oğlu Yahya'dan Torunu) Röportaj (05.05.2021).

Mustafa Özdere Röportaj (12.10.2019).

Ömer Kaçar Röportaj (23.06.2021).

Ömer Yüksel Röportaj (Ali Osman Yüksel'in Oğlu) Röportaj (21.04.2021).

Ümmügülsüm Kahraman (Ali Osman Yüksel'in Kızı) Röportaj (05.05.2021).

c. Online Kaynaklar

<http://hafizaliosmanyuksel.com/index.php> (03.08.2019).

<http://www.felahiye.bel.tr/sayfa-page-Tarihce> (03.08.2019).

<http://www.kayserihaber.com.tr/kose-yazilari/hasbekli-haci-mumin-hoca-5677.html>
(13.11.2019).

<https://www.haberturk.com/yerel-haberler/haber/8639355-kursta-68-yilda-bin-300-hafiz-yetistirildi> (13.11.2019).

<https://islamansiklopedisi.org.tr/yukse-islam-enstitusu> (15.11.2019).

<http://www.tarihi.ist/fenai-ali-efendi-cami/> (15.11.2019).

https://tr.wikipedia.org/wiki/Kenan_Evren (16.11.2019).

https://tr.wikipedia.org/wiki/Mill%C3%AE_G%C3%BCvenlik_Konseyi(16.11.2019).

<https://www.sozcu.com.tr/2018/gundem/12-eylulde-neler-oldu-iste-12-eylul-1980-darbesinin-aci-dolu-tarihi-2621798/> (15.10.2019).

<http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=26596> (15.11.2019).

<http://hudayivakfi.org/hakkimizda.html> (15.11.2019).

EKLER

Resim 1: Ali Osman Yüksel ziyaretine gelen talebeleriyle

Sağdan sola fotoğraftakiler: Prof. Dr. Halil İbrahim Kaçar, Prof. Dr. Abdullah Emin Çimen, Ali Osman Yüksel, Prof. Dr. Ömer Çelik.

Resim 2: Silahtar Köyünün Şimdiki Hali.

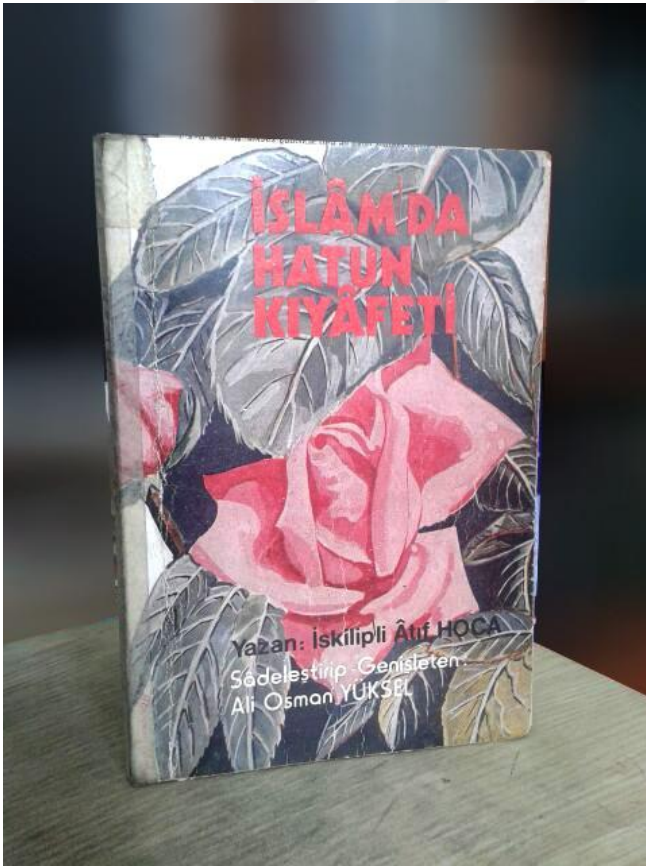
Resim 3: İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü hocalarından bir grup: Oturanlar (soldan sağa): Ömer Nasuhi Bilmen, NihadSâmi Banarlı, Sadettin Evrin, Şerif Hazım, Ali Üsküdarlı, Zekâi Konrapa, Şayeste Erman, Rahmi Şenses. Ayaktakiler (soldan sağa): Behcet Gökmen, Gündüz Akbıyık, Halil Can, Şahap Şimay, Ahmet Davudoğlu.

Resim 4: İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'nün 1966'da Üsküdar Bağlarbaşı'nda faaliyete geçen yeni binası (daha sonra MÜ İlâhiyat Fakültesi).

Resim 5: İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'nün 1959'da üst katında öğretime başladığı Kabataş-Fındıklı'daki Namık Kemal İlkokulu.

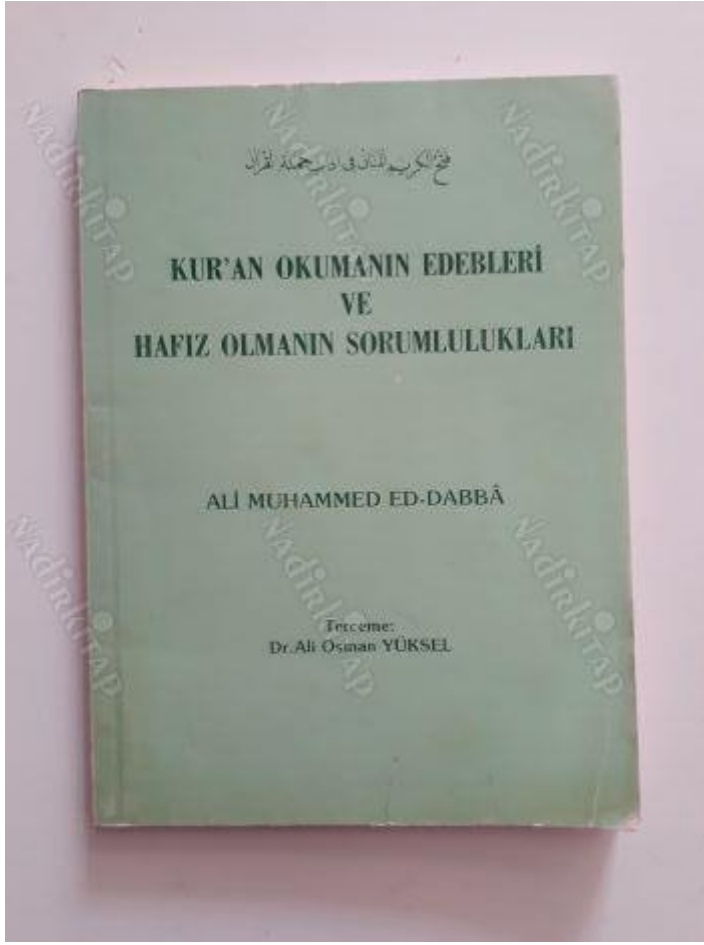
Resim 6: Ali Osman Yüksel'in sadeleştirdiği esrelerden biri.

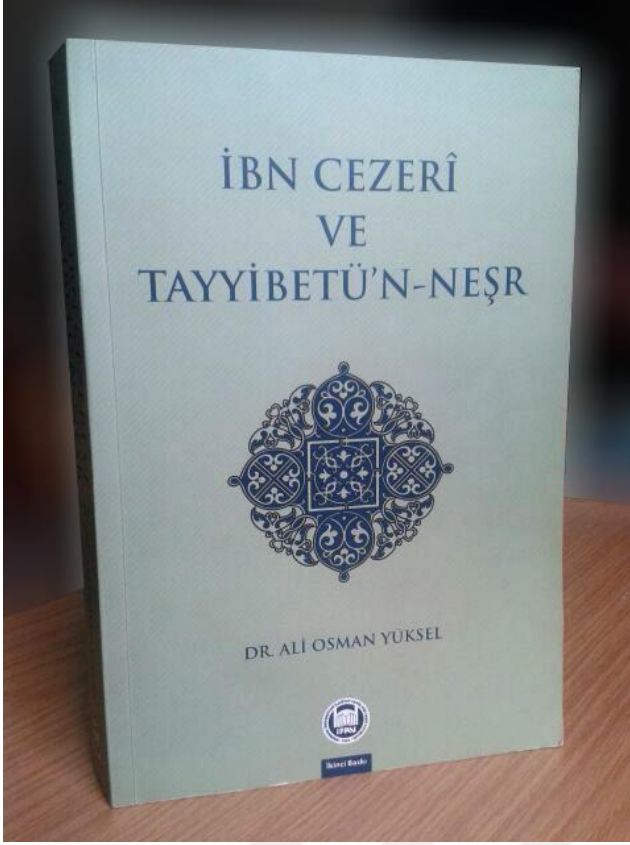
Resim 7: Doktora tezinin 1993 basılmış hali.

Resim 8: Yaptığı tercüme eserlerden biri.

Resim 9: Yaptığı tercüme eserlerden biri.

Resim 10: Doktora tezinin 2016 tarihli farklı bir baskısı.

Resim 11: Ali Osman Yüksel icazet merasiminde.

Resim 12: Ali Osman Yüksel, odasında hafızlık öğrencileri ile birlikte.

Resim 13: Ali Osman Yüksel, odasında hafızlık öğrencileri ile birlikte.

Resim 14: Ali Osman Yüksel icazet merasimlerinden birinde.

Resim 15: 1986 tarihinde ki hafızlık icazet merasimlerinden biri.

Resim 16: Ali Osman Yüksel, icazet merasimlerinden bulunan öğrencileri ile birlikte.

M.Ü. İlahiyat Fakültesi Tefsir-Hadis bölümünce düzenlenen hafızlık kursunu başarıyla bitiren 10 hafıza icazetleri merasimle verildi.

...müstakim birlikla camii'ode düzen-
lenen meclis-i mahiyat Fakültesi De-
vlet Salih Tuğ'un açış konuşması ile
başladı. Salih Tuğ konuşmasında ila-
hıyatı Fakültesi'nin gerçek fonksiyon-
larından birini hafız yetiştirerek
yeni bir belletirici "Fakültemizin ge-
nerel işlevi çalışmalarından biri olan ha-
fız çalışmalarıdır fakültemizde gürur
duymaktadırlar. Fakültemizde açılan
sınıf ve bu hadis laboratuvarları ile ku-
ran okusun hafızlık çalışmalarını için
çok faydalı olmasın ve kolaylık sağla-
maktır. Bu çalışmaları şu burası

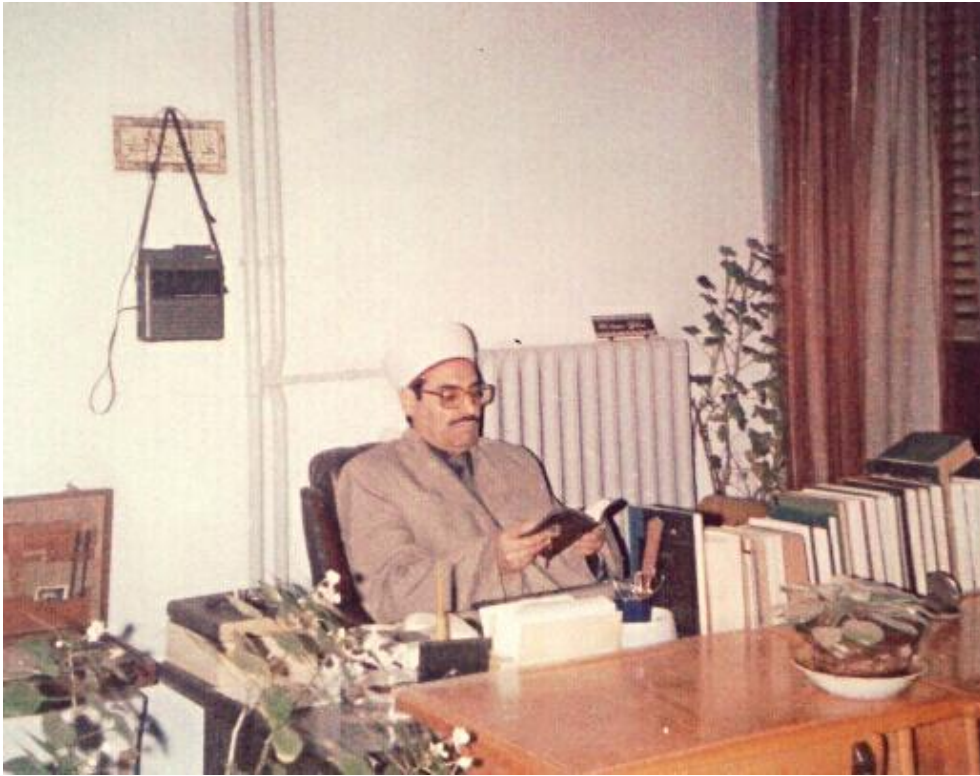
Daha sonra 507 alan hafızlık hocası Yrd. Doç. Dr. Ali Osman Yüksel'de konuşmasında çalışmalar hakkında bilgiler vererek, böyle bir çalışmanın ilk hayati fakülteleri bünyesinde Türkiye'de ilk defa gerçekleştirildiğini belirtti. Konuşmalarından sonra, hafızlık çalışmalarında izlenen yol hakkında 10 kişiye müracaatla izlenimleri verildi. İzlenim alanları isimleri şunlar: Hüseyin Özcan, Halil İbrahim Çelik, Osman Tokar, Hüseyin Çelik, Faruk Aslan, Rıfat Atay, Haman Ali Yıldız, Ziya Demirel, Yaqar Ağacan, Ahmet Ali Çetinkaya.

Daha sonra 507 alan hafızlık hocası Yrd. Doç. Dr. Ali Osman Yücel'de konuşmasında çalışmalar hakkında bilgiler vererek, böyle bir çalışmanın di hyat fakültelerinde bünyesinde Türkiye'de ilk defa gerçekleştirildiğini belirtti. Konuşmalarından sonra, hafızlık çalışmalarında izlenen yol hakkında 10 kişiye mavi rozetleri takarak ödüllendirildi. Ödüllendirilen isimleri şunlar: Hüseyin Örcan, Halil İbrahim Kaşar, Osman Tokdemir, Hüseyin Çeltek, Faruk Aslan, Rıza Atay, Haman Ali Yıldız, Ziya Demir, Yagmur Aslan, Ahmet Zeynep Çeltek.

104

Resim 18: Ali Osman Yüksel hafızlık öğrencileri ile birlikte.

Resim 19: Ali Osman Yüksel hafızlık öğrencilerini dinlerken.

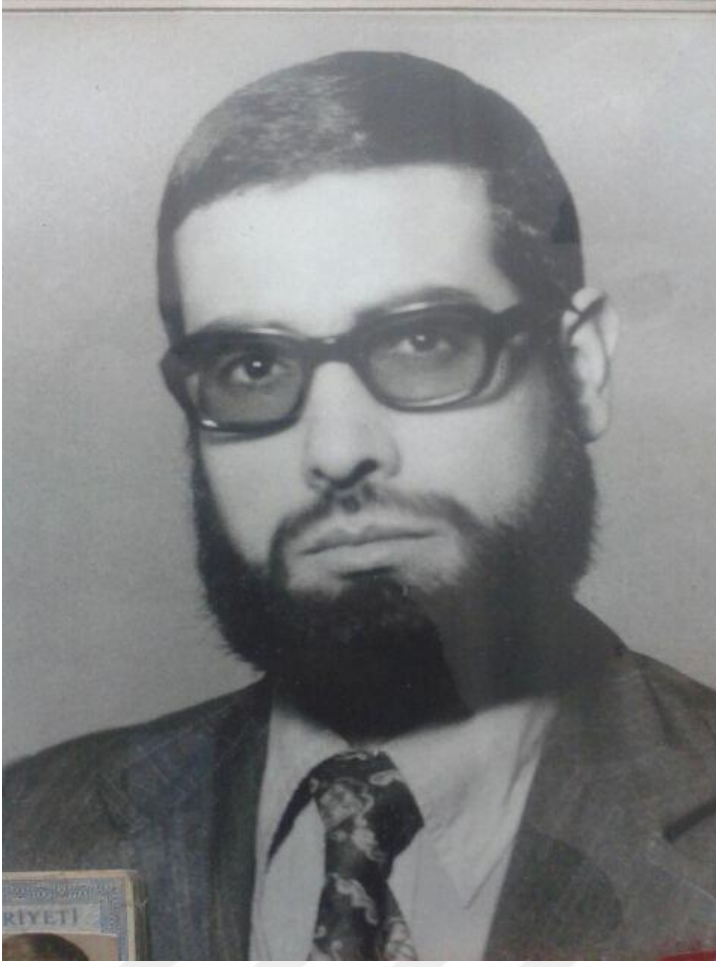
Resim 20: Ali Osman Yüksel hafızlık öğrencilerini dinlerken.

Resim 21: Ali Osman Yüksel hafızlık öğrencilerini dinlerken.

Resim 22: Ali Osman Yüksel ailesi ile birlikte yemek yerken.

Resim 23: Ali Osman Yüksel'in gençlik fotoğrafı.

Resim 24: Ali Osman Yüksel hafızlık öğrencileri ile birlikte.

Resim 25: ReisülKurraGönenli Mehmet Efendi, Abdurrahman Gürses, İsmail Biçer ve diğer kurralar ile icazet merasimi.

Resim 26: Basında hocanın hafızlık merasimlerinden biri.

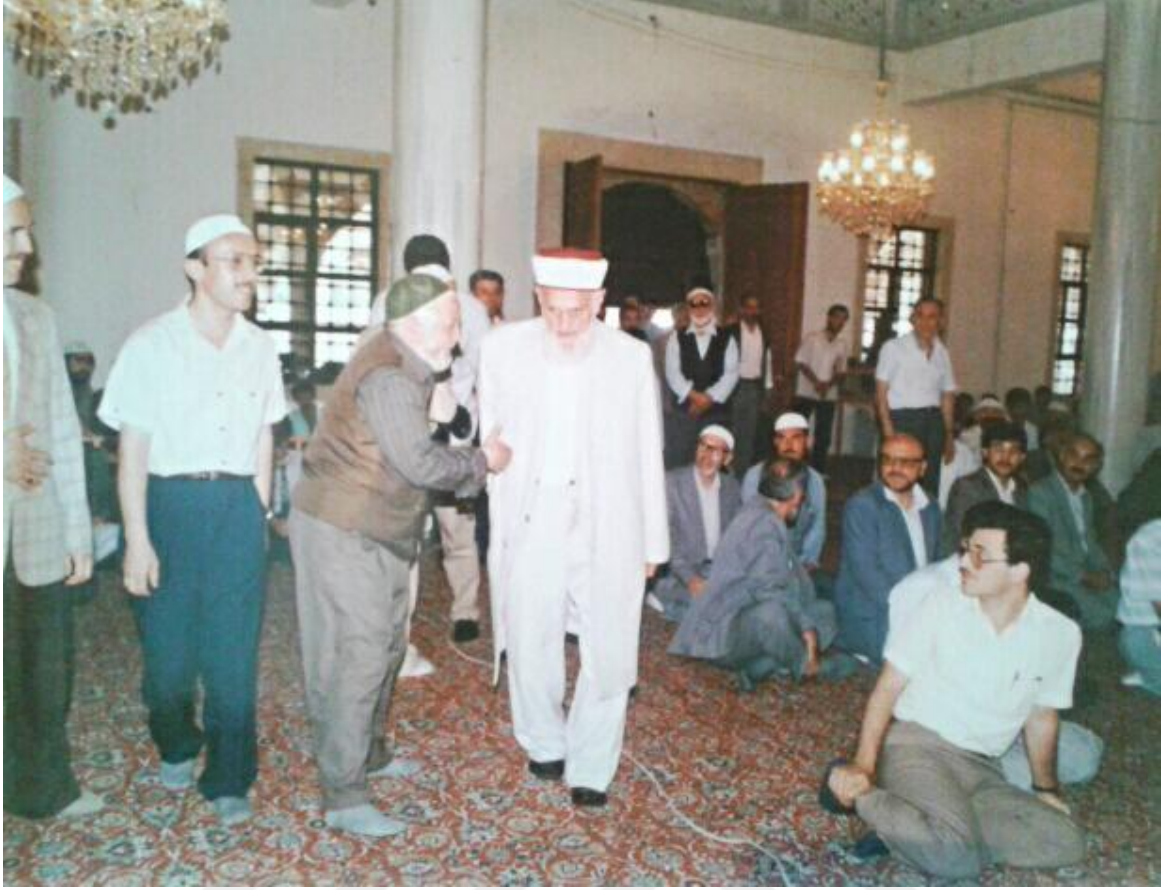
Resim 27: Reisül Kurra Gönenli Mehmet Efendi, Abdurrahman Gürses, prof. Dr Salih Tuğ ve diğer hocalar ile icazet merasimi.

Resim 28: Ali Osman Yüksel öğrencileri ile icazet merasimlerinde.

Resim 29: Basında hocanın hafızlık merasimlerinden biri.

Resim 30: Hafızlık icazet merasiminde ReisulKurra Gönenli Mehmet Efendi.

Resim 31: Basında Ali Osman Yüksel hocanın hafızlık merasimlerinden biri.

Resim 32: Hocanın hafızlık icazet merasimlerinden biri.

Resim 33: Ali Osman Yüksel, icazet merasimlerinden bulunan öğrencileri ile birlikte.

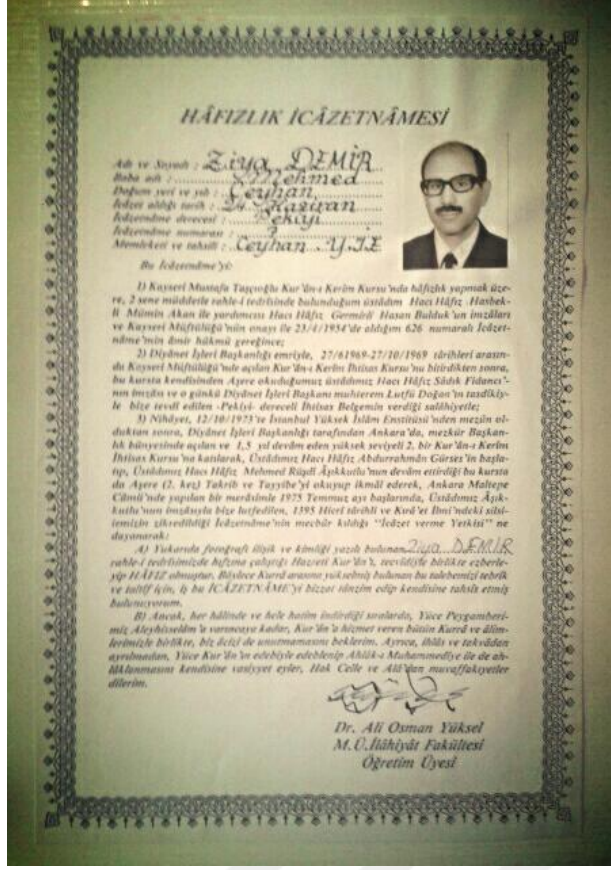
Resim 34: Basında hocanın hafızlık merasimlerinden biri.

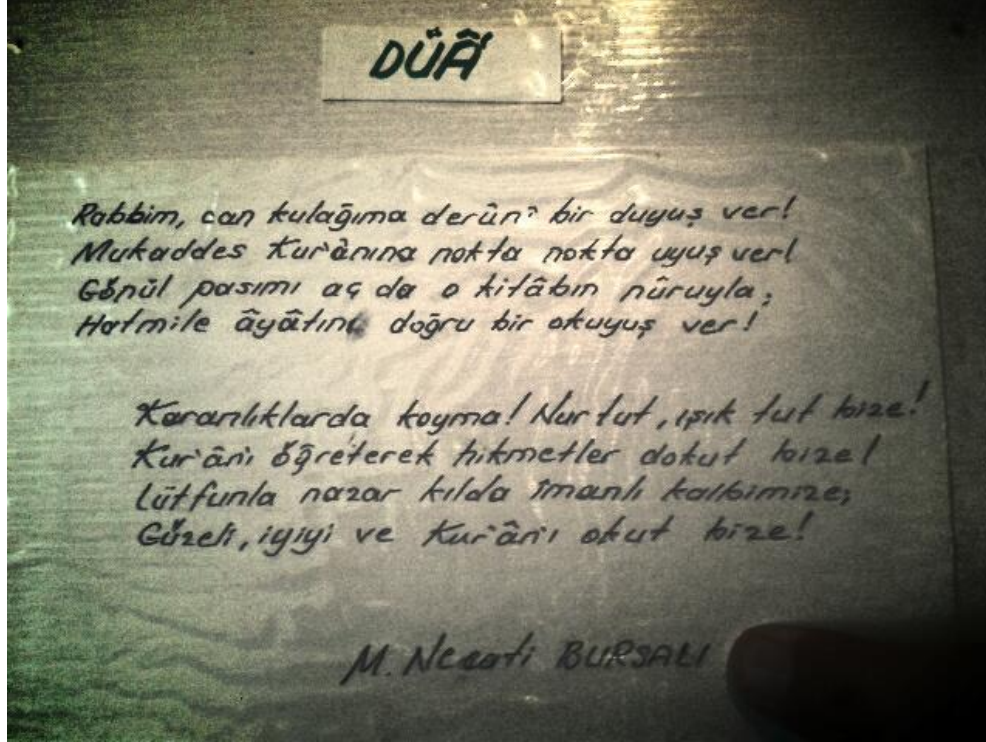
Resim 35: Hocanın, Gönenli Mehmet Efendi'nin bulunmuş olduğu hafızlık icazet merasimlerinden biri.

Resim 36: Ali Osman Yüksel, hafızlık yapan öğrencisi ile birlikte.

Resim 37: Ali Osman Yüksel'in verdiği icazetname.

Resim 38: Ali Osman Yüksel'in el yazısı ile yazmış olduğu M. Necati Bursalı'ya ait bir şiir.

Resim 39: Ali Osman Yüksel çocukları ile birlikte.